

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

Bibliotheca Mvndi Vincentii Bvrgvndi, Ex Ordine Prædicatorvm Venerabilis Episcopi Bellovacensis, Specvlvm Qvadrplex, Natvræ, Doctrinale, Morale, Historiale

In quo totius naturæ Historia, omnium scientiarum Encyclopædia, moralis
Philosophiæ Thesavrvs ...

Tomvs Qvartvs, Qvi Specvlvm Historiale Inscritbitvr

Vinzenz <von Beauvais>

1624

Liber Trigesimvs

SPECVLI MAIORIS
VINCENTII PRÆSVLIS
BELVACENSIS,
LIBER TRIGESIMVS.

De Imperio Friderici Imperatoris secundi & de expulsiōe Othonis Imperatoris.

CAP. I.

Historia Francorum. Othone igitur ut superius dictum est, auctoritate Innocentij Papæ, qui eum creauerat, reprobatō, & imperij collati potestate privato, Barones Alemannie Philippi regis Fræcorū consilio mediante, Fridericum Hærici quōdam imperatoris filium elegerūt vnamiter in imperatorem, rogantes Papam, vt eius confirmaret electionem. Qui licet satis vellet, quia tamen ecclesia Romana semper grauitatem & maturitatē in nouis rebus obseruare consuevit, dissimulabat: & quia progeniem illam non amabat.

Idem itaque Fridericus imperator huius nominis secundus, cepit anno domini 1212. Mundi vero 5072. videlicet post tres annos, à morte Philippi, & imperauit annis 34. Sicque de consilio regis Francorum à baronibus, vocatus Romam venit, & à Romanis honorifice susceptus fuit. Inde discedens per mare venit Genuam, & ibi quoque cum gaudio maximo & honore susceptus est, adiuuantibus bonifacio marchione Mōtisferati, & ciuibus Papiensibus, & Cremonensibus, & omnibus fere Lombardie ciuitatibus. Trāsiens quoque alpes intrauit Alemanniam & venit Constantiam. Cuius aduentū sciens Otho, sequebatur eum cum 200. militibus, iamque præmiserat famulos & equos suos, in eandem urbem ipsa die venturus. Itaque cum iam ab vrbe per tres leucas distaret, Otho cum suis viriliter repulsus est. Dicunt tamen quod si Fridericus per tres horas moram fecisset, Alemanniam nunquam intrasset. Otho ergo à Constantiensibus sic repulsus, accessit Brisac, à quo etiā quia Teutonici ciues illius oppidi cōtumelias & iniurias assidebant, eorumque filias & vxores violabant, non minore dedecore quam à Constantiensibus est propulsus. Fridericus autem ab his ipsis tanquam ab alijs imperij Baronibus est receptus.

Eodem anno celebratum est colloquium apud vallē coloris, mediātē Metēsi episcopo, inter Fridericū impe-

ratore & Philippum regē Francorum. Cui tamē nō interfuit ipse rex, sed Ludouicus filius eius cum regni magnatibus. Percusserunt autē inter se fædus amicitie perpetuum sicut fuerat inter prædecessores eorum.

Eodem anno Rex Philippus totū Parisios in circuitu circumsepsit. Et licet de iure scripto propter publicum regni commodum in alieno fundo posset erigere muros atq; fossata, ipse tamē iuri præferens æquitatem, ea quæ per hoc incurrebant homines, de proprio fisco compensabat dāna.

De Memmellini regis & albigensium destructione.

CAP. II.

Rex autem quidam Saracenus nomine Memmellinus, idest, rex regum, exercitu collecto paganorū infinito, fines Hispanie aggressus, & in superbia magna contra Christianos loquens, obtulit eis bellum. Qui pugnantes contra eum, in fide & nomine Christi vicerunt illum: vbi fuerūt viri fortes de regno Francorū, & miles probatissimus rex Aragonum. Qui etiam in signum victorie, Romam misit lanceā & vexillum Memmellini, & adhuc in ecclesia beati Petri posita est in loco eminenti.

Eodē anno Lauallum à nostris obsidetur, & innumera multitudo nostrorū iuxta castrum quod dicitur Monsgradum trucidatur. Globum autē igneum super eorum corpora cælitus descendere multi tunc viderunt. Episcopi vero & Abbates conueniunt & cimiterio dedicato sepeliūt corpora mortuorum. Capiturque Lauallū. Obsidetur autem Pennes Agenois castrum inexpugnabile, & post longā obsidionem custodes castri saluis rebus & corporibus castrū reddunt. Milites 74. in castro reperti, suspendio perimuntur. Rogus extruitur, datur optio, & multi malunt comburi, quam deserere prauam sectam. Cohortantes enim se mutuo, continuo rognū intrant. Domina castri grauida, quæ de fratre vel filio se concepisse dicit, in puteum projicitur, & acutus lapidū super eam protinus cumulat. Apud Lemonicas quæ dicitur matrona nobilis moritur & sudario inuoluta reseruatur. Et dū exequiæ præparantur, resurgens de morte, dicit beatā Magdalenam sibi labia tetigisse, & se statim spiritum resumpsisse. In festo vero eiusdē festina venit Verzelicum cum sudario, & multis testibus suæ mortis.

Memmelli-
nus rex Sa-
racenorum à
Christianis
victus.

De recessu Reginaldi comitis Bolonia à regno Francie.

CAP. III.

An. Christi 1212.

ANNO Domini 1212. Reginaldus de domino Martino, comes Bolonia, diruit quandam fortalicium, quam Philippus Beluacensis episcopus cognatus regis, in pago Beluacensi erexerat, pro eo quod videbatur damna facere terræ comitissæ Clarimontis, quæ cognata ipsius erat. Ob hoc idem episcopus, quandam aliam diruit munitiunculam, in foresta de Halmes, à dicto comite de nouo fundatam; unde orta est discordia inter ipsum comitem ex vna parte, & præfatum episcopum ac nepotes eius filios Roberti comitis Drocarum ex altera. Eratque comes ipse Bolonia regi suspectus non propter hanc guerram tantum, sed quia castrum inexpugnabile Mortorium dictum in cõfinio Britannia minoris & Neultra hominibus armatis & victualibus muniterat. Et insuper etiam quia nuncios suos in regni præiudicium ad Othonem imperatorem ad Ioanem regem (vt dicebatur) mittebat. Petiit ergo ab eo rex, vt ei munitiones suas traderet, quas cum ei contra ius & cõsuetudinem patriæ denegasset, congregato exercitu, rex ad prædictum castrum accessit, ipsumque præter spem infra triduum expugnans, quarto die per vim cepit, & eo fidelibus suis munito, inde acies in Bolonia partes direxit. Videns autem comes fortitudinem regis cui resistere non poterat, totum Bolonia comitatum omniaque castella Ludouico regis filio diuisit, à quo totum illud feudaliter tenebat. Rex vero iam totum comitatum Mortoni & Domini Martini, & Albermarne, & insulam bonam & Domini frontem, omniaque illis appendentia occupauerat, quæ omnia idem comes tã dono, quam Regis potentia possederat: sic ergo comes à toto regno recedens, ad comitem Barri cognatum suum accessit, & apud eum mansit.

De moribus eiusdem comitis, eius sadere cum Rege Anglia.

CAP. IV.

Cir Ioannes rex Anglia excommunicatus.

IN eo quidem comite nonnulla erant laudabilia, sed plura etiam laudi contraria: nam ecclesias deprimens fere semper excommunicatus erat: viduas & orphanos depauperabat, sed & vicinos suos nobiles, odio persequens, eorum municipia destruebat, accepta quidem à rege Philippo licentia, qui eum olim multum diligebat. Et licet vxorẽ haberet nobilissimã, cuius gratia Bolonia comitatum obtinebat, & cuius filix Regis Philippi, filio nupta erat, spretis tamen eius amplexibus cõ aliis mulieribus scortans, etiam concubinam publice conducebat. Cum autem excommunicatus esset, ad excommunicatos se transtulit, & confederatus est imperatori Othoni, ac Ioanni Anglorum regi. Hos enim Papa excommunicauerat, Othonem quidem, quia beati Petri patrimonium occupabat, Ioannem vero quia Stephanum opinionis sanctæ virum Cantuariensium archiepiscopum ab ipso Papa consecratum ad sedem suam accedere non sinebat. Quinetiam omnes episcopos à regno suo eiecerat, omnesque res ecclesiarum & beneficia monachorum fisco applicuerat, atque in vsus proprios iam per triennium conuertebat. Idem autem Archiepiscopus & alii episcopi in regno Francorum exulabant, à Rege Philippo liberaliter recepti. Idem autem comes ante cõsiderationem prædictam per nuncios petebat absolute restitutionem terrarum suarum, sed rex offerebat ei tantummodo sub conditione, videlicet si stare vellet iudicio regalis aulae.

Anno prænotato Niuernis cathedralis ecclesia conflagratur. Raimundus comes Tolosanus hæreticus indicatur, & super hoc condemnatur.

De preparatione itineris Philippi regis in Angliam, & de crucisignatione puerorum.

CAP. V.

An. Christi 1212.

Eodem anno Rex Philippus concilium Sueffionis conuocauit, cui cum regni proceribus etiam Brabantie Dux interfuit, eique Rex ibidem filiam suam iuuenulam nomine Mariam Philippi comitis, Namurciz relictam desponsauit. Ibidem quoque de transfretando in Angliam tractatum fuit. Placuitque baronibus sermo, & sponderunt quod personaliter transfretarẽt cum rege Philippo. Causa vero quæ regẽ ipsum ad transfretandum in Angliam mouebat, hæc erat, vt episcopus in regno suo exulantes ecclesiis suis restitueret, ibique diuinum officium quod iam per septennium in tota Anglia cessauerat, renouari faceret, & vt regẽ ipsum Ioannem, qui nepotẽ suum Arthurum occiderat, qui & plurimos paruulos obsides suspenderat, & innumera flagicia perpetraverat, vel pœnæ condignæ subiiceret, vel à regno prorsus expellens secundum interpretationẽ agnominis sui sine terra efficeret. Solusque Ferrandus comes Flandrensis suum regi Philippo negauit auxilium, nisi prius ei duo castella redderet, quæ Ludouicus filius eius tenebat, scilicet Ariam & sanctum Audomarum. Rex autem obtulit ei Excambium ad æstimationẽ iustã eorundem castrorum. At Ferrandus hæc compensatione non accepta recessit, quia iam regi Ioanni mediante comite Boloniensi confederatus erat, vt tunc primo apparuit.

Anno quoque prænotato parui pueri vsque ad 20. circiter millia, vt æstimatũ est, cruce signati sunt, ac per legiones ad diuersos maris portus, videlicet Massiliam & Brundisium peruenientes, inanes & vacui redierunt. Ferebatur autem quod Verulus de monte qui Arfacidas à pueritia nutritus consueuerat, duos clericos Cismatinos in carcere detinuerat, nec vnquam eos dimittere voluit, donec ab eis vt regni Francie pueros sibi adducerent, firmam promissionem accepit. Ab his ergo æstimabantur prædicti pueri quibusdam falsis rumoribus visionum, atque promissionibus ad se cruce signatos illece.

Eodem anno fit ventus maximus, & anno sequenti magnus fit terræ motus. Mimos quoque à curia sua fugat rex Philippus, dans exemplum aliis principibus.

De reconciliatione Vigeburgis Reginae, & itinere Philippi regis vsque in Flandriam.

CAP. VI.

An. Christi 1213.

ANNO Domini 1213. nauigio ad eundem in Angliam iam peracto. Rex Philippus Vigeburgem vxorem suam, à qua iam per annos 16. & amplius discesserat, in gratiam recepit, ex quo Francorum populus plurimum exultauit. Venit itaque rex cum exercitu suo Boloniam, & ibi per dies aliquot naues hominesque suos hinc & inde venientes expectans, transtulit vsque Grauelingas villam opulentam in finibus Flandriae supra mare sitam, ad quam tota classis eius secuta est eum. Ibi ex condito Ferrandus expectatus nec venit, nec in aliquo satisfecit, licet ad eius petitionẽ ille dies ad satisfaciendum de omnibus retroactis eidem assignatus à rege fuerit. Itaque communicato Baronum consilio, qui de omni prouincia regni cõuenerant, rex dimisso proposito eundi in Angliam, diuertit in Flandriam, cepitque Casellum & Iprã, & totam terram vsque Brugas, classisque sua per mare secuta est eum vsque ad portum prope Brugas nomine Dam. Facta etiam voluntate sua de Brugis profectus est Gandauum, relicto ibi paucis militibus & satellitibus ad custodiam nauium: propositum enim eius erat acquisito Gandauo transfretare in Angliam. Dum autem esset in obsidione Gandani, venerunt de Anglia Reginaldus Bolonia comes, & Guillelmus comes Salesbriensis,

Multa Ferrandus comitis Flandriae et alios captiuae Francie.

qui cognominatus est Longaspata, Hugo de bonis, & alij multi, quibus etiam Ferrandus eorum præsciens aduentum cum Sanguinis & Bloetinis atque Flandrensibus occurrit. Sicque subito irruentes occupauerunt naues, quæ per littora erant dispersæ, quia portus licet miræ amplitudinis esset, non poterat omnes capere, cum essent numero 1700. Omnes igitur extra portum inuentas adduxerunt, & in crastino portum ac villam obsederunt. Quo audito Rex obsidione Gandauim dimissa, reuersus ad obsessos obsidionem soluit, & illos vsque ad naues fugauit, multisque occisis & submersis vsque ad duo fere millia. Plures quoque probos ac strenuos captos adduxit, sicque cum victoria Dam reuertens residuas naues victualibus & alijs rebus euacuari præcepit, igneque immisso ipsas & villam ac totam in circuitu regionem incendio consumpsit, receptis obsidibus de Gandauo, Ipra, Brugig, Insula, Duaco, in Franciam redijt. Porro Gandauim, Ipræ, Brugæ, obsides pro 30. millibus marcis argenti pacem reddidit. Insulam vero propter malitiam habitantium in ea funditus euertit. Castellum semiditatum reliquit, Duacum in sua manu retinuit. Interim autem dum hæc agerentur, Rex Ioannes metuens ne cum clero componeret, nuncios ad Papam misit. Qui Pandulphum subdiaconum suum in Angliam mittens pacem inter regem & clerum vt potuit reformauit. Quæ quidem cõpositio quantum ad restitutionem possessionum ecclesiarum & cleri valuit; sed quantum ad ablatorum restitutionem nullatenus est seruata, licet ipse iuramento ad vtraque se astrinxerit.

De bello Papiensium & Cremonensium contra Mediolanenses.

CAP. VII.

Eodem anno factum est bellum in Cremonensi territorio. Cum enim anno præcedenti secundo ciues Papienses perducerent Fredericum electum Romanorum vsque Cremonam; Mediolanensibus positus insidiis pugnaverunt cum eis iuxta Budam urbem, à Frederico magno imperatore auo istius; iam annis elapsis fundatam, non tamen in præsentia Frederici ausi sunt eos aggredi, sed ipso apud Cremonam relicto, cum iam inde redirent prostrati illi de laribus, & eos ex improviso sunt adorti. Vnde tam ipsi quam Cremonenses contra Mediolanensium odium immortale conceperunt, sed vindictam eante distulerunt. At Mediolanensibus, qui semper immortalis odio totum genus Frederici olim persecuti sunt, olim siquidem eos in bellis conficiens Papiensis auxiliantibus, omnes eorum turres coplanauerat, non expectauerunt sibi bellum inferri, sed exercitu congregato fines Cremonensium aggressi sunt. Sed & Cremonenses eductis copiis multo minoribus, iuramento firmauerunt, quod si congressus fieret, nullus eorum prædæ vel homagio capiendõ vacaret, sed agmine conferto & indissoluto cuneos hostium penetrarent. Cum autem esset dies Penthecostes, supplicauerunt Cremonenses, vt propter diem sanctum differretur pugna saltem vsque in crastinum. Quod cum illi negarent, Papiensi cum eis congressi sunt, & breuiter de illis triumpharunt. Nec multo post, Mediolanensibus recollectis viribus sine Papiensium intrauerunt, qui eductis copiis eos aggressi sunt. Et licet Mediolanensibus ad retardandum eorum impetum ignem domibus & castris imposuissent, ipsi tamen per medios ignes cum furore transeuntes, eos ab obsidione fugauerunt, multos ex eis interficientes, multosque captiuitates. Sic ergo Mediolanensibus bis eodem anno victi sunt, domino variarum hæresum crimen in eis vindicante, & fauorem illicitum, quem ipsi contra Dei voluntatem Othoni deposito impendebant.

Eodem anno qui fuit regni Ioannis Regis Angliæ 13. idem Ioannes spontaneè de communi consilio Baronum suorum obtulit & libere concessit Deo & Apostolis eius Petro & Paulo, ac sanctæ Romanæ ecclesie, ac Domino Papæ Innocentio 3. eiusque successoribus to-

tum regnum Angliæ, totumque regnum Hiberniæ cum omni iure ac pertinentiis suis pro remissione peccatorum suorum, ac totius generis sui viuorum ac defunctorum. Et fecit ac iurauit homagium pro dictis regnis Deo ac à postolis prædictis & Innocentio Papæ 3. vt ea de cætero tãquam feudatarios reciperet ac teneret ab ipso Papa eiusque successoribus. Ad cuius iudicium statuit vt de proprijs redditibus prædictorum regnorum pro omni seruitio ac cõsuetudine, saluo per omnia denario beati Petri, ecclesia Romana mille marcas percipiat annuatim, videlicet in festo sancti Michaelis quingentas; & in Pascha quingentas. Septingentas scilicet pro regno Angliæ, ac trecentas pro regno Hiberniæ, saluis sibi & heredibus suis iustitijs & libertatibus atque regalibus suis.

ANNOTATIO.

Hoc item Blondus habet dec. 2. lib. 6. de quo etiam sic scribit Polyd. Virgilius lib. 15. hist. Ang. Ioannes Rex Angliæ ab ecclesijs vt prohibitis aut expulso à Pontifice Romano excommunicatus, non ausus absoluitur, quam à adema capiti ademptum Pandulpho sedis Apostolica legato tradidisset, nãquam id ausi heredes, nisi à Pontifice accepturi Romano. Addit Nauclerus: Neque id quidem videtur, cuius longe ante hoc Adulphus primus monarcha & Anglorum Rex idem regnum Leonis 4. Romanæque ecclesie obsequia fecerat. Post quem Henricus rex ob necem S. Thomæ Cantuariensis regnum pro se & suis successoribus à sede Apostolica in feudum recognouit.

De transitu Ioannis regis Angliæ in Andegauim, & Gaufrido episcopo Siluanectensi, & Gaufrido episcopo Meldensi.

CAP. VIII.

Anno eodem Ioannes rex Angliæ in Aquitaniam transfretauit, ac Rupelle applicuit: nec multo post reconciliatus est comiti Marchiæ & Gaufrido de Laudiniano, aliisque p̄ceribus Aquitanicis, qui prius fauebant regi Francorum Philippo, quorum fretus auxilio transiens in Andegauim occupauit Andegauim, & castrum quod Bellum Forte dicitur, & quædam alia occupauit. Missi quoque cutores eius cum turba militum, collegerunt prædã trans Ligerim iuxta Nannetum. Ad quos repellendos incaute cum paucis militibus Robertus comitis Drocarum primogenitus, captus est ab eis cum 14. militibus. Petrus autem eiusdem comitis filius filiam Guidonis de Toharco sororẽ vterinã Arthuri ex parte matris suæ ducis Britanniæ in uxorem duxerat, & cum eadẽ à rege Philippo totum Britannicæ minoris ducatum acceperat. Hic Ludouico ipsius regis filio præstabat auxiliũ, cõfinia protegens ac defensans. Alionordis autẽ soror eiusdẽ Arthuri primogenitæ Gaufridi quõdam eiusdẽ prouinciæ ducis primogeniti, fratris Ioannis regis Angliæ ab ipso Ioanne capta in Angliã tenebatur incarcerationata. Nolebat siquidem illam alicui matrimonio iungi, timens per eam amittere iura regni.

Eodem anno Gaufridus Siluanectensis episcopus, tam ætate quam corpulentia potere, insufficientẽ se sentiens offeri, quod iã per annos 30. portauerat, impetrata quidẽ à Papa licentia, renunciauit episcopatu, seque transtulit ad monasterium Caroli loci. Cui successit frater Garihus hospitalis Hierosolymitani professus, qui regis Philippi consiliarius specialis effectus, quasi secundus à rege fideliter negocia regni tractabat. Ecclesiarum quoque necessitates tãquam vir ad plenum litteratus, omni studio proturans, earum libertates ac p̄uilegia inuiolata seruabat. Sed & Gaufridus vir sanctissimus Meldensis episcopus, similiter episcopatu renunciauit, & in monasterio sancti Victoris Parisiensis, diuina cõtemplatione se arctius mancipauit. Qui etiam inter alia sanctitatis opera, quibus vniuersè insistebat, abstinentiam inauditam obseruans, singulis annis in quadagesima & in aduentu Domini tertium septimana cibum, potũ vero nõquam sumere consueuerat. In alijs autem temporibus, & tam anara in stipidijs comedebat & bibebat, vt vix ab alijs

Francorum
classis ab
Anglijs dirigitur.

An Christi
1239.

An Christi
1239.

Episcopus
Siluanectensis
sedis episcopatum,
itemque
Meldensis.

gustarentur hominibus. Huic quoque successit Guillelmus cantor Parisiensis. Sicque fuerunt eodem tempore tres veterini fratres episcopi, filijque Galterij quōdam Francie Camerarij, scilicet Stephanus Nouiomensis, Petrus Parisiensis, Guillelmus Meldensis.

De bella nostrorum contra Albigenses, & necesse Regis Arragonum.

C A P. IX.

An. Christi 1213.
Comitis de Monteforti
vixit.

HOC eodem anno, mense Septembri commissum est mirabile praelium in terra Albigensium. Quinquennio namque iam elapso, cum viri venerabiles archiepiscopi Petrus Senonensis, & Robertus Rothomagensis, episcopi vero Robertus batocensis, & Reginaldus Carnotensis, & alij plures, sed & Odo Burgundie dux, ac Henricus comes Niuernensis, & alii multi Barones & infiniti populi de regno Francorum cruce signati in partes illas ad debellandam heresim nuptias detestantem, & carnem comedi prohibentem, aliaque fidei contraria asserentem, accincti fortitudine deuenissent, urbemque Bicurim opulentissimam cepissent 70. millibus hominum & amplius in ea trucidatis, ac funditus euertissent, inde quoque ad urbem Carcassonam accedentes, eam in breui debellasset, repatriare volentes, inuocata Spiritus sancti gratia, de communi assensu Simonem Montisfortis comitem elegerunt, ut christianorum praeisset exercitui totique terrae illi. Qui priuatum commodum utilitati publicae postponens, vrbes & etiam castella debellauit, hereticos & eorum fautores interire sua morte coegit, & multa Dei praemia gessit, multaque victorias non sine diuino miraculo consecutus est. Ad vltimum vero Rex Arragonum, & comes sancti Egidij, comes etiam Desdes, & alii infiniti obsederunt eum in castro quod vocatur Murellum. Qui cum non haberet secum nisi 100. & 80. milites, & circiter quingentos equites satellites & peregrinos, pedites vero septingentos inermes, audita missa, inuocata Spiritus sancti gratia de castro exeuntes pugnauerunt cum eis, & inaudito fere miraculo 17. millia de exercitu percusserunt, ipsumque regem Arragonum occiderunt. Porro de omni numero suo non nisi 8. peregrinos illo die perdidit. Hunc itaque Simonem in partibus illis propter virtutem eius admirabilem populus Comitem fortem vocabat. Qui cum esset in bellis strenuissimus, quotidie tamen nullam & omnes horas canonicas audiebat.

Comitis de Monteforti
quotidie missam
audiebat.

De sancta Maria de Oegnies, & magistro Iacobo de Vitriaco.

C A P. X.

An. Christi 1213.

A VITR. Anno etiam praenotato scilicet ab incarnatione Domini 1213. sanctae & admirabilis vitae sancta Maria de Oegnies in episcopatu Leodiensi obiit, cuius vitam magister Iacobus de Vitriaco diligenter conscripsit.

Iacobus de Vitriaco
qui fuit.

Hic etenim Iacobus ante fuerat in villa prope Parisios, quae dicitur Argetoliu presbyter parochialis, postea vero saecularem vitam relinquens, in monasterio de Oegnies factus est canonicus regularis. Cuius itidem parochiae cura cum ei commissa esset, eidem Mariae in eadem parochia conuersanti propter vitae ipsius sanctitatem valde familiaris effectus est. Cui etiam illa spiritualem (vt fertur) gratiam orationibus suis impetrauit. Vnde & ipse cruce contra Albigenses in Francia praedicans, eloquentiae suauitate atque dulcedine multos atque innumerales ad signum crucis accipiendum prouocauit. Postea vero factus est episcopus Aconensis, & inde translatus auctoritate Apostolica factus est episcopus Tusculanus sedis Apostolicae cardinalis. Tandem ex vita praesenti migrans, fecit corpus suum apud Oegnies deferri, & in eadem ecclesia, in qua illa quondam eius dilecta sepulta fuerat, se-

Iacobus de Vitriaco
huius vita
auctor.

peliri. Hic etiam volumen vnum aliud confecit, in quo multa de naturis rerum & praecipue de mirabilibus quae in transmarinis partibus reperiuntur inseruit. Sed & cum vitam praedictae Mariae de sanctis mulieribus, quae tempore suo in partibus Leodiensium abundabant, multa bona scripsit, & earum detractores acriter reprehendit, ac venerabili Tolosano Episcopo Fulconi loquens ita dicit.

De sanctis mulieribus, quae tunc abundabant in partibus Leodij.

C A P. XI.

IACOBUS DE VITRICO. Pater sancte, pastor Tolosane, nosti quia cum venires ad partes nostras te narrante audiri, quod reliqueras Aegyptum in partibus tuis, & transiens per desertum, terram promissionis in Leodij partibus inuenisti. Cum enim in partibus tuis multos de partibus nostris cruce signatos contra haereticos fide feruentes, in tribulatione miram patientiam habentes, in operibus misericordiae abundantes cognouisses, immo sic mihi dixisti quasdam mulieres magis pro vno veniali lugentes, quam homines in partibus tuis pro mille mortalibus miraretis; veniens ad partes nostras sicut audisti, sic vidisti, immo & plusquam audisti. Vidisti enim & gauisus es in hortis liliorum Domini, multas sanctarum virginum cateruas in diversis locis, quae spreto pro Christo carnalibus illecebris, & contemptis pro amore regni caelestis huius mundi diuitiis, in paupertate & humilitate sponso caelesti adherentes, labore manuum tenuem victum querebant. Licet enim parentes earum diuitiis multis abundarent, ipsae tamen obliuisceres populum suum & domum patris sui, malebant angustias paupertatis sustinere, quam male acquisitis diuitiis abundare, vel inter pomposos saeculares cum periculo remanere. Vidisti & gauisus es, sanctas & Deo seruientes matronas quanto zelo iuuenularum pudicitiam conseruarent, & eas in honesto proposito, vt solum caelestem desideraret sponsum, salutaribus monitis instruerent. Ipsae etiam viduae in ieiuniis & orationibus, in vigiliis & laboribus manuum, in lachrymis & obsecrationibus Domino seruientes, sicut maritis suis prius placere nitentur in carne, ita, immo amplius sponso caelesti placere studebant in spiritu, frequenterque ad memoriam reuocantes illud Apostoli: *Viduae quae in deliciis vixit mortua est, & quod sanctae viduae, quae sanctorum necessitatibus communicant, quae pedes pauperum lauant, quae hospitalitatem sectantur, quae operibus misericordiae insistant, fructum sexagesimum promerentur.* Vidisti & gauisus es, sanctas etiam mulieres in matrimonio Deo deuote seruientes, filios suos in timore Domini erudientes, honestas nuptias & thorum immaculatum custodientes, ad tempus orationi vacantes & post in idipsum cum timore Dei reuertentes, ne tentarentur a Sathana. Multae tamen ex consensu maritorum a licitis amplexibus abstinentes, caelibet & ferè angelicam vitam ducentes, tanto maiore corona dignae sunt, quanto in igne concupiscentiae non arserunt.

De illis qui detrahant eis.

C A P. XII.

V IDISTI & miratus es, immo etiam valde contristatus, quosdam etiam impudicos & totius religionis inimicos homines, praedictarum mulierum religionem malitiose infamantes, & canina rabie contra mores sibi contrarios oblatrantes, & cum non haberent amplius quid facerent, noua nomina contra eas sangebant, sicut Iudaei Christum Samaritanum, Christianos vero Galilaeos appellabant. Nec mirum! Aegyptij enim abominantur oves, & homines tenebrosi & maliciosi innocetium simplicitatem derident, inter potus & epulas, inter ebrietates & crapulas vitam abstinentium lacerantes. Vnde cum quidam sanctus adhuc de sancti Bernardi monachis, in

abbatia

100. 15.
100. 15.
100. 15.

100. 15.

Insigne miraculum.

Virgines
paupertatem
professa in
summa re-
rum penuria
non egestas

Mulieres
ta
ta reuelant
peccata
cultu non
confessa.

100. 15.
100. 15.
100. 15.

abbatia quæ dicitur Alna Domino militaret & ex simplicitate dubitaret cuiusmodi essent mulieres & homines, qui quibusdam nouis nominibus à malitiosis appellarentur, huiusmodi in oratione responsum accepit à Spiritu sancto: Inuentur in fide stabiles, & in opere efficaces. Ex tunc senex ille tanta dilectione illis adhæsit, quod non poterat sustinere quod aliquis coram se malum diceret de eis. Ipse autem mirabili patientia opprobria sustinuerunt & persecutiones, frequenter ad memoriam reducentes illud euangelicum: *Si de mundo essetis, mundus quod suum erat diligeret. Ex iterum: Non est seruus maior Domino suo. Si me, inquit, persecuti sunt, etiam et vos persequuntur.*

Ioan. 15. Ibidem. Math. 7.

De probatione sanctitatis eorum.

C A P. XIII.

Sed quoniam scriptum est, à fructibus eorum cognoscetis eos, quam verè Deo adhaeserint in uastatione Leodiensis ciuitatis satis coopertum est. Quæ enim ad ecclesias confugere non poterant in fluvium se proieciabant, magis sic eligentes mori quam damnum castitatis vel uirginitatis incurtere. Quædam etiam in stercorearias sentinas prosilientes, malebant extingui fetore, quàm spoliari uirginitate vel castitate. Itaque clemens sponsus sponsis suis dignatus est prouidere, quod in tanta multitudine non est inuenta aliqua, quæ mortem corporis vel detrimentum incurreret castitatis. Cum autem una sanctarum mulierum periculose laboraret in flumine, duo ex hostibus eam nauicula ad eam uenientes in nauim eam traxerunt, ut ei turpiter commiserentur. Sed quid esset casta inter leones, agna inter lupos, columba inter accipitres, maluit iterum fluuio submergi, quam corumpi, à nauique prosiliit in undas. Dumque nauis ex impetu salientis mergeretur, simul illi duo mersi perierunt. Illa uero per gratiam Dei sine damno corporis & animæ obsequente fluuio ad ripam peruenit. Mirandisque plus miranda succedunt, cum diuturna & intolerabilis fames per triennium in regno Franciæ & in magna imperij parte adeo inualuisset, ut homines passim per uillas & agros fame morerentur, illi etiam qui prius diuites fuerant, publice mendicare & fame perire cogentur: non est inuenta in tanta multitudine sanctarum mulierum in toto Leodiensi episcopatu, licet omnia pro Christo reliquissent, aliqua quæ uel fame moretetur uel publice mendicare cogetur.

Ioan. 15.

Insigne miraculum.

Virgines paupertatem professæ in summa reuerentia non egent.

De quibusdam singularibus personis, quibus data est gratia specialis.

C A P. XIV.

Sed iam ad personas singulares, & singularia miracula descendamus. Testem enim inuoco sanctitatem tuam, oculis enim uidisti mirabilem Dei operationem, & in diuersis personis diuisiones gratiarum. Aliquis enim à Domino, te certissime probante, tantam gratiam accepit, ut peccata hominum, quæ per ueram confessionem tecta non erant, in multis personis perciperet. Et dum multis peccata oblita nunciaret, multos ad confessionem inuitans causa salutis eorum post Deum extitit. Aliquæ etiam uidisti mulieres tam speciali & mirabili amoris in Deum affectione resolutas, ut pro desiderio languerent, nec à lecto per multos annos nisi raro surgere possent, nullam aliam causam infirmitatis habentes nisi illam, cuius desiderio animæ earum liquefactæ eum Domino suauiter quiescentes, quanto spiritu confortabantur, tanto corpore infirmabantur, clamantes corde, licet præ uerecundia ore dissimularent. *Fulcite me floribus, stipate me melle, quia amare languet.* Alicuius etiam mirabiliter & sensibilibiter dum anima præ amoris magnitudine liquefieret, genæ corporales attenuatè resoluiebantur. Multis etiam ex fauo spiritalis dulcedinis in corde redundabat mellis sapor sensibilibiter

Mulieres, ita reuelant peccata occultata non confessæ.

Cent. 2. Alia Christi amore languent.

in ore dulces lachrymas eliciens, & mentem in deuotione conseruans. Quædam etiam tantam gratiam lachrymarum perceperant, ut quotiens Deus erat in corde per cogitationem lachrymarum, riuulus fluebat ab oculis per deuotionem, ita ut lachrymarum uestigia in genis ex consuetudine fluendi apparent, quæ tamen caput non eiacuabant, scilicet quadam plenitudine mentem refouebant, spiritum suauiter unctiōe dulcorabant, corpus etiam mirabiliter recreabant, & tanto fluminis impetu, totam Dei ciuitatem laxificabant.

Iterum de eodem.

C A P. XV.

Aliæ uero extra se tanta spiritus ebrietate capiebantur, quod in ipso beato silentio fere per totum diem quiescentes dum erat Rex in acubitu suo, non erat eis uox neque sensus ad aliqua exteriora. Pax enim Dei ita exuperabat & sepeliebat sensus earum, quod ad nullum clamorem euigilare poterant, nullam penitus corporalem læsionem, etiam si uehementer pungerentur sentirent. Aliquam enim uidi quæ fere 30. annis tanto zelo à sponso suo in claustro custodiebatur, quod extra claustrum nullus ei posset esse egressus, etiam si mille homines eam per manus trahere nitentur, multotiens enim exire conabatur, quibusdam etiam eam trahentibus sed frustra, quia citius rumpebatur. Uidi aliam quæ dum extra se frequenter quandoque 20. vicibus in die raperetur, quæ etiam præserte plusque septies ut credo raptata est, in quocumque uero inueniebatur statu, in eo donec reuertetur immobilis permanebat. Nec tamen quantumcumque inclinaretur familiari causa, spiritu sustentante cadebat. Manus eius quandoque in aere dependebant immobiles, secundum dispositionem in qua inuenta fuerat. Quæ dum ad se reuertetur, tanto gaudio replebatur, quod reliquis cogitationis diem festum agentibus, gaudium interius plausu corporali cogebatur ostendere, sicut Dauid coram arca saliendo, iuxta illud: *Cor meum et caro mea exultauerunt in Deum uiuum.*

Raptus eandem.

Mira uirginis raptus.

Psal. 75. 2. Reg. 6. Psal. 83. Ioan. 6.

Eucharistia uirginitatis.

Quædam uero in perceptione illius panis, qui de celo descendit, non solum refectionem in corde, sed & dulcem super mel & fauum, sensibilemque consolationem percipiebant in ore, dum carnes ueri agni à faucibus cordis quas replebant usque ad fauces corporis mirabili sapore redundabant. Quædam autem tanto desiderio post odorem tanti sacramenti eurrebant, quod nullo modo diu carere eo sustinebant, nullamque consolationem uel requiem suscipientes, sed penitus languore deficientes, nisi de suauitate cibi illius animæ earum frequenter vegetarentur.

Erubescant hæretici infideles, qui sibi huius suauitatis nec fide nec corde percipiunt. Noui autem quandam inter sanctas mulieres, quædam uehementer ueri agni caribus refici desideraret, ipse uerus agnus non diutius eam languere sustinens, seipsum illi obtulit, & sic refecta conualuit.

Uidi etiam aliam circa quam tam mirabiliter operatus est Dominus, quod cum diu mortua iacuisset, antequam corpus eius in terra sepeliretur, anima ad corpus reuertente reuixit, & à Domino obtinuit ut in hoc laculo uiuens in corpore purgatorium sustineret. Vnde longo tempore ita miserabiliter à Domino afflictæ est, ut quandoque se uolueret in igne, quandoque in hyeme in aqua glaciali diu motaretur, quandoque etiam sepulchra mortuorum intare cogebatur. Tandem in tanta pace peracta penitentia uixit, & tantam à Domino gratiam promeruit, ut multotiens raptata in spiritu, animas defunctorum usque ad purgatorium uel per purgatorium sine aliqua sui læsione usque ad superna regna conduceret.

Hæc est Christi uirginis cuius corpus scriptum Thomas Cantipratanensis.

De origine & infantia predictæ sanctæ Mariæ de Oegnes.

CAP. XVI.

De pueritia
& Patria
Mariæ.Pietas pue-
rili.De eius con-
iugio.

Fuit etiam in episcopatu Leodij in villa quæ dicitur Niuella iuencula quædam vita & nomine gratiosa Maria, quæ etiam mediocribus orta parentibus licet diuitiis & multis bonis temporalibus abundaret, nunquam tamen eius animû bona transitoria ab annis puerilibus allexerunt. Ita enim vere ex vtero proiecta est in Domino, quod nunquam vel raro sicut mos est puellarum cum ludentibus miscuit se. Frequenter vero adhuc in pueritia ante lectum nocte genua flexerat, & quasdam orationes quas didicerat quasi primitias vitæ Domino offerebat. Adeo ab infantia cum ea crevit miseratio & pietas, & quasi naturali affectione religionem diligebat, quod cû Cisterciensis ordinis ante domû patris sui fratres aliquando pertransirent, ipsa suspiciens & admirans religionis habitum, furtiue eos sequebatur, & cum non haberet amplius quid faceret, pedes suos conuerforum vel monachorum passibus præ desiderio insigebat. Cum autem parentes eius more sæcularium vestibus eam delicatis & cultis ornare voluissent, ipsa contristata respuebat. Felicitibus igitur eius actibus inuidentes, cum esset quasi annorum 12. eam iuueni cuidam matrimonio coniunxerunt. Tunc vero à parentibus remota in tantum feruoris excessum accessit, tantaque pugna corpus suum castigabat, & in seruitutem redigebat, quod frequenter cum magna parte noctis propriis manibus laborasset, post laborem diutissime orabat. Residuum vero noctis quotiens ei licebat supra furtiuos asseres, quos in extremitate lectuli absconderat, cum modico somno transibat. Et quia potestatem proprii corporis aperte non habebat, chordam asperitiam qua vehementer stringebatur sub camisia clam portabat. Nec hoc dixerim vt excessum commendem, sed vt feruorem ostendam. In his autem & multis alijs quæ privilegio gratiæ operata est, accedat lector discretus, quod paucorum privilegia non faciunt legem communem. Quod igitur quosdam sanctos ex familiari consilio Spiritus sancti fecisse legimus, admiremur potius quam imitemur.

Qualiter maritus eius per ipsam ad amorem castitatis
conuersus est.

CAP. XVII.

De mariti
eius conuer-
sione, & vt
omnibus re-
nunciante
caute vixit.

Cum autem multo tempore cum marito suo Ioanne nomine in matrimonio sic vixisset, respexit Dominus humilitatem ancillæ suæ, exaudiuitque lachrymas supplicantis. Nam quam prius habuit uxorem inspiratus est Ioannes, vt Mariam haberet commendatam, casto castam Dominus commedauit ancillam, vt in solatio haberet custodem, & vt liberius Deo seruiret, fidelem ei reliquit prouisorum. Quanto autem affectu carnali ab ea diuisus est, tanto magis matrimonio spirituali nexus, ei per dilectionem coniunctus est. Vnde & ancillæ suæ postea Dominus in visione apparetis promisit, vt socium suum quasi reparato matrimonio ei redderet in cælis, qui castitatis amore à carnali commercio se abstraxerat in terris, quibus dedit Dominus in domo sua & in muris suis locum & nomen melius à filiis & filiabus, dum beato martyrii genere in igne non ardentes se se pro Domino penitus abiicientes, leprosis quibusdam iuxta Niuellam in loco qui dicitur Vuillembroch pro Domino aliquo tempore seruiuerunt. Videbant hoc demones & inuidebant, videbant sæculares & consanguinei, & dentibus contra eos fredebant: & quos prius venerabantur diuites, postea contemnebant & iridebant pauperes.

De gratia lachrymarum eius.

CAP. XVIII.

Téran. 3.

De compun-
sione & la-
chrymis eius
ex considera-
tione passio-
nis Christi.

Bonus es Domine sperantibus in te, verus es expectantibus te. Ancilla tua regnum mundi & omnem ornatum eius propter amorem tuum contempsit, tu vero centuplum reddidisti in hoc sæculo, & in futuro vitam æternam. Primitiæ vero dilectionis eius crux tua & passio tua fuit. Dum enim quadam die præuenta & visitata à te beneficia quæ tu in carne humano generi clemens exhibuisti consideraret, tantam compunctionis gratiam, tantamque lachrymarum copiam torculari tuæ crucis expressam in passione tua adinuenit, quod vestigia eius per ecclesiam lachrymarum, desuper pavementum copiose defluentes ostendebant. Vnde logo tempore post hanc eius visitationem, nec crucis imaginem intueri, nec etiam loqui, nec alios loquētes audire poterat de passione Christi, quin ex defectu cordis in extasim laberetur, vnde vt dolorem aliquando temperaret & fluuium lachrymarum cohiberet, relicta humanitate ad Christi diuinitatem & maiestatem animum attollebat, vt in eius impassibilitate reperiret consolationem. Sed vnde fluminis impetum restringere conabatur, inde mirabiliter maior lachrymarum impetus oriebatur. Nam cum attenderet quantas fuit qui tam vilis & obiecta pro nobis sustinuit, rursus dolor renouabatur, nouisque lachrymis anima eius dulci compunctione innouabatur.

Qualiter cuidam sacerdoti obtinuit copiam lachrymarum.

CAP. XIX.

Quadam autem die ante parasceuem cum iam imminente Christi passione maiori lachrymarum imbre cum suspirijs & singultibus se cum Domino mactate inchoasset, quidam de sacerdotibus ecclesiæ vt oraret cum silentio, & lachrymas cohiberet, quasi blande increpando hortabatur. Illa vero sicut verecunda semper erat, omnibus columbina simplicitate obedire satagebat, impossibilitatis suæ conscia, egressa ab ecclesia in loco secreto ab omnibus remoto totaliter abscondit. Impetrauitque à Domino cum lachrymis, vt prædicto sacerdoti ostenderet quod non est in homine lachrymarum impetum retinere, quia stante spiritu vehementi fluunt aquæ. Cum igitur sacerdos ille die eodem missam celebrare, aperuit Dominus & non fuit qui clauderet, & misit aquas & subuertentur terram. Tâto enim lachrymarum diluuium submersus est spiritus eius, quod fere suffocatus est, quancumque impetum reprimere conabatur, tanto magis lachrymarum imbre non solum ipse, sed etiam liber & altaris lintheamina rigabantur. Quid ergo ageret ille improvidus illeque ancillæ Christi increpator, per experientiam didicit cû rubore, quod prius per humilitatem & cõpassionem cognoscere noluit. Et post singultus multos, multa inordinate & cû interruptione pronuncians, à naufragio vix euasit. Et qui vidit & cognouit, testimonium perhibuit. Tunc vero longo tempore post contemplationem ancillæ Christi reuertens, miro modo ac si præsens affuisset, quæcunque acciderunt sacerdoti improperando reculit. Nunc, inquit per experientiam didicisti quod non est in homine impetum spiritus aucto stante retinere. Dum vero compatiens affectu post longa ieiunia, post multas vigiliis, post tâtas lachrymarum inundationes, quæterem vtrum exinanito, vt fieri solet, capite aliquam sentiret lesionem vel dolorem. Hæ, inquit, lachrymæ sunt refectio mea, hæ sunt mihi panes die ac nocte, quia caput non affligunt, sed mentem pascunt, nullo dolore torquent, sed animam quadam serenitate exhilarant, dum scilicet per violentiam non extorquentur, sed sponte à Deo propinantur.

Psal. 143.
Nota effica-
ciam precum
eius.Etiam m-
nimas cul-
pas cū mul-
to dolore ca-
stetur.De eius pa-
tentia &
satisfactio-Semel tan-
tum in die
comedit.

Eius ieiun.

Et dicit Sa-
thana iudi-
bria.Diuinit affi-
ctur conse-
latio mibi.

De eius confessione & austeritate penitentiae.

CAP. XX.

Iam vero de eius confessione post compunctionem breuiter videamus, Deum testem inuoco, nunquam in tota eius vita seu conuersatione vel vnum percipere potui mortale peccatum, licet sic à modicis & venialibus sibi caueret, quod plerumque dies 15, nec vnam inordinatam cogitationem in corde suo posset reperiri. Et quoniam bonarum mentium est sibi culpam agnoscere, vbi culpa non est, sacerdotum pedibus frequenter aduoluta quadam cum lachrymis accusando se confitebatur, in quibus risu vix abstinere valebamur, veluti verba quaedam puertilia, quae in pueritia sua se ociose dixisse recolendo dolebat, licet plerumque ex immenso cordis eius gaudio dum seipsam vix posset capere cum modico excessit exhilarata facie, exteriori gestu corporis, cordis iubilum ostendere cogere, vel in risum modestum ex cordis serenitate exeundo, vel aliquem ex amicis suis aduenientibus cum modico & pudico & puro amplexu affluentia benignitatis excipiendo, vel sacerdotis alicuius manus seu pedes ex intensa deuotione osculando. Dum aliquando ad memoriam reduceret, quia post quandam quam habuit ægritudinem grauissimam carnibus & vino modico tempore quasi ex necessitate vti coacta est, ex quadam præteritæ delectationis abominatione sese affligendo quietem non habuit in spiritu suo, donec præteritas qualescunque delicias carnis suæ cruciatu mirabiliter recompensaret. Feruore enim spiritus quasi inebriata, præ dulcedine etenim agni paschalis carnes suas fastidians, frustra non modica cum cultello refecauit, qui præ verecundia, in terram abscondit. Et quia nimio amoris incendio inflammata erat, carnis dolorem superauit, vnum de Seraphin in hoc mentis excessu, sibi astantem aspexit. Loca vero vulnerum cū corpus eius in morte laarent mulieres, inuenerunt & admiratae sunt. Qui autem ex eius confessione prædicta cognouerant, quid esset intellexerunt.

De ieiunio & refectioe illius.

CAP. XXI.

Tanta autem ieiunandi gratia Christi ancilla præcellerat, quod diebus illis quibus ad recreationem corpusculi eam ad carnem tanquam ad medicinam accedere oportebat, semel & modicum in diem xstate enim ad vesperam, in hieme vero in prima hora noctis panem nigrum & asperissimum, de quo vix canes comedere poterant, longo tempore comedit, ita quod præ nimia asperitate & duritia fauces eius interius lacerabantur, & ex vulneribus sanguis eliciebatur, quem sanguinis Christi memoria dulcem sibi reddebat. Quadam enim die dum corpus reficeret comedendo, vidit hostem antiquum inuidia tabescentem. Et cum non haberet amplius quid faceret, insultabat ei dicens: *Ecce ò gula, nimis implex te.* Ipsa vero inimici versutias & fraudes cognoscens, qui libenter quam timorati sciebat, perturbaret, vt nimia abstinentia deficeret, tanto amplius eum deridendo manducare conabatur, quanto serpens venenosus magis inde torquebatur. Ieiunauit autem tribus annis continue in pane & aqua à festo sanctæ Crucis vsque ad Pascha, nullum tamen inde valetudinis corporis seu operis manuum sustinebat detrimentum. Cum autem in cellula sua infra ecclesiam in vespere vel nocte corpusculum pane modico & aqua sola reficeret, à principio benedictionis vsque ad gratiarum actionem, in fine quosdam ex sanctis Angelis sobrix cenæ assistentes coram ea quasi per lucidam icalam ascendebant & descendebant. Ex quorum præsentia tantam habebat consolationem, tantamque spiritus exultationem, quod omnem saporis suauitatem spiritualis refectio superabat.

Iterum de eodem.

CAP. XXII.

Sanctus autem euangelista Ioannes quem etiam miro diligebat affectu, dum ipsa cibum caperet, ad mensam aliquando eius veniebat. In cuius præsentia ex affectu deuotionis appetitus sensibilis ita euacuabatur, quod modicum cibū vix capere poterat. In fortitudine autem cibi huius plerumque diebus 8. quandoque vero 11. scilicet ab ascensione Domini vsque ad aduentum spiritus sancti, nihil manducans ieiunabat, & miro modo nec caput aliquantulum dolebat, nec propter hoc laborem manuum dimittebat. Non enim minus potens laboris in vltimo die ieiunij quam in primo erat. Nec si vellet his diebus comedere posset, donec sensualitas quæ à spiritu quasi absorpta fuerat, ad seipsam rediret. Quamdiu enim anima spirituali quadam refectioe copiose exuberans, ita plena erat, quod nullam sibi corporalem refectioem eam recipere permittebat. Aliquando enim in suauis & beato silentio 35. diebus cum Domino suauiter requiescens, nullo corporali vix est cibo, nullumque verbum per dies aliquot penitus proferre poterat, nisi illud solummodo, *volo corpus Domini nostri Iesu Christi*, quo recepto, in silentio suo singulis diebus cum Domino permanebat. Tandem post quinque hebdomadas ad se reuertens aperuit os suum, & mirantibus circumstantibus locuta est, cibumque corporalem recepit. Post hæc vero longo tempore ei accidit, quod odores carniū, vel fruxæ alicuius, aut vini nullo modo poterat sustinere nisi quando post corpus Christi vinum sumebat in ablutione. Tunc sine aliquo grauamine & odore sustinebat & saporem.

De orationibus eius.

CAP. XXIII.

Quanto autem corpus ieiunijs macerabat, tanto spiritus liberior in orationibus pinguescebat. Sine intermissione enim orabat: vel corde tacito clamando ad Deum, vel oris officio cordis exprimendo affectum. Et dum operaretur manibus, dum manum suam mitteret ad furia, & digiti eius apprehenderent fuscum, psalterium ante se positum habebat, ex quo psalmos Deo suauiter eructabat, quibus quasi quibusdam clavis cor suum ne ociose vagaretur, Domino copulabat. Cum enim pro aliquo Deum spiritualiter deprecaretur, mirabili quadam experientia Dominus ei in spiritu respondebat. Ex eleuatione enim spiritus eius vel depressione, verum exaudiretur an non plerumque deprehendebat. Aliquando enim pro defuncti cuiusdam animæ preces Domino offerebat, & dictum est ei: *Ne effundas pro eo orationem, quia reprobatus est à Deo, vulnere enim lethali transfixus miserabiliter mortuus fuit in torneamento, & æternis incendijs mancipatus.* Cum autem quadam die esset in cella sua iuxta ecclesiam apud Oegnes, vidit multitudinem manuum ante se quasi supplicantium: tunc illa ad ecclesiam quasi ad tabernaculum vt Dominum consuleret recurrens, rogauit Dominum, vt eam quid huiusmodi manus vellent certificaret. Cui responsum est à Domino, quod defunctorum animæ, quæ torquentur in purgatorio, orationum suarum postularent suffragia: quibus quasi pretioso vnguento dolores eorum mulcebantur. Ipsa enim præ dulcedine contemplationis solitas orationes quandoque intermittebat, quandoque etiam nec os aperire valebat, nec de alio quam de Deo cogitare poterat.

S. Ioannes Euangelista comedens adest.

Vide super illam abstinentiam & mentis excessum

Perpetuum vni precandi studium.

in isto eius.

Terun. 3.

De compunctioe & lachrymis eius & consideratione passionis Christi.

Etiā minime culpam cū multo dolore cōfiteatur.

De eius penitentia & satisfactione

Semel tantum in die comedit.

Vol. 14. et officium precum.

Eius cibum.

Et iudicium salutis iudiciorum.

Diuinitas affertur sensu.

Iterum de eodem.

CAP. XXIV.

*Nunus p^{re}-
sua hiberis
te m^ore vi-
sitat eccle-
siam beat^a
Maria.*

*Vile precum
instantiam
ratam &
admiranda*

*Corporis ca-
tigatio du-
ta.*

*Magna vi-
si a amones
potestas.*

*Tempora
quodam
modo*

*Te m^o non
sine a^ose-
labi.*

Matth. 6.

Volebat autem causa peregrinationis & orationis ferè singulis annis ecclesiam beatæ Mariæ de Oegnes visitare, ubi magnam de Virgine beatam recipiebat consolationem. Cum autem die illo pœnitentis nihil manducaret, & tota nocte in ecclesia vigilaret: sequenti autem die dum reuerteretur, cibum vsque ad vesperam non caperet, viam tamen sine aliqua difficultate Angelis sanctis eam à dextris & à sinistris sustentantibus peragebat. Dum vero aliquando in eadem via vehemens pluuia in nubibus immineret, nec haberet vestes pluuiiales, quibus inundationem aquarum suscipere: tunc ipsa suspiciens vidit quasi quasdam stellas sibi obsequendo pluuiam retinentes, & sic tempore pluuioso pœnitentis intacta remeant. Per diem autem & noctem millies & centies, flectendo genua Beatam Virginem salutabat: & hoc mirabile & inauditum deuotionis officium per dies 40. continuabat. Primo sine intermissione in spiritu vehementi sexcentis, vicibus genua flectebat. Secundo totum psalterium super pedes stando legens, per singulos psalmos flexis genibus Beatæ Virgini salutationem angelicam offerebat. Tertio vero austro flante vehementius trecentis vicibus per singulas flexiones virga disciplinall se percutiendo, Deo & Beatæ virgini prolixo martyrio seipsam immolabat. Tribus autem vicibus percussionibus ad condimentum aliarum sanguinem copiosum eliciebat. Tandem vero quinquagesies flexis simpliciter genibus sacrificium consummabat. Hoc autem non humana virtute, sed angelico præsidio eam sustentante & subleuante peragebat. Virtutem orationum eius quanta esset experti sunt sepe non solum homines ad succursum, sed etiam demones ad cruciatum, quos adeo perurgebat, & quasi quibusdã funibus pertrahebat, quod ad eum precum suarum coacti, incendio venite compellebantur, quandoque in eam dentibus frendentes, quandoque ululantes & de ea conquerentes, aliquando etiam supplicantes. Dum enim aliquis ex eius familiaribus aliqua tentatione vexaretur, non cessabat sancta Christi & pretiosa margarita spiritu compassionis commota, donec orationum suarum pondere auctor nequitiæ obrueretur, & de manu fortiorum eius pauper & inops eriperetur.

De his que circa eam in nocte gerbantur.

CAP. XXV.

Quandoque vero cum post vigilias multas & orationes in suo lectulo quiesceret, sub varijs speciebus apparebat ei diabolus super eam frendens & eam maledicens. Malo tuo (aciebat impius) requiescas, nobiscum in inferno quietem habebis. Non minus enim quietas torquet, quam labore tuo quisque orationibus crucior. Illa vero subridens, facto crucis signo eum recedere compellebat. Gratiam & intolerabilem temporis otiosi iacturam, fortis illa prudensque mulier reputabat, vnde & summo studio sibi cauebat, ne vniquam diei vel noctis horam quantum ei licebat, otiosam præteriret. Noctibus enim raro dormiebat, sciens quod somnus non ad meritum, sed ad recreationem humanæ infirmitatis nobis à Domino misericorditer relictus est. Virtus enim abstinentiæ corpus attenuando desiccans, & ignis amoris interioris ardens, omnem ab ea somnolentiam expellebant. Dulces etiam Angelorum spirituum cantus, cum quibus noctes sepe ducebat infomnes, omnem somnum ab oculis eius sine aliqua corporis molestia relogabat. Tempus tamen somni sui non pœnitentis sine fructu præteribat. Nam corde vigilante dormiens, Christumque cui vigilando inhæserat, in corde retinens nil nisi Christum somniabat. Vbi enim amor, ubi oculos, ubi vero thesaurus eius, ubi & cor eius. Non erat in eius arbitrio vel

libera voluntate plerumque, vel in cella quiescere, vel in Ecclesia remanere. Familiari enim Angelo, sibi que ad custodiam deputato velut abbati proprio obedire oportebat. Qui quandoque dum nimis afflictus esset vigilijs, vt quiesceret admonebat. Cum autem paululum quiescisset, ad ecclesiam excitando eam reducebat.

De habitu eius, ac opere, & silentio.

CAP. XXVI.

Quæ Christum intrinsecus induerat, de ornatu exteriori non curabat. Vestibus enim mediocribus utebatur, linea camisia iuxta carnem non utebatur, sed sacco cilicino aspero, qui lingua publica nuncupatur stamina; tunicam laneam albam cum eiusdem coloris simplici pallio absque pellum coniunctione vel aliqua fæderatura pro indumento habebat. Harum vestium simplicitate contenta, quæ intrinsecus ardebat, nullum frigus etiam metuebat exterius, nec etiam igne materiali, quo frigus in hieme repelleret indigebat: sed miro modo cum hyems asperior glaciali frigore aquas constringeret, sicut ipsa in spiritu feruebat, sic exterius in corpore maxime dum orabat calefcebat, adeo scilicet vt sudore eius aromatico aliquando eius vestimenta suaviter redolerent. Tantam autem virtutem operandi ei Dominus contulerat, quod socias suas longo post se intervallo relinquens, ferè se & aliam fructu manuum suarum labore sustentare valeret. In tantum autem turbam & strepitum fugiebat, quietem & silentium diligebat, quod aliquo tempore à festo sanctæ crucis vsque ad Pascha fore nullum verbum proferendo silentium tenuit. Cuiusmodi silentium adeo Dominus acceptauit, quod Spiritus sancto reuelante propter hoc super omnia, quod absque purgatorio euolaret ad cælum à Domino obtinuit. Ex quo patet quantum sit loquacitatis vitium, cum Deo tam gratum sit silentium. Tandem adeo exuberante spiritu eius tota absorpta est sensualitas, quod iam nisi cibum quæ non perit, Christo eam totam occupante operari non potuit, vnde quasi emerita & ab omni manuum labore libera, Domino de cetero tantum vacauit.

Qualiter in eius facie gratia splendebat.

CAP. XXVII.

Interiorum autem mentis eius compositionem, gestus exterior, extrinsecarumque partium compositio ostendebat, cordis eius gaudium vultus serenitas latere non sinebat. Miro autem moderamine cordis gratitatem, vultus hilaritatem mentisque iucunditatem verè cundæ faciei simplicitatem aliquatenus temperabat, vultuque in terra demisso, tardo maturoque gressu humiliter in omnibus incedebat. Adeo autem ex plenitudine cordis eius in facie illius Spiritus sancti gratia resplendebat, quod multi ex solo eius aspectu spiritualiter refecti, ad deuotionem & lachrymas prouocabantur, & in vultu eius quasi in libro vñctionem Spiritus sancti legentes, virtutem ex ea procedere cognoscebant. Accidit autem quadam die, vt vir quidam benignus & personarum religio sarum familiaris & amicus Guido nomine quondam Cameracensis ecclesiæ cantor causa visitandi eam, à sua via diuerneret. Quidam autem ex socijs eius, quondam forte per experientiam cognouerat quantum pijs mentibus bonorum visitatio familiaritasque conferrat, deuoti viti prædicti pium laborem quasi deridens ait: Pro Deo Domine cantor quid quæritis, quare viam vestram frustra deseritis? Nunquid muscas volatiles hoc papiliones cum pueris sequi & apprehendere vultis? Ille autem vt mitis erat & patiens, iter propositum propter hoc non reliquit, sed Christi ancillam, ex cuius potentia non modicam alia vice perceperat consolationem, deuotus adit. Dum autem illi loqueretur, socius eius tædio affectus in expectando venit ad ipsum cantorem ad moniturus eum vt festinaret. Cumque forte in vultum ancillæ

Vitæ eius

*Nota rem
miram.*

*De laboribus,
manu-
ris.*

*Silentium
quantum
Deo gratum*

*Quidam
lo aspectu
eius com-
pungitur.*

*Mira gratia
in vultu
eius.*

ancillæ

*Quidam
lo aspectu
eius com-
pungitur.*

*Magna à
Domino vi-
ri accepti.*

*Virtus san-
ctæ crucis.*

Num. 22.

*Stadium
pauperum*

ancillæ Christi oculos figeret, subito & mirabiliter mutatus animo in tantam lachrymarum copiam resolutus est, quod vix longo tempore post à loco & ab eius præsentia potuit amoveri. Tunc cantor licet ille præ verecundia latere vellet, attendens & cognoscens rei eventum, gaudens & socium suum versa vice irridens, ait: Eamus, quid hic stamus? Forte papilionem fugare vultis? Ille vero post multa suspiria & lachrymas vix tandem inde auelli potuit, dicens: Ignosce mihi, quia quid prius dicerem pœnitens ignorabam, nunc igitur in hac sancta muliere virtutem Dei per experientiam percepi.

De infirmitate eius & aliorum per ipsam curata.

CAP. XXVIII.

Cum autem quodam tempore corpusculum eius feruorem spiritus iam amplius sustinere non posset, decidit in ægritudinem magnam. Adeo enim pius pater filiam suam quam diligebat disciplinæ flagello subdidit, quod membra corporis eius mirabiliter torquebantur. Nam quasi in circulum brachia præ dolore agitabantur, & manibus pectus tundere cogebatur. Cum autem ad tempus paululum quiesceret vis infirmitatis, tunc reuersa ad se, cum magno gaudio Domino gratias agbat, qui flagellat omnem filium quem recipit. Postquam autem tanquam aurum in fornace hac infirmitate electam suam probauit Dominus, excoctis ad plenum & eliminata, tætam postea in seinijs & alijs laboribus à Domino fortitudinem obtinuit, quod tertiam partem laboris eius etiam fortes homines vix valerent sustinere. Aliquidò tamen cum aliquis ex amicis suis aliquo grauius laboraret, vel alicui tentationi succumberet, tunc ipsa cum infirmantibus infirmata est, & cum scandalizatis vehementi dolore urebatur. Et tunc plerumque morbum prædictum in aliquo membrorum suorum particulariter sentiebat. Statim autem nouo & mirabili curationis genere vocato aliquo sacerdote, cuius digito crucis signum super locum infirmitatis sacerdos faceret, quasi virtutem sanctæ crucis expansens infirmitas ad locum alium fugiebat. Facto vero iterum atque iterum crucis signaculo, vagus morbus ac profusus, expectare pœdus crucis diutius non audebat, sed tandem mirabili & inaudito venerationis genere, à corpore ancillæ crucis virtute discedebat. Intuens enim oculo fidei in serpente æneum, à serpenti morbi liberata, Deo & sanctæ crucis multipliciter referebat gratias.

De timore illius casto, & amore paupertatis.

CAP. XXIX.

Erat autem ei timor castus in corde, tanquam fascia pectoralis quæ cogitationes in corde constringeret in ore tanquam frenum quod linguam reprimeret, in opere stimulus de pigritia torperet, in omnibus regula, ne modum excederet. Timor enim iste tanquam scopæ purgabat cor à duplicitate, os à falsitate, opera vero ab omni vanitate. Nunquam enim verbum secularè ab ore eius memini me audiuisse. Vix autem vnicam clausulam loquendo diceret, quin Christum quasi condimentum interfereret frequenter. Adeo enim timor Domini sanctus mentem eius occupauerat, quod cum esset apud Vuillebrochi iuxta Niuellam tantam herbas quæ non seminantur, & alia etiam sponte nascuntia frequenter colligi faciebat: ut inde sibi pulmentum faceret, ne forte captum à bestia id est elemosynas quas domibus leprosum captores & feneratoros dare solent, manducaret. Tantum autem ex spiritu timoris amorem conceperat paupertatis, quod etiam necessaria vix retinere volebat. Vnde quadam die fugere proposuit, ut inter ignotos ignota & despecta ostium mendicaret. Assumpto igitur secum sacculo in quo elemosynas reponeret, & cypho paruo vnde aquam biberet, vel forte pulmentum si daretur ei, dum mendicaret, reciperet, veteribus pannis

indata, vix multis amicorum suorum lachrymis tandem potuit retineri. Fecit ergo quod potuit. In tanto autem postea amore paupertatis permansit, ut aliquando mapam supra quam panem ponebat, vel lintamina secaret, partem sibi retinendo, partem pauperibus erogando. Non solum autem ex spiritu timoris diuitias contemnebat, sed paupertate spiritus in oculis suis modica erat. Ex abundantia autem humilitate quantum in ipsa erat semper latece appetebat. Vnde cum ex cordis iubilo & plenitudine gratiæ intra se occultari non posset, quandoque ad vicina rura vel dumetâ fugiebat, ut humanos deuitans oculos secretum sibi & Deo in arca puræ conscientiæ referret. Quandoque tamen precibus amicorum compulsa, vel à Domino ad aliquem specialiter missa, vel affectu compassionis ut consolaretur pusillanimes, incitata ex multis quæ sentiebat, pauca cum humilitate & verecundia referebat. Quot enim familiarium suorum in periculis præmuniuit? Quoties occultos malignorum spirituum laqueos amicis suis detexit? Quoties pusillanimes & in fide vacillantes diuinæ reuelationis miraculis corroborauit? Aliquo enim tempore dñi quæretentis vtrum de laudibus humanis seu reuelationibus diuinis aliquam saltem titillationem vanæ gloriæ sentiret, respectu, inquit, veræ gloriæ quam desidero nil est, vel refutari potest omnis humana gloriatio. Ita omnem mundanam gloriam, omnemque humanæ laudis vanitatem præ dulcedine æternorum bonorum non solum non admittebat, sed cum quadam cordis abominatione respuebat, Christi enim dulcedo totam eius mentem adeo vendicauerat, quod nil nisi Christus ei sapiebat.

De pietate eius exemplum.

CAP. XXX.

Non solum autem per spiritum timoris ab omni specie mala sibi cauebat, sed etiam spiritu pietatis ad omne bonum prona erat. Satagebat igitur pro posse suo omnia misericordie opera ex abundanti pietate adimplere, & super omnia infirmis assistere, & defunctorum obitui seu sepulture interesse cõsueuerat, vbi multa de arcanis celestibus Domino reuelante frequentissime percepit. Quadam autem die cum quædam soror fratrum de Oegnes in extremis laboraret, illa cum esset in cellula sua, percepit multitudinem rugientium demonum circa lectum sororis infirmæ. Cumque iam pro ea fieret commendatio, quam putabant esse mortuam, tunc illa mansuetæ granitatis & maturæ verecundiæ quasi obliuata ad lectum egrotantis incurrit, & immundis spiritibus se opponens, non solum eos precibus oppugnabat, sed etiam pallio suo tanquam muscas abigebat. Cum vero impij illi terribiliter resisterent, & tanquam suam sororis animam vendicare vellent, tunc illa amplius ferre non sustinens clamabat Christum suum, sanguinem Christi, quem pro animabus suis effudit, mortemque crucifixi incessanter inuocabat. Cum autem rugientes illi præparati ad escam multis calumnijs animam illam impeterent, ipsa tandem à Spiritu sancto fiduciam concipiens (*nam ubi est spiritus Domini ibi libertas*) respondit: Domine pro hac anima fide iubeo, licet enim peccauerit, peccata tamen sua confessa est. Quod si forte aliquid per negligentiam suam vel ignorantiam in eâ remansit, licet loqui non possit, adhuc tamen contritionis tempus ei reliquisti. Fratres enim tantum vocem eius & gestus contra demones percipiebant, & Domino pro anima sororis suæ deuotas orationes effundebant. Tandem victis & confusis demonibus, & sanctis Angelis aduentibus, illa Deo laudes reddens, ad se reuersa quiescit, resumptoque pallio quod in pugna proiecerat ad cellulam suam cum verecundia fugiens clauso ostio latuit. Non multum post tempus in festo apostolorum Petri & Pauli, cum pro anima deuotè supplicaret, & de statu eius pro qua fidemiserat sollicita esset, ostendit ei beatus Petrus animam illam in pœnis purgatorij vehementer afflictam. Reuelauit autem ei beatus Petrus & pœnas & pœ-

Quidam solo aspectu sui commouitur.

Magnas à Domino vni accepit.

Magnas à Domino vni accepit.

Virtus sanctæ crucis.

Num. 21.

Studium paupertatis.

Quam nihil de se sentit.

Vnde studiose est operum misericordia.

1. Cor. 3.

Vnde insignis charitatem.

*Pena cuius-
dam in pur-
gatorio posita*

narum causas. Vehementer enim calore torquebatur, eo quod mundum & voluptates seculi nimis ardentem amasset, & maxime quia filios suos, propriamque familiam nimis negligenter correxisset. Siti preterea miserabiliter anxiebat, eo quod in vita sua nimis vacasset potationibus. Nudicatis etiam, eo quod superflua fuisset in vestibus, maximum sustinebat incommodum. Tunc pia Christi ancilla sicut tota pietatis visceribus afflicta, maxime circa illos qui in purgatorio torquebantur, non solum suis orationibus contenta est, sed multa etiam illi ab alijs orationum & missarum suffragia acquisiuit.

Iterum exemplum de eodem.

CAP. XXXI.

*Viso lucina
Maria.*

Alia enim vice cum religiosa quaedam vidua quae diu in sancta viduitate Deo seruierat, & filias suas in sancta virginitate sponso caelesti integras custodiebat, in extremis apud Vuillebroch iuxta Niellam laboraret, vidit Beatam Virginem viduae assistentem; quae quasi quodam stabello euentando eam, feruorem caloris quo torquebatur, misericorditer temperabat. Cum autem eius anima de corpore iam egredi vellet, turba daemonum insidiantium nulla orationum instantia discedere voluit, donec clauiger æthereus cum vexillo crucifixi confusos illos eiecit. Cum autem vidua illa iam defuncta esset, vidit ancilla Christi Beatam Virginem cum multitudine caelestium puellarum psallentium, Deumque laudantium quasi in duos choros diuisarum. Cum autem sacerdos more debito exequias defunctae persolueret, tunc summus sacerdos cum sanctorum multitudine officium, ut videbatur ei complebat, & mirabiliter ecclesiae militanti ecclesiae triumphans respondebat. Cum autem sepulturae corpus traditum esset, vidit Christi ancilla animam eius, quae nondum in hoc saeculo plenè purgata fuerat, in purgatorio, quod ei deerat, consummare. Nam maritus eius mercator fuerat, & quaedam more mercatorum per fraudem acquisierat. Quosdam etiam de familia ducis Lotaniae in hospicio receperat, qui de iniuste acquisitis multa in domo sua expendebant. Et quia de huiusmodi nondum perfecte restitutionem fecerat, dicebat se adhuc in purgatorio detineri. Quod cum nunciatum est filiae suae virgini deuotae Margaritae de Vuillebroch, & eius sororibus, multas ei orationes acquisierant, & pro posse restitutionem fecerunt. Unde non multum post anima viduae vitro purior, niue candidior, sole splendidior apparuit ancillae Christi, cum iam ad aeternas epulas gaudens, & gratias agens ascendere vellet inuitata, & quasi librum vitae ut videbatur in manibus tenens summi magistri facta, scholaris legebat.

*Peccatum
non dimittitur
nisi ablatum
restituatur.*

Iterum de eodem.

CAP. XXXII.]

*Ioannis Di-
uiniensis
vi sanctissi-
mi obitus.*

Cum autem sanctus quidam & beatus senex, qui à pueritia sua in innocentia & virginitate perseuerauerat, iam morti propinquus scilicet Ioannes Diuiniensis cognomine Hortulanus, qui omnia pro Christo reliquerat, & exemplo suo & admonitionibus sanctis multas animas Domino acquisierat, ipsa cum praesens ei infirmitate assisteret, vidit multitudinem angelorum seini assistentem & gaudentem. Sensit autem mirabilem suauitatis odorem: unde praegaudij immensitate non poterat se continere. Valde enim eum diligebat, & quasi pro patre eum habebat. Et tunc reuelatum est ei à Spiritu sancto, quod senex ille qui tantam potentiam dum vixerat in carne fecerat, tot etiam pro Christo opprobria & persecutiones patienter sustinuerat, tam iuste & timbrate vixerat, tot etiam animas Christo lucratus fuerat, absque omni purgatorij molestia liber ad Dominum euolare. Unde ipsa quotiens ad sepulchram eius, quod est apud Oegnies pertransibat, semper humiliter inclinabat. Postea vero cum ipsa, in extrema infirmitate la-

boraret, anima sancti senis cum quodam alio amico suo defuncto, scilicet fratre Ricardo de Menezar capella causa visitationis & consolationis spiritaliter missa est ei à Domino. Ipsa autem Christi ancilla valde compatiens erat, & super infirmos pia gestans viscera, circa quos aliquando noctes ducebat insomnes. Cum autem mater fratrum de Oegnies grauissima & longa infirmitate laboraret, & ipsa aliquando ut consolaretur eam, ei assisteret, illa utpote anus ferè centenaria, & morti iam propinqua, grauissimum habebat anhelitum. Cum autem sancta mulier quadam nocte eius anhelitum sine magno dolore cordis ferre non posset, ipsa assistens ei prope quasi per violentiam à se extorquebat ut maneret. Cumque iam amplius ferre non valens ferè deficeret, respexit Dominus humilitatem ancillae suae, & ei saporem quasi vini aromatici in os eius immisit, odoremque suauissimum quasi thuris accensi cum sapore illo ferè per tres dies sensit. Itaque nullius cibi sapor praedictum saporem aromaticum poterat expellere. Multis autem aegrotantibus non solum eius praesentia Dominus consolationem & patientiam conferebat, sed frequenter corporalem sanitatem eius meritis Dominus reddebat.

*Maria humi-
erga aegrotos
humanitas.*

Iterum de eodem.

CAP. XXXIII.]

Sed cur immoramur circa modica, cum adhuc restent magna & mirabilia? Licet enim pium sit corporum morbis subuenire, longo tamen & incomparabiliter maius est animarum sanitati curam impendere. Nullum enim sacrificium magis placet Deo quam zelus animarum. Ipsa autem semper læta, semper hilaris, semper in cordis iubilo permanebat, nisi quando periculum vel lapsus animarum mentem eius perturbauit. In hoc solo, ut eius pace loquar, modum non habebat, lugebat anxia, dolebat desolata, cibum non capiebat, somnum ab oculis suis abigebat, more parturientis plerumque clamabat. Quanto puras vulnerata est dolore, quod catervatim ruerent rugientes, & dentibus frendentes daemones super sanctarum virginum congregatione in villula quae dicitur Manni, ubi Deo deuote teruebantur. Ad vltimum vero, quando tanquam voti compotes impios & inuidos daemones praegaudio videret tripudiare pro sanctarum mulierum eiectione, tunc ipsa clamans & euilans vix seipsam praedolore poterat sustinere. Alia die vidit maximum iniquorum spirituum exercitum, qui quasi post praedium cruentati cum superbo & pomposo strepitu de vastatione ciuitatis Leodiensis reuertebantur, & adhuc maiora mala elato vultu comminabantur. Nec multo post venerunt nuntij apud Oegnies, qui ciuitatem Leodiensem destructam esse nunciauerunt, & ecclesias spoliatas, mulieres vi oppressas, ciues interfectos, vniuersaque ciuitatis bona hostes rapuisse reserebant. Tunc forte apud Oegnies, praesens erat vir sanctus honestae conuersationis, & bonae etiam apud malos opinionis, totiusque episcopatus lucerna, doctor & pater spiritualis, magister scilicet Ioannes de Niella, qui cum rumores pessimos percepisset, mente consternatus incomparabiliter doluit, & maxime de sanctis virginibus, quas ipse per praedicationem & exemplum Domino acquisierat, ne forte vi oppressae fuissent, sicut quidam mentiebantur paternae sollicitudine dubitabat. Non enim multum de temporalium amissione doluit, qui semper temporalia tanquam stercora reputauit, sed de ecclesiarum violatione & animarum destructione. Ancilla vero Christi auditis rumoribus imperturbata permanebat absque etiam timore sanctis Angelis eam confortantibus, & in terra pacem hominibus bonae voluntatis nuntiantibus. Magnam vero pacem & quietem circa domum de Oegnies sentiebat quasi in spiritu certificata, & de pace suorum, & de incorruptione praedictarum sanctarum virginum. Verumtamen videbatur ei quod terra tremere, & quasi conquereretur quod pasceret homines, qui creatori suo tam immani scelere se opponerent.

*Miri crucia-
tur periculis
animarum.*

*Leodi va-
statio.*

*Ioannes Ni-
nellanus vir
integerrimus.*

Iterum

*Monachi
cuiusdam
periculosam
tentano.
Sub specie
boni miser
fallitur ille.*

*Precebus
suis Christi
ancilla ex-
liberat.*

Ecce. 18.

*Erga hospi-
tes & pere-
grinos adu-
mentis cari-
tatis benignitas.*

Iterum de eodem.

CAP. XXXIV.

Accidit autem aliquando quod quidam Cisterciensis monachus tantum zelum innocentie & puritatis licet non secundum scientiam haberet, quod quasi ad statum primi parentis ex fervore spiritus pervenire nitebatur. Cumque diu labore plurimo se casto sese affligendo in abstinentia & vigiliis, in orationibus & lachrymis primum statum recuperare non valeret innocentie, primo cecidit in tardium & accidiam. Volebat enim cibaria sumere, sed nullam sensibilem delectationem manducare sentire. Studebat autem primo sensualitatis motus non solum reprimere, sed penitus extinguere. Studebat etiam sine aliquo veniali vitam suam in perfecta puritate custodire. Cum autem demonio meridiano instigante aspiraret ad impossibile, nec ad id ad quod tendebat, posset aliquo modo quantumcunque laborando pervenire, tandem in foueam desperationis præ tristitia lapsus est, adeo quod in statu corruptionis, in quo erat, se nullo modo salutem adipisci speraret: ut pote qui venalia quibus in hac vita carere non possumus, mortalia reputabat. Vnde nec corpus Christi aliquando etiam in diebus illis, quibus institutum est in ordine volebat recipere. Cum autem morbum eius anime quidam pius & omnium bonorum amicus abbas cognovisset, ad ancillam Christi monachum fecit adduci. Cumque illa pro monacho lachrymosis suspiriis Domino supplicaret, mirum in modum dum ante missæ introitum monachus confiteor diceret, & alia instantius pro eo preces funderet, quasi nigri lapilli ad singula verba confessionis ex ore monachi cadere videbantur. Tunc illa percipiens in hoc visu quod obstinatio desperationis & nigredo tristitiæ & doloris monachum reliquissent, Domino gratias reddidit, qui non vult mortem peccatorum, sed magis ut convertantur & vivant. Monachus vero post missam quasi de longinqua regione ad se reversus, corpus Christi recepit, & sumpta salutari medicina perfecte convaluit.

De spiritu scientie & discretionis quem habuit.

CAP. XXXV.

Quoniam autem fugiendo mala per spiritum timoris, & faciendo bona per spiritum pietatis, necessaria est cautela & circumscriptio discretionis, pater luminum, cuius vñctio docet nos de omnibus, spiritu scientie siliam suam illuminavit, ut scilicet sciret quod & quemadmodum esset agendum vel vitandum, & omne sacrificium suum sale condiret. Mala enim sunt vicina bonis, & plerumque dum vitamus unum vitium labimur in contrarium. Aliquando autem cum dulcius & suavius, quasi vnus spiritus facta cum Deo amoris glutino ei adhereret, audito extraneorum adventu, ne forte aliquem scandalizaret, à suavi illa contemplationis iucunditate amplexibus sponsi sui vim sibi met inferens, spiritum suum cum tanto labore auellebat, quod quandoque quasi ruptis visceribus sanguinem purum in magna quantitate euomebat vel conspuebat; malens hoc affligi martyrio, quam fratrum, & maxime peregrinorū pacem turbare. Quando tamen cum Spiritu sancto reuelante aliquorum licet adhuc longe existentium prænouisset aduentum, ad rura vel ad propinqua nemora fugiens, vix per totum diem poteramus reperire latitantem. Quandoque propter aliquorum indigentium utilitatem, nullo nisi Spiritu sancto incitante cogebatur sonnam suam disrumpere. Vade, aiebat, quia non curiose sed causa necessitatis expectat te aliquis. Licet autem quantum ad proximos non solum bonos, sed etiam discoloros mira discretionis pacem custodiret, sibi tamen solius valde indifferens seipsam nimis abiciens, & supra modum affligens nobis aliquando videbatur. Ipsa tamen circa se

tanto discretior erat, quanto nihil de se nisi à Spiritu sancto familiariter edocta, aliquid facere præsumebat. Non enim unum diem sine cibi refectione præterire auderet, nisi se absorpta sensualitate supra se raptim certissime cognosceret. Aliquando tamen ut pacem coassistentium conseruaret, in tali statu aliquid capere tentauit, & nihil penitus capere potuit, sed præ dolore fere defecit. Vnde tantam postea prærogatiuam libertatis obtinuit, quod nemo iam audebat discutere cur ita facis. Cumque aliquanto tempore in hebdomada cibum sumeret, quia 6. feria manducabat, die dominica nihil penitus manducando. Similiter 5. feria à cibis penitus abstinerebat. Cumque nobis potius rationabile videretur, quod 6. feria que dies est penitentiae non manducaret, quinta autem feria vel die Dominica cibum sumeret, quia 6. feria dies penitentiae & mortis Domini est, respondit mihi ipsa aliquando, ad sensibilia non sine labore descendendo, dum gaudium contemplationis interrumpo, cibum scilicet corporalem capiendo. Quinta autem feria que est dies Spiritu sancti, & die Dominica propter gaudium resurrectionis spirituali refectioni contenta, æternisque epulis satiata, totum diem festiuum ago, dum nullo refectionis sensibilis visu, oportet me ad inferiora descendere. Quo audito os ulterius contra ipsam non aperiens, silui.

Iterum exemplum de eodem.

CAP. XXXVI.

Accidit aliquando, quod causa visitandi aliquos sibi familiares, cum maneret apud Oegnes iussit apud Vuillembroch, in reditu suo per medium Niueliam transiens, reduxit post hæc ad memoriam peccata & abominaciones, quæ in villa illa faciunt frequenter seculares, tantamque indignationem concepit in corde suo, quod præ dolore cepit clamare. Quasitoque cultello ab ancilla sua cum extra villam esset, voluit cutem à pedibus suis rescire, eo quod loca trãsterat, in quibus creatorem suum miseri homines tot iniuriis prouocant, totque flagitijs exasperant. Cumque non solum in mente, sed quod mirabilius est, sensibiliter doleret in pedibus, in quibus loca prædicta calcauerat, vix tãdem cum multotiens pedes ad terram collisisset potuit quiescere. Adeo autem prædicatores & fideles pastores animarum diligebat, quod pedes eorum post prædicationis laborem mita affectione constringens, etiam ipsis iniuris vel diu osculari oportebat, vel præ nimia anxietate cum se subtraherent clamabat. Multis autem lachrymosis suspiriis multisque orationibus & ieiunijs à Domino instantissime postulando obtinuit, ut meritum & officium prædicationis quod in se exercere non poterat, in aliqua alta persona Dominus ei recompensaret, & ut sibi Dominus pro magno munere unum prædicatorem daret. Quo dato, licet per eum Dominus tanquam per instrumentum verba prædicationis emitteret, sanctæ mulieris precibus cor eius præparabat, virtutem corporis in laborem conferebat, verba ministrabat, gressus dirigebat, gratiam & fructum in auditoribus meritis ancillæ suæ præbebat. Nam pro ipso singulis diebus, dum esset in labore prædicandi Domino & beatæ virginis dicendo, aue Maria, centies supplicabat, sicut prædicante Hilario Martinus orabat.

Iterum de eodem.

CAP. XXXVII.

Aliquando etiam cum esset in villa quadam, quæ dicitur Nitre iuxta Niellam, & præfente ipsa puer quidam ad ostium Ecclesiæ catechizaretur, vidit immundum spiritum à paruulo cum magna confusione recedentem. Et eum ipsa puerum de facto fonte leuaret aperti sunt oculi eius, viditque spiritum sanctum in animam pueri descendentem, sanctorumque angelorum

Vita eius in plerisque humanâ excessiua & viciosa.

Mirus in ea horror peccati.

Erga sacras conciones quomodo affecta fuerit.

Nota de Baptismo.

circa

Monachi cuiusdam periculosa tentatio. Sub specie boni misere fallitur ille.

Precibus suis Christi ancilla eum liberat.

Ergo. 18.

Laria hinc...

Miri crucia...

Leodi ca...

Isaues Ni...

Erga hospiti...

Item de Eu-
chariſtia.Item de ex-
tremā un-
ctione.Non vult
ſibi minus
paralyſi do-
lorem.Ab illecebris
carnis quātū
abſtinuit.

circa renatum infantem multitudinem. Frequenter au-
tem dum ſacerdos leuaret hoſtiam inter manus ſacerdo-
tis videbat pueri pulchri ſpeciem, & cæleſtium ſpiri-
tum cum lumine nō modico exercitum magnum deſ-
cendentem. Quando vero poſt confectionem ſacramē-
ta ſacerdos ſumeret, ipſa videbat in ſpiritu Dominum in
anima ſacerdotis remanentem & eam mirabili claritate
illuſtrantem. Vel ſi indigne ſumeret videbat quod Do-
mino cum indignatione recedente, anima miſeri vacua
& tenebroſa remaneret. Licet autem in eccleſia ſpiritus
non eſſet, ſe in cellula velatis ex more oculis velo candi-
do oraret, cum Chriſtus in prolatione verborum ſacro-
rum in altari deſcendebat, tunc ipſa mirabiliter immuta-
ta aduentum eius ſentiebat. Quando vero vnctionis ex-
tremæ ipſa præſente infirmi ſacramenta ſuſciperent, ipſa
cum ſanctorum multitudine Chriſtum præſentem
ſentiebat, qui infirmum miſericorditer roborabat, dæ-
mones expellebat, animam purgabat, & ſe quaſi in lu-
mine per totum corpus infirmis, dum diuerſa eius mem-
bra vngerentur, transfundebat.

De ſpiritu fortitudinis qui in ea ſuit.

CAP. XXXVIII.

ET quoniam parum prodeſt per ſpiritum timoris
mala vitare, per ſpiritum pietatis bona agere, per ſpi-
ritum ſcientiæ in omnibus diſcretionem habere, niſi per
fortitudinem malis imminentiſſimis reſiſtamus, bona per
patientiam conſeruemus, per conſtantiam uſque in fi-
nem perſeueremus, per longanimitatem vitæ æternæ
præmiū expectemus pater eius apertis theſauris ſuis
quarto lapide pretioſo, ſcilicet, fortitudine ſuam ſiliam
exornauit, & contra omnia aduerſa præmuniuit, vt nec
aduerſitatis impulſu frangeretur, nec proſperitatis blan-
dimento eleuaretur. Aliquando autem cum præ dolore
paralyſis clamaret & pectus ſuum tondere cogeretur,
quidam eius familiaris ei compatiens in loco quodam
latebat, & pro ipſa Domino ſupplicabat. Tunc ipſa piis
deuoti hominis ſupplicationibus infirmitatem ſuam iu-
aliquo minui ſentiens, vade, inquit ancillæ ſux, & dic ho-
mini illi vt ceſſet orare pro me, nam orationum eius
medicina, diſciplinæ meæ, dum melius habeo, incurro de-
trimentum.

Cum autem vexaretur aliquo grauamine, quidam ex
amicis eius occulte in corde dolebat de eius vexatione;
tunc illa cordis illius ſecreta Domino reuelante cognos-
cēs miſit ancillam ſuam ad illum dicens. Dic illi ne am-
plius doleat pro me. Plus enim grauabatur aliorum do-
loribus, quam ſuis infirmitatibus. Non ſolum autem per
ſpiritum fortitudinis habebat potentiam reſiſtendi ad-
uerſis, ſed etiam omnibus carnalibus illecebris abſtinēdi.
A deo quidem corpus ſuum iuuenula illa tympaniſtria
quaſi inter duo crucis ligna extendendo deſiccauerat,
quod nunquam per plures annos primos etiam libidinis
motus contra ſe exurgere ſenſerat. Ex quo tantam ſidu-
tiam etiam in homines habebat, quod omnes ſibi ſi-
miles ex abundantia innocentæ & pura ſimplicitate æ-
ſtimabat. Vnde cum quidam familiaris eius amicus ex
nimio ſpirituales affectionis exceſſu, manum eius aliquā-
do ſtingeret, licet caſto animo nil culpæ cogitaret, ſen-
ſit tamen tanquam homo ex illa nimia vicinitate pri-
mos motus ſibi inſurgere. Cumque illa proſus hoc ig-
noraret, audiuit voce ab excelſo, ſcilicet: *Noli me tangere,*
nec tamen intellexit quid ſignificaret. Deus enim mitis
& noſtris infirmitatibus compatiens, noluit illum coram
ſancta muliere verecundia confundere, volebat autem
tanquam zelotes amicæ ſux caſtitem conſtodire, & il-
lum propter imminentiſſima pericula caſtigare. Vnde cum
illa diceret ei: *Audiui nunc quendam vocem, ſed quid ſi-
gnificet, proſus ignoro, ſcilicet, noli me tangere.* Ille autem
quid eſſet intelligens, & ſibi de cætero diligentius cavit,
& Domino qui eius infirmitatem detegere noluit, gra-
tias agens reſeſſit.

De ſpiritu conſilij quem habuit.

CAP. XXXIX.

PER ſpiritum autem conſilij nihil præcipitanter, nihil
inordinate agens, ſed omnia diligenter & provide,
& cum deliberatione faciens, licet familiari ſpirituſan-
cti conſilio interius vteretur, licet diuinis ſcripturis ſuf-
ficienter inſtrueretur, præ nimia tamen humilitatis abſ-
tinentia ne ſapiens in oculis ſuis videretur, aliorum conſi-
liis propriæ voluntati abrenunciando, ſeipſam libenter
& deuote ſubijcere non dedignabatur. Multi tamen de
familiaribus amicis eius, qui diuinam eius prudentiam
frequenter experti erant, ſine eius conſilio nihil magnū
facere audebant. Quod enim humana ratione ſcire non
poterat, præmiſſa oratione diuinitus inſpirata ſciebat.
Vnde cum quidam amicus eius, qui mediocritate ſua
contentus, tanto ſecurius, quanto ab oculis hominum
abſtractus, & à pompa ſæculari remotus, Deo in humili-
tate ſeruiret, à quodam nobili inquireretur, vt magiſter
eius eſſet ei equos & veſtes, & alia multa bona copioſe
provideret, mulierem ſanctam conſuluit quid ſibi agen-
dum eſſet. Illa vero ſicut nihil vnquam de ſe præſume-
mebat, oratione præmiſſa, poſtquam ab arcanis diuino-
rum conſiliorum thalamis reuerſa eſt, reſpondit. Vidi
vobis in hoc factō nigrum equum præparari, qui veſtus
infernum hinniebat, & dæmonum exercitus applaude-
bat. Manete igitur ſecundum meum conſilium in voca-
tione, qua vocati eſtis à Domino, ne per ambitionem,
vel ſæculi pompam detis occasionem diabolo.

Iterum de eodem.

CAP. XL.

CVM vero verbum Dei licet indignus laicis & ſim-
plicibus prædicare inciperem, & necdum exerci-
tium ſeu conſuetudinem faciendi ſermonem ad popu-
lum haberem, ſemper mihi metuens ne ſermone imper-
fecto deficerem, multa mihi vndeunque colligebam.
Multis vero congregatis quicquid in mente habebam
in medium proferre volebam. Totum enim ſpiritum
ſuum proferre ſtultus, ſapiens vero reſeruat in poſterum.
Cumque tanta prodigalitate memetipſum confunde-
rem ad me poſt ſermonem reuertens quaſi quoddam
mentis tædium in eo quod inordinate & incompoſite
multa mihi dixiſſe videbar, incurtebam. Cumque huius-
modi triſtitia aliquando Chriſti ancilla me depreſſum
aſpiceret, ego præ verecundia cauſam reuelare reſuſ-
cebam, & quod miſerabilis erat, cum aliquis tanquam
bene & ſubtiliter dixiſſe me libenter auſcultantem, ſicut
mos eſt, poſt ſermonem commendaret in hoc aliquam
conſolationem recipere. Erubeſco turpitudinem meam
publicare, ſed laudem ſanctæ mulieris non auſus ſum
abſcondere. Quoniam cum aliquando prædictæ tri-
ſtitie nubilo me confuſum & tanquam confuſibilem
operarium ad ſe vocaret, triplex vulnus tentatio-
num, quibus in abſcondito ſauciatus eram, mihi mira-
biliter aperuit. Vidi, inquit, quaſi ſimilitudinem hominis
nebulos ſuperſtuitate capillorum cooperti. Quædā au-
tem meretrix ſubornata quaſi quibusdam radijs ſplen-
dida cum blande intuenſo circumſibat. Facto autem
pluries circulo vnũ de radijs ſuis verſus eum pro-
ijciens partem tenebrarum eſſugabat. Ad hanc autem e-
ius parabolam triplici morbo me laborantem ſtatim cer-
tiſſime deprehendi, capillata enim ſuperſtuitas mihi tri-
ſticiam generabat: meretrix vero ſubornata, id eſt, elatio
radijs adulationis mirabile mihi ſolatiũ confere-
bat.

A nebiliũ
ſeruitũ ab-
ſtinendum.Oſtendit
moderatiã
aucterit.Viſa Maria
qua aucto-
ri medicinã
facit.

De spiritu intellectus eius.

CAP. XL I.

Hisigitur ornata monilibus filia Hierosalemo; his predictis Spiritus sancti donis illustrata, corde purificato per spiritum intellectus in caelestibus conuersabatur. Relegatis enim a se formis sensibilibus, uniformes & inuariabiles super caelestium species quanto summo simplici & inuariabili maiestati magis accedebat, tanto in eius animo purius resultabat. Cumque subtilis & attenuatus spiritus eius incendio pij amoris concrematus, tanquam virgula fumi ex aromatibus super caelestia penetraret, & quasi per quosdam gradus in religione viorum perambulans, per vicos & plateas querebat quem diligebat, nunc sanctarum virginum lilijs deletata, nunc sanctorum martyrum rosis odoriferis recreata, aliquando a sanctorum Apostolorum senatu venerabiliter recepta, quandoque caribus Angelorum sociata, cum per omnes gradus ascendisset, cum per omnia Paradisi loca animo letanti perambulasset; paululum cum omnia pertransisset, inueniebat quem ardentius eius anima desiderabat, ibi demum perfecte quiescebat. Cum autem libri vitae vicinias inspiceret, multa per spiritum intellectus in eo percipiebat; quae tandem ad se reuera prophetico spiritu praenunciabat. Vnde tribus annis antequam homines signarentur contra hereticos provinciales, dixit, quod viderit cruces super hominum multitudinem de caelo copioso descendentes. Cum autem sancti Christi martyres qui zelo crucifixi Christi a longinquis partibus ut Christi dedecus vindicarent, denemissent ad locum qui dicitur *mons gandy*, ibidem ab inimicis Christi interfecti sunt. Ipsaque licet per tanta terrarum spacia remota esset, vidit sanctos Angelos congratulantes, & interfectorum animas absque aliquo purgatorio ad superna gaudia deferentes. Vnde tantum huius peregrinationis recepit ardorem, quod retineri non posset si sine proximorum scandalo aliquo modo pergere valeret. Cumque quasi ridendo quareremus ab ea quicquid illi si peruenisset faceret, laetem aiebat illa, dominum meum honorarem, nomen eius confitendo, illic scilicet, ubi impij abnegauerunt eum blasphemando.

Iterum de eodem exemplo.

CAP. XL II.

Cum quidam familiaris noster & amicus domus nostrae apud Oegnes moreretur, vidit illa multitudinem daemonum quasi rugientium, praeparatorum ad escam. Cumque ipsa daemones increparet, & ut recederent a Christi ministerio, qui crucis vexillo munitus erat praeciperet illis, multa ei crimina malitiose imponebant, & quod in veritate non processisset, obiciebant. Cumque illa domino pro infirmo supplicaret, vidit quandam crucem lucidam super ipsam descendere, eumque vndique protegentem. Et licet homo ille morte praeventus peregrinatione sua non perfecisset, magna pars purgatorii eidem cruce signato dimissa est, eo quod voluntate haberet, & non stetit per eum, sicut sanctae mulieri Dominus revelauit. In nocte autem tertiae feriae, quae est ante caput ieiunij, quando scilicet solent homines commellationibus vacare, vidit aliquos daemones a quadam muliere religiosa tristes & confusos reuertentes, qui quidem eam grauitate temptationibus impugnaverant, sed domino succurrete nequaquam praxualnerant. Cum autem post hoc a muliere quereret quomodo ei fuerat. Ego inquit illa, vehementer fui grauata, sed illa hora per Dei gratiam fui liberata, & cognouit quod illo tempore vidit daemones confusos recessisse. Quidam autem Sacerdos aliquando praesente ea missam celebrabat, & quia pro Sacerdote illo frequentius Deo supplicauerat, proposuit ille cum non haberet maius aliquid quod ei tribueret, ne ingratus videretur, quod pro illa missam istam celebraret. Cumque

Spec. Hist.

Sacerdos missam finisset, ait illa Sacerdoti, Missa ista mea fuit, hodie enim filium patri pro me obrulisti. Cumque ille miraretur & quareret, quomodo hoc cognouisset, nam solus Deus nouit cogitationes hominum. Ego, inquit illa, vidi columbam pulcherrimam super caput vestrum in altari descendente, quae quasi volitando alas suas ad me exte debat, & cognoui in spiritu, quod spiritus sanctus missam illam ad me transferebat. Cum autem Sacerdotes missas digne & deuote celebrarent, videbat sanctos Angelos gaudentes, & Sacerdotibus cum magna hilaritate cooperantes, & eosdem Sacerdotes vultu benigno intuebantur, eosque deuotissime venerabantur. Vnde igitur Sacerdotibus miseris, Iudae proditoris sociis, qui Christum quantum in se est iterum crucifigunt, & sanguinem testamenti pollutum ducunt, qui manibus pollutis, oculis impudicis, ore venenato, corde impuro, dum ad reuerendum sacramentum irreuerenter accedunt, Angelos sanctos assistentes offendunt, & de salutari medicina sibi mortem miserabiliter acquirunt.

De spiritu sapientiae consilium.

CAP. XL III.

Mellifluis sapientiae dono cor eius medullitus afficiebatur, verba dulcorabantur, & omnia eius opera suauitate spiritualis vnctionis unpinguabantur. Mitis corde, dulcis ore, suavis opere, ebria charitate. Aliquando cum in lecto suo per tres dies iacuisset, & cum sponso suauiter quiescisset, praeter nitrix in eadem dulcedine dies illi adeo furtiue labebantur, quod vix per vnum momentum sibi tacuisse videbatur. Mirabili affectionum varietate Deum aliquando esuriebat: quandoque vero eum sitiebat, quantoque enim Dominum plus sentiebat, tanto magis desiderium crescebat. Auxiebat, clamabat ut remaneret, supplicabat ei ut non recederet, quasi inter brachia amplexando stringebat, atque ut se amplius ei ostenderet cum lachrymis obsecrabat. Aliquando autem per tres dies vel plures ut sibi videbatur, eundem quasi paruulum inter vbera commorantem stringebat, & sese ut non videretur ab aliis occultabat. Aliquando enim cum eo tanquam cum puero osculando ludebat. Aliquando tanquam agnum mansuetum iuxta gremium: quandoque quasi columba ad solatium filiae suae pius filius virginis se ostendebat. Quandoque quasi aries stellam lucidam habens in fronte circueiens ecclesiam, fideles suos ut ei videbatur viscebat. In diuersis autem solemnitatibus Deus quasi configuratus solemnitati suae se ei ostendebat. Nam in Natiuitate apparebat ei quasi puer vbera matris virginis lactans, vel in cunabulis vagiens, & tunc ad eum afficiebatur tanquam ad paruulum secundum ostensiones varias, habens varias affectiones, & ita singulis annis renouabantur festiuitates. In festo autem Purificationis videbat beatam virginem filium suum in templo offerentem, & Symeonem inter vlnas recipientem: Et in hac visione non minus exultabat praeter gaudium, quam si praesens fuisset, quando hoc accidit in templo. In hac autem festiuitate cum cereus eius diu extinctus fuisset in processione, subito lumen claritatis clarissimum Deo accendente recepit. In passione autem Dominus ei aliquando in cruce apparebat sed raro, quia vix sustinere poterat.

Iterum de eodem.

CAP. XL IV.

Cum autem appropinquaret aliqua magna solemnitas, quandoque 8. diebus ante gaudium lentiebat. Et ita secundum anni totius cursum varijs modis mutabatur & mirabiliter afficiebatur. Quando autem aliquis sancti dies festus imminerebat, sanctus ille festum suum ei nunciabat. In die enim suo ad eam veniens cum sociis caelestium multitudine eam viscebat, ita quod cum sancto illo per totum diem spiritus eius cum gaudio quiesceret. Ex familiari autem & frequenti colloquutione sanctorum

Nnnn

sicut

Eius dicitur
na contem-
platione re-
rum diuina-
rum.

In spiritu
procul vidit
eandem ceteri
sanctorum.

Visus.

In spiritu
na auto-
medicinali.

Nonit occultas
cogitationes.

Timeant
has impuri
sacerdotes.

Mica conso-
lationes da-
monum.

Magna
militantia
cum cali
cibus.

Feriat in
monasterio
intra se.

Multas di
uinitas con
solationis
percipit.

Sanctus
Bernardus
ei apparet.

sicut aliquis vnum de vicinis nostris ab alio scit distingueret, ita vnum sanctum vel Angelum ab alio distinguebatur. Quandoque etiam sanctus aliquis in partibus istis prorsus incognitus, festum suum quod in remotis partibus fiebat, ut in eius solemnitate gauderet ei nunciabat. Nullo quoque nunciante distinguebat palato cordis dies festos à non festis, eo quod dulcius ei sapiebant dies solennes, quam simplices. Celebrabat enim dies festos in animo scriptos & impressos in corde suo tanquam in martyrologio. Vnde cum esset aliquando in ecclesia sanctæ Gertrudis in villa, quæ dicitur Laulos, & quoddam festum sanctæ virginis Gertrudis in crastino esse deberet, & Sacerdos eiusdem villæ festum illud non aduertit, ipsa in animo suo sentiens solemnitatem imminere, non iam se poterat continere. Cumque Sacerdos non compareret vel alius qui campanas sicut fieri solet in festorum dierum vespertis præcedentibus pulsaret, ipsa de loco suo surrexit, & campanas prout potuit pulsare cepit. Quo audito sacerdos admirans, & ad ecclesiam currens, cur, inquit, tanquam sit festum pulsatis, cum non habeamus in consuetudine, cum non sit festum hac hora pulsare. Tunc ista verecundia & pauca ait. Ignoscite mihi, inquit, Domine, magnum enim festum, sed nescio cuius est in hac nocte, hanc enim hanc ecclesiam sentio gaudio esse repletam. Tunc Sacerdos aperto Calendario reperit, quod in die crastina deberet esse festum sanctæ Gertrudis,

Iterum exempla de eodem.

C A P. XLV.

Tot autem & tantas habebat consolationes à Domino, quod licet nullis exterioribus sicut fit quandoque ad recreationem intenta esset, semper in vno loco absque alicuius consortio sine accidia vel tædio sedere posset. Aliquando enim dum esset in cellula sua, audiuit vocem dulcissimam Domini dicentis: *Hæc est filia mea dilecta, in quam plurimum delector.* Quando autem extra se rapiebatur, videbatur ei quod caput suum teneret super genua Christi glorificati. Aliquando etiam nunciante aliquo Angelorum salutabatur ab aliquo supernorum civium cum oraret ante altare sancti Nicolai; aliquando videbatur ei quod de reliquiis eius lac fluere. Videbat autem ab imagine Crucifixi aliquando quosdam radios exeuntes & ad eam pertinentes, & quasi vsque ad cor eius penetrantes. In quibus omnibus valde delectabatur, & miro modo spiritus eius in talibus confortabatur. Apparuit ei aliquando beatus Bernardus Cisterciensis ordinis pater & lucerna, quasi alatus, & alas suas circa eam expandebat. Cumque ipsa dia cum eo in cæcello sedisset ecclesie, & illa etiam cuiusmodi essent hæc alæ quereret, respondit, quod ipse velut aquila sublimi volatu subtilia & sublimia diuinæ scripturæ attigerat, & multa de arcanis cælestibus ei Dominus referauerat. Cum autem ipsa in magna veneratione & speciali amore diligeret sanctum Ioannem Evangelistam, accidit quod Sacerdoti cuidam cum magnis lachrymis & gemitibus ventale modicum confiteretur. Cumque Sacerdos ille quereret, cur ita lachrymis afflueret, nequeo, inquit, lachrymas reprimere. Videbat enim aquilam quandam super pectus suum, quæ quasi in frontem figebat rostrum in eius pectore, & magnis clamoribus aera replebat, & intellexit in spiritu, quod lachrymas eius & gemitum Beatus Ioannes deserebat Domino. Aliquando etiam vidit quandam Sacerdotem cum lachrymis deuote celebrantem, visum que est ei, quod columba quædam super humerum sacerdotis descenderet, & quod fons clarissimus de eius humero scaturiret. Aliquando autem virginis filium quasi puerum cum maxima claritate circa paxidem, in qua corpus Christi reponitur videbat. Cumque quereremus cuiusmodi esset claritas, respondit, quod quantum lumen Solis lumen candelæ excedit, tantum vel amplius claritas illa claritatem Solis excedebat.

Adhuc de eodem.

C A P. XLVI.

Quando autem aliquæ reliquæ ad ecclesiam nostram deferbantur, ipsa in spiritu præsentiebatur, reliquiarum aduentum, & tota nocte cum sanctis reliquiis exultabat, Christumque gaudentem & alias reliquias quasi cum exultatione & veneratione nouas reliquias suscipientes videbat. Vtrum autem essent veræ reliquæ eius spiritus mirabiliter percipiebat. De modica quidem cruce quæ est in ecclesia de Oegnies, in qua de ligno sanctæ crucis habetur, luminosum valde quasi claritatis cælestis radium exire videbat.

Quidam autem familiaris noster & domus nostræ amicus inter alias reliquias quas habebat reperit os cuiusdam sancti sine literis. Cuius autem essent reliquæ ignorabat. Cumque ad eam ut certificaretur attulisset reliquias, ipsa in spiritu virtutem reliquiarum percipit. Cumque oraret ut Deus cuius essent sibi ostenderet, apparuit ei quidam sanctus magni meriti & præclarus. Interrogabat autem eum sancta mulier, tu quis es? Ille vero se non nominavit, sed quatuor literas ante mentis eius oculos descripsit. Cuique illa literas memoriter tetineret, sed quid significarent nesciret, vocato ad se clerico literas ei dixit scilicet a. i. o. l. & quid significarent quæsiuit. Ille vero colliterans & subiugens quod A. i. o. l. significarent, respondit. Tunc illa manifeste cognouit quod beati Aigolphi, qui apud Primum in magno honore habetur essent prædictæ reliquæ. Cui autem præ desiderio æternæ fruitionis, præ amore diuinæ visionis, pro dilatione optatæ beatitudinis æternæ in hoc exilio langueret, vnicum tamen & summum ei erat remedium & singulare solatiū manna panis cælestis donec veniret ad terram promissionis. Hanc enim in hoc seculo per experientiam didicerat quod ait Dominus in euangelio: *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat, inquit, carnem meam, & bibit sanguinem meum, habet vitam æternam.* Nec erat ei durus hic sermo sicut Iudæis sed suavis. Quippe quæ omnem delectationem & omnem saporis suauitatem in eius perceptione interius in animo & etiam in ore eius mellitudo sentiebat. Cumque amplius sanguinem vinificum sitiendo facere non poterat, aliquando post missarum solemniam, ut saltem calicem nudum super altare diu posset inspicere extergebat.

De transitu eius à loco Vuillebroch apud Oegnies.

C A P. XLVII.

Cumque multo tempore iam apud sæpe dictum locum, qui Vuillebroch nuncupatur, seipsam Domino immolasset, ex vicinitate proximæ villæ, quæ Niuela dicitur frequentiam hominū ad eam ex deuotione concurrentium, quæ soli Deo vacare cupiebat, non iam sustinere poterat. Cumque multoties multisque precibus Domino supplicasset, ut locum proposito suo idoneum, & personas quæ desiderio suo secundum Deum humiliter condescenderent, ancillæ suæ prouideret, ostensus est ei locus in spiritu de Oegnies, quem nunquam prius viderat, de quo etiam ex nouitate & paupertate domus vix inter homines aliqua mentio tunc erat; tunc illa duce Domino ad locum sibi destinatum iter arripit, cum adhuc aliquanto spacio remota esset, beatus Nicolaus eiusdem loci Patronus cum magna exultatione ei obuiam venit, eamque ad ecclesiam suam deduxit. Eoque quo venit die fratres de Oegnies magnū festum faciebant de eius translatione. Cum autem primo ad locum illum venisset, miro modo & loci dispositione & fratres eiusdem domus sicut ei Deus prius ostēderat agnouit, & quod festum sancti Nicolai esset percipit, & quod in eodem loco diem extremū clauderet prædixit. Locum etiam in ecclesia vbi defuncta sepulchrum habere deberet mihi

postea

Futura
da practica.

Prædicat
bitum suum.

De tantis
miseris a
gritudinem.

Vide rem
admiranda
in familia.

In spiritu
vidis locum
ipsi incogni
tum.

Futura quae
da praedicat.

postea secretò ostendit, quod rei postea exitus compro-
bavit. Postquam autem de terra & de cognatione sua
exiit, Domino scilicet praecipiente, postquam sub um-
bra illius quem desideraverat sedit, tanto fortius, quan-
to secretas, quanta illi Dominus bona in loco illo fecit.
Quotiens copiosius solito sanctorum Angelorum solati-
o eam visitavit, quotiens cum matre Domini
familiaris colloquutiones habuit, quotiens praesen-
tialiter ipse Dominus ei apparuit, non mente con-
cipere sed sermone explicare queam. Cum
autem annus ultimus, quem Dominus illi promiserat
immineret, quem etiam ipsa praegaudere celare non po-
terat (nam sex annis ante magistro Guidoni de Niella
eum praedixerat) suspirabat, clamabat, quasi dilationis
impatiens dum Dominum amplexaretur. Nolo, inquit
Domine, ut sine me recedas, non huc amplius morari
desidero, ire domum volo. Et mirum in modum dum sic
extra se rapta vehementi desiderio anxietate ex cordis
plenitudine ferè tota discumpi videbatur in corpore.
Cumque ad se reverteretur super pedes suos post longo
tempore stare non poterat. Ex fervore autem spiritus di-
extra se clamans traheretur, quasi ignea in vultu videba-
tur. Et quod mirabilius est, dum esset in illo mentis ex-
cessu, a reuerberatis oculorum radiis rotam Solis mate-
rialis valebat intueri.

Qualiter obitum suum magistro Jacobo praedixit, & exultatio-
nibus vocis praecurrit.

CAP. XLVIII.

Praedicat o-
bitum suum.

IN anno autem in quo transiit ad Dominum, cum e-
go ex officio mihi a legato Domini Papae iniuncto ad
praedicandum & signandum, quos dominus inspiraret, co-
tra haereticos me praeparatè, dixit mihi dissolutionem sibi
corporis imminere. Et quia quando reverteretur nesciebà,
testamentum suum facere festinabat, relinquens mihi cor-
rigiam qua cincta erat, & sardarium lineum cum quo la-
chrymas extergebat, & quaedam alia modica auro & ar-
gento mihi chariora. Cum autem immineret & appro-
pinquaret tempus aegritudinis optata a festo annuncia-
tionis beatae virginis usque ad festum beati Ioannis Ba-
ptistae, triu mensium spatio non enim nisi vndecies & in
modica quantitate cibum corporale suscipit: gaudens
semper, & diem nuptialem cum exultatione expectans.
Iam enim tempus promissum prope erat, quod, multis
lachrymis praevenerat, multis gemitibus & suspiriis pos-
tulauerat. Et ecce factus est repente de caelo sonus, &
vox turturis audita est in Ecclesia nostra. Incepit enim
alta voce & elata cantare, nec cessavit spatio trium dieru
& noctiu, Deum laudare, & gratias agere dulcissimam
cantilenam de Deo, de sanctis Angelis, de beata virgine,
& de sanctis aliis, de amicis suis, de diuinis scripturis ri-
thmice & dulci modulatione cõtexere. Virtus autè de Se-
raphinis (vt videbatur sibi) alas suas supra pectus eius ex-
pandebat. Quo ministrante & dulciter assistente inspi-
tabatur ei carmen absque omni difficultate. Vocem exul-
tationis & consonantiam modulationis tantum homi-
nes audiebant: Clausis enim ostiis & omnibus exclusis
Prior noster & ancilla sanctae mulieris in ipsa ecclesia
remanserant. Et hi multa de arcanis caelestibus quae illa
dicebat intelligere non poterant. Quaedam autem intel-
lexerunt, sed pauca prohi dolor retinere potuerunt. Di-
cebat autem inter multa alia quod à lumine sanctae tri-
nitatis sancti Angeli intelligentiam haberent, à lumine
corporis Christi glorificati, in sanctis animabus fructum
haberent & exultationem, beatam etiam virginem iam
in corpore glorificatam constanter assererat, & quod
corpora sanctorum qui in passione Christi surrexerunt,
nonquam postea in puluerem reuersa sunt. Dixit etiam
& inde valde gaudia est, quod spiritus sanctus in proximo
ecclesia visitaret & copiosius solito per vniuersam eccle-
sia operatores sanctos ad fructu animarum mitteret, &
mundum ex maxima parte illuminaret. Dixit etiam cum
de beato Stephano prothomartyre caneret, quem tota

De cantu
aut a
gritudinem.

Vide rem
admiranda
in familia.

In spiritu
videt locum
sibi incogni-
tum.

riū Paradisi appellabat, quod dū oraret in morte, domi-
nus sanctum Paulum dedit ei in munere. Cumque bea-
tus Paulus martyrio cõsecratus spiritum in morte emit-
teret, beatus Stephanus praesens fuit, & beati Pauli spiri-
tum Domino obrulit, dicens. *Hec magnū & singulū em-
nus tibi dedisti, & ego cum fructu multiplici illud reddo tibi.*

De vltima vni aegritudine, & qualiter in ea se habuit.

CAP. XLIX.

ELapsis autem tribus iubilationis diebus, lectu suum
in ecclesia coram altari fecit praeparari, & ad se re-
uerfa coram fratribus dixit: Praecesserunt lamentationes
dum lugerem pro peccatis, praecessit carmen dum exul-
tarem & iubilarem pro aeternis: Ecce nunc sequitur va-
sifirmitatis & mortis, nunquam enim de tætero man-
ducabo. In hac infirmitate grauius exterius laborabat,
sed suauiter interius quiescebat. Sancti enim qui frequen-
ter ei in statu sanitatis assistebant, frequentius in infirmi-
tate eam visitabant. Christus enim frequenter ei appa-
rens, & quasi vultu compatiens eam respiciens, & Ma-
ter eiusdem Christi ei ferè semper assistens, quasi insen-
sibilem ei reddebant infirmitatis dolorem. Angeli etiam
sancti assistebant ei, & deuote ministrabant. Vnde cum
quadam nocte suicer, & iam per se surgere vel incedere
praenuna debilitate non posset, duobus sanctis Angelis
eam sustentibus, & ad locum ducentibus vbi reposita
erat aqua & reducentibus bibit, & ad lectum suum abs-
que alio labore rediit. Cum verò, beata virgine premo-
nente, extremam reciperet vñtionem, omnes praesentia-
liter affuerunt apostoli. Beatus autem Petrus ei clauis o-
stendebat, & quod caeli ianua ei aperiret, promittebat;
Christus autem signu sanctae crucis victoriae suae vexillu
pedibus eius affixit. Cumque in diuersis partibus vnge-
retur, in susceptione sacramenti, operationem spiritus
sancti cum maxima metis illuminatione sentiebat. Qui-
dam autè de amicis & notis eius, qui dudū mortui erant,
ad consolationem missi sunt ad eam. Quidam etiam pe-
titurus auxilium ab ancilla Christi in infirmitate illa ap-
paruit ei, qui maximo cruciatu in Purgatorio torque-
batur. Cū autè causa vilitandi eam sanctus Tolosanae se-
dis Episcopus aliquando deuenisset, maximam ex epif-
copi praesentia consolatione & corporis fortitudinem ad-
tempus recepit. Beata autè virgo eam quasi in aere con-
tra sanctum Episcopum (vt sibi videbatur) leuauit. Cū-
que idem episcopus in eadem ecclesia altari beatae virgi-
nis consecrato missarum solemnia celebraret, vidit in
perceptione sacramenti quasi columbā candidam, quae
sancto episcopo in ore ponebat eucharistiam, maximā-
que claritatem in eum interius transfundentem, & eius
animam illustrantem, Domino ostendente, cognouit. Cū
autem in infirmitate nihil penitus manducare posset, nec
etiam panis modici odorem sustinere valeret, de facili
tamen corpus Christi sumebat. Quod statim quasi li-
quescens in animam eius transiens, non solum animum
confortabat, sed & corporalem infirmitatem absq; mo-
ra alleuabat. Accidit autem in sua infirmitate, dum cor-
pus Christi reciperet, quod facies eius quasi quibusdam
radijs luminis resplenderet. Cumque tentaremus aliquā-
do vtrum eucharistiam non consecratam posset sumere,
statim odorem panis abhorruit. Cū vero modica pars
denget eius attingisset, cepit clamare, conspuere, & quasi
pectus eius rumpeteretur anhelare, & singultus cum in-
genti anxietate mittere. Cūque pra dolore diu clama-
set, & multotiens os eius aqua abluisset, transacta magna
parte noctis vix potuit quiescere.

In grauis-
sima aegritu-
dine mire
discernitur vi-
satur.

Discipulus (vt
ait Iacobus
de vitruaco)
quinqua-
ginta tribus
nil comedit.

Iterum de eodem.

CAP. L.

SEmpet autem quantumcumque debilis esset, quan-
tumcumque euacuato & exinanito corpore, vtpote
quae 15. diebus nihil penitus ante mortem manducauit,
tamè lumen Solis sustinuit, & nunquam contra claritatē

lucis oculos clausit: & quod mirabilius est, cum iuxta & quasi ad aures eius in ecclesia alta voce cantarem, dum campanas dno & fortiter pulsarem. Cum etiam quoddam altare ut consecraretur ab episcopo Tholofano cum multis camentarijs peregrinantibus cum malleis & martellis iuxta eam erigeremus, nunquam aliquo tumultu grauari poterat, quem ad Deum & ad eius ecclesiam pertinere sciebat. Nam & ipsa cum ei compateremur, assererebat, quia sonus ille caput eius non laedebat nec cerebrum percutiebat, sed statim eum in anima cum magna suavitate recipiebat. Quaedam autem alicui nostri dixit, quae post mortem eius debebant accidere, sicut ipiritu sancto reuelante & promittente cognouit. Quae ita propter scandalum infirmorum subiunximus, quod ut enim euenerint de facili ex scriptura possint perpendi. Interim vero sermones signauimus & librum clauimus quia forte transibunt plurimi, & multiplex erit scientia. Cum autem appropinquaret hora eius, ostendit Dominus filiae suae portionem hereditatis eius inter fratres, videlicet locum in caelestibus sibi a Domino praeparatum, vidit & gaudia est. Quinta autem feria ante diem transitus eius, cum essemus praesentes, & assisteremus ei in vespere, nobis loqui non voluit, nec oculos suos ad nos conuertit, sed fixis immobiliter in caelum oculis (iacebat enim extra cellulam sub aere) cepitque eius vultus quasi quadam serenitate clarescere. Tunc ipsa diuissime quasi praegaudia subridens, cepit nescio quid submissa voce cantare. Non enim iam poterat vocem exaltare. Cum autem magis appropinquaret, & diligentius auscultassem, non nisi modicum de cantilena eius potui intelligere, hoc scilicet: Quod pulcher es Rex noster Domine. Cumque diu in tanto permanisset gaudio, cantando, ridendo, & manibus aliquando plaudendo, tandem ad se reuertens quasi de nouo ad sensum infirmitatis, quam prius non sentiebat, cepit modicum gemere. Cumque ab ea quid vidisset quaereremus, non nisi modicum voluit vel potuit nobis loqui. *Mirabilis, inquit, dicerem si auiderem.* Die vero dominico apparuit ei Sathan quasi insidiando calcaneo eius, & multum eam vexauit. Nam aliquantulum cepit pauere, & etiam a circumstantibus auxilium petere. Ipsa vero in Domino fiducia refumens, & caput draconis fortiter contereens, & se signo crucis muniens, *vade, inquit, retro sathan & turpando.* Quo recedente cepit iterum cantare Alleluia, & Domino gratias agere.

De felicitate eius transitu.

C A P. LI.

Circa illam horam, qua Dominus emisit spiritum in cruce scilicet circa horam nonam, ipsa quoque ad Dominum migravit, nunquam vultus hilaritatem vel exultantis faciem aliquo mortis dolore mutans. Nec memini quod etiam in sanitate maiorem vultus haberet serenitatem, maioremque alacritatis preterderit speciem. Cum autem in morte lauaretur eius sacrum corpus, inuenta est ita attenuata & ieiunij infirmitateque confecta, quod dorsi eius spina ventri eius contigua erat, & quasi sub tenui panno lineo sub ventris eius pellicula ossa dorsi eius apparebant. Post mortem etiam quos dilexerat in vita non deseruit, sed ad aliquos rediens, sanctas etiam & probatas vitae mulieres frequenter alloquitur, amicos suos & docuit in agendis, & praemunuit in periculis etiam secretis signis omnem dubitationem a cordibus eorum remouens. Aliquibus etiam amicorum suorum precibus suis impetrauit a Domino & sapientiae splendorem & chatitatis seruatorem. Vnde quidam sanctus Cisterciensis monachus vidit in somnis post transitum Christi ancillam, quod colix aureus ab ore eius exibat, quo quibusdam amicis suis potum dabat. Retulit etiam mihi quidam alius quod in somnis vidisset corpus eius quasi in splendissimum lapidem preciosum permutatum. Anno itaque (ut dictum est) incarnati verbi M. 213. kal. Iulij scilicet in vigilia sancti Iohannis Baptistae circa horam nonam, die dominica illa pretiosa Christi mar-

Sancti Mariae
locum sibi
in caelis praeparatum.

Migratio
vita infirmi
est Sathan, sed ab
ea viriliter
profligatur.

Felicissime
migrat ad
dominum.

Corpus eius
intra ieiunij
excessum
attenuatum.

garia 6. aetatis suae anno ad regnum aeternum delata est patulum.

De victoria Ludouici regis in Pictauia.

C A P. LII.

Anno Domini M. cxxiiij. Iohannis Rex Angliae urbem Andegauensem quam occupauerat, muro ex utraque parte usque Medianem circumvallare cepit, etiam ariscente fortuna cum in breui supradicta municipia obtinisset. Aquitanorum & Pictauorum auxilio se posse de facili residuum terrae recuperare praesumens castrum, quod super Monachi dicitur a Guillelmo de rupibus Andegauis Senescallo obtuentionem itineris de nouo edificatum obedit. Erectis itaque petrae & caeteris machinis bellicis, cepit castrum fortiter expugnare & obsessi non minus strenue se defendere. Tunc Ludouicus Regis Philippi primo genitus patre suo per confinia Flandriae & Normandiae cum militibus diuersa municipia vicissim visitante, & ab hostium incurisibus defendente congregatum exercitum mouit de Chinone, ut praedictis obsessis succurreret. Cumque per viam iam dictam tantum a loco exercitus distaret, Rex Iohannes eius aduentum in crastino futurum non sustinens, omnibus petrae, mangonellis, papilionibus, caeterisque bellicis utensilibus dimissis ac praedae expositis recessit. Ludouicus autem urbem quam muris circumseperat recuperavit & omnes eius muros destruxit. Hanc autem victoriam Ludouici modico tempore interiecto secuta est victoria Regis Philippi. In qua infra mensis unius spacium filius in Pictauia de Rege Angliae, pater in Flandria de Othone Imperatore & Flandrensibus bello quidem difficili sed victorioso, summi Regis protecti dextera triumpharunt.

De introitu Philippi Regis in Flandriam, & preparatione belli Flandrensis.

C A P. LIII.

Ipsa igitur anno scilicet, ab incarnatione domini M. cxxiiij. Iohanne Rege Angliae (ut dictum est) in partibus Andegauiae debacchante, Otho Imperator electus ab ipso Iohanne pecunia mediante, congregauit exercitum in comitatu Hannoniae, in oppido Valentianae in terra Ferrandi Comitis. Fueruntque cum eo missi a Rege Iohanne ad stipendia sua scilicet Comites Boloniae & Salesberiae & Flandriae, Dux quoque Brabantiae, cuius filiam idem Otho duxerat in uxorem, & multi alii principes & Comites de Alemania, Hannonia, Brabantia, Flandria. Rex autem Philippus, cuius militia maiorem partem habebat filius eius in Pictauia congregatum mouit exercitum in crastino beatae Mariae Magdalene de Perona, terramque comitis Ferrandi intravit. Et transiens per ea omnia incendio vastando ac depraedando usque ad urbem Tornacum pertenuit, quam Flandrenses quidem anno praeterito fraudulenter ceperant & multum damnificauerant, sed idem Rex sine mora misso exercitu cum fratre Guarino & Comite sancti Pauli eam occupauerat. Otho vero cum exercitu suo venit ad castrum quod dicitur Morethania, distans a Tornaco per sex miliaria. Et Rex quidem eos inuadere proposuerat, sed dissuaserunt Barones, quia non nisi arctus & difficilis aditus ad illos patebat. Recessit autem Rex de Tornaco ut iret ad insulam castrum, & Otho cum exercitu suo sequebatur eum. Vicecomes autem Meleduni cum quibusdam equitibus diuertit ab exercitu Regis versus partes illas vnde veniebat Othonis exercitus, quem percussit est Guarinus Siluanectensis electus. Hi ad quendam locum eminentem perueniunt, vnde praeparatas acies & ad pugnam dispositas manifeste videre potuerunt. Quod cum electus reuersus nunciasset Regi quod hostes scilicet venissent ad bellum parati, & vel pugnandum necessario, vel cum pudore & dano recedendum, consulti Barones a Rege non multum suadebant esse pugnandum, sed potius procedendum.

Mortuus anno 1213.

Iohannes rex Angliae Ludouicum regis filium iugat.

An. Chris. 1214.

Otho imperator delat in Pictauia regis exercitum congregat.

Oratio Philippi se ad praedium praeparauit, ubi ostendit quanta sit ecclesiarum uicinatione uirtuti.

Mortuus anno 1213.

Ioannes rex Anglia Ludovicum regis filium fugat.

An. Chris. 1214.

Otho impetravit de hoc contra Philippum regem exercitum congregat.

De ordinatione acierum in utroque exercitu.

CAP. LIV.

Rex Francie se contra Othonem ad praelium parat.

Venerunt autem ad pontem Bouinū, qui est inter Cesonam & Sanguineū, quem cum maior exercitus iam transisset, & Rex citra pontem exarmatus, armis siquidem aliquantulum & iūnere fatigatus, sub umbra cuiusdam fraxini iuxta quandam ecclesiam beati Petri modice quieti vacaret: ecce nuncios missi ab illis qui stabant in postrema acie cum clamore accurrentes referunt, hostes aduentare, ac postremis aciebus iam ferē confligere, ac Vicecomitem & arcubalistarios & equites leuis armaturæ cum satellitibus vix furorem & audaciam eorum posse diutius retardare. Quo audito Rex ecclesiam ingreditur, & breuiter orans iterum egressus armis induitur, alacrique vultu equum iussit, ac si ad nuptias vocaretur. Deinceps ubique per campos ad arma clamatur, clangunt tubæ, cohortes quæ iam pontem transierat reuertuntur. Vexillum quoque beati Dionysij quod omnes in bello debebat, præcedere, reuocatur. Nec satis prope reuertens non expectatur, immo Rex cursu rapido redit, & in fronte belli se ponit. Quem videntes hostes præter spem suam sic retrogradum quasi stupore quodam & horrore percussī, diuerterunt ad dexteram partem itineris quo gradiebantur, & protendentes se in eminentiori parte steterunt à parte septentrionali, solemque qui die illo feruentius intaluerat ante oculos semper habentes. Rex autem alas suas è regione contra illos extendit stans à parte australi cum exercitu suo per spacia campi non parua breuiter protenso, Solem habēs in humeris. Ita steterunt hinc inde utraque acies æquali dimensione protensa, modico campi spatio à se inuicem distantes. In medio autem huius dispositionis erat Rex Philippus in prima fronte, cui lateraliter adherabant Guillelmus Barensis flos militum, Bartholomæus de Roia vir antiquus & sapiens, Galterus iuuenis vir probus & prudens, Petrus Maleuicinus, Girardus Scrophia, Stephanus de longo campo, Guillelmus de Garlanda, Henricus Comes Barri iuuenis, qui patri suo Regis consobrino nuper defuncto successerat, & alij etiā plures viri virtute spectabiles, & in armis exercitati. Ideoque tunc ad ipsius Regis custodiam specialiter deputati. Ab opposita eius parte stabat Otho agminis concertissimi, qui sibi pro vexillo erexerat aquilam deauratā super draconem pendentem in pertica erecta in quadriga.

De exhortatione Francorum ad pugnam, & oratione præmissa.

CAP. LV.

Oratio Philippi se ad praelium parantis, ubi ostenditur quanta sit excommunicationis virtus.

Rex autem antequam congregaretur, hac breui & humili oratione suos milites alloquitur: Otho, inquit, cum suis à Domino Papa excommunicatus est, quia hostes & destructores ecclesie sunt, & pecunia quæ illis in stipendia ministratur, de lachrymis pauperum & ecclesiarum acquisita est. Nos autem Christiani sumus, & communionem pacis sanctæ ecclesie fruentes, quamuis peccatores, tamen ecclesie Dei consentimus & cleri pro posse nostro libertates defendimus. Vnde de Dei misericordia fiducialiter debemus præsumere, quia nobis licet peccatoribus dabit de suis & nostris hostibus triumphare. His igitur dictis milites à Rege benedictionem petierunt, & statim insonantibus tubis insultum viciliter in hostes fecerunt. In ipsa enim hora Capellanus, qui hæc scripsit, & quidam clericus non procul à Rege stabant retro ipsum. Qui audito clangore tubarum, alta voce cecinerunt hunc psalmum: *Benedictus Dominus deus meus, qui docet manus meas ad praelium &c.* Deinde, *Exurgat Deus, et virtute tua &c.* Omnes vsque in finem prout poterunt propter irruentes lachrymas & singultus admixtos eorum Deo deuote recolentes & libertatem qua ecclesia Dei gauderet in Francia per Philippum Regem, & e contra dedecus & opprobria, quæ patere-

Spec. Hist.

tur per Othonem, & per Regem Angliæ Ioannē: quodque muneribus hostes illi prouocati contra Dominum suum in regno suo pugnare præsumebant.

De primo congressu militum.

CAP. LVI.

Primus tamen congressus pugne non ibi fuit ubi erat Rex, quia antequam congregaretur contra Ferrandum & suos, iam in dextro cornu confligebatur, Rege forsitan ignorante. Prima quidem frons pugnantium directe protensa erat, & campi spaciū 20. passibus occupabat. Erat enim ibi Siluanectensis, electus, non quidem ut pugnaret, sed ut armatos ad honorem Dei & regni ac salutis propriæ defensionem auimaret, qui etiam quos formidolosos ac tepidos noverat, retro posuit. Quos autem feruentes & probos in vna & prima acie collocavit, ac directe per campum extendi fecit. Capus enim, ait, amplius est, non decet ut vnus miles faciat sibi scutum de alio milite, sed sic stent, ut omnes quasi na fronte valeatis pugnare. His dictis præmisit ad inchoandum bellum probissimos 150. satellites non minus sine equis, quam in equis pugnantes, ut milites egregij qui erant in prima fronte motos aliquantulum & turbatos inuenirent hostes. Indignati autem Flandrenses, qui erant ad pugnam feruentissimi, se non à militibus sed à satellitibus primo inuadi, de loco in quo stabant nequaquam se mouentes, sed eos ibidem expectantes alacriter receperunt, & equos eorum ferē omnium interfecerunt, ipsosque multis vulneribus affecerunt nullum tamen præter duos læthaliter vulnerauerunt. Hos autem secutus est Galterus sancti Pauli Comes, licet quibusdam suspectus esset tanquam hostibus aliquando fauisset. Vnde & dixit electo se bonum proditorem futurum die illo. Hic itaque tum electis suis militibus mira velocitate quasi aquila volans in columbas, medium hostium perforans transiit multos feriens, & à multis percussus equos & homines indifferenter occidens, nullumque capiens, & ita per aliam partem reuersus est, hostium multitudinem quasi in sinu quodam intercludens, prosequitur eum non minori audacia Comes Bellimontis, Mathæus de monte Morentij cum suis, & Dux Burgundiæ, factaque est pugna mirabilis ex utraque parte, quæ cum feruentissime trium horarum spacio iam durasset, tandem totam belli pondus in Ferrandum cum suis versum est. Itaque multis confossus vulneribus, & in terram prostratus, ac ferē diuturnitate pugnandi exanimatus, Hugoni de Marois & Ioanni fratri eius se reddidit, & cum plurimis ex eius militibus captiuus ductus est. Ceterique omnes qui in eadem parte campi pugnant, aut interfecti sunt aut capti, aut fuga turpi Francis insequentibus saluati.

De aduentu Communiarum, & de pugna contra Regem Philippum.

CAP. LVII.

Interea legiones Communiarum veniunt, & quanto eius ad aciem Regis, ubi scilicet signum regale videbant, vexillum inquam floribus liliij distinctum, quod tunc ferebat Gualo miles fortissimus, sed non diues, de monte Gignaco, specialiter Communiz Corbeij Ambiani, Beluaci, Compendii, Attrebat, cuneos militum penetrauerunt, & ante Regem se posuerunt. At illi qui erant in acie Othonis audacissimi, & bellicosi viri ipsos in cōtinenti repulerunt, & que paulatim dissipatis ferē vsque ad Regem peruenerunt. Quo viso milites prænominati, qui erant in acie Regis præcesserunt, seque Othoni ac suis furore Teutonico solum Regem quærentibus opposuerunt. Nam & Imperator ille & Ferrandus & Comes Boloniæ, sicut postmodum à captiuis didicimus, iuramento firmauerunt, quod omnibus alijs neglectis ad aciem Regis Philippi procederent, nec retorquerent habenas, donec ad eum pertineret ipsū occiderent. Quo facto de reli-

Nnnn;

quo

quo exercitu facillime se posse triumphare sperabant. Propter hoc Otho cum acie sua non nisi contra Regem & eius aciem pugnavit. Ferrandus quoque voluit & incēpit, sed nō potuit ad ipsum pervenire, quoniam à Campanensibus via eius interclusa fuit. Comes etiam Boloniæ ad Regem in ipso pugne initio pervenit sed cum prope iam esset, dominū suum (ut arbitror) reueritus ab ipso declinavit, & cum Roberto Drocarum Comite, qui non procul à Rege stabat, congressum habuit. Sed & Petrus Antiodori Comes cognatus Regis viriliter pro Rege pugnavit. Philippus tamen eius filius vxoris Ferrandi cognatus ex parte matris ex opposito contra Regem stabat. Adeo enim illi hostes Regis exæcati erant, quod multi eorum licet haberent ex ipsius parte fratres priuignos, vitricos, & cognatos, nihilominus tamen sprete reuerentia Domini secularis, & abiecto Dei timore, bello iniusto eos quos reuereri ac diligere saltem naturali iure tenebantur, laceffere præsumebant. Itaque supradictis militibus virtute mirabili furorē Teutonicorum contra Regem impediētib; pedites ipsum regem circumuallauerunt, & vnicis ac lanceis gracilibus in terram ab equo deposuerunt. Pauci vero milites qui cum eo remanserant, cæteris (ut dictum est) præcedentibus, & contra Othonis aciem dimicantibus, & supradictus Gauilo, qui in vexillo sæpius inclinatus vocabatur auxilium, specialiter quoque Petrus Triannides, qui sponte ab equo descendens, se pro Rege iectibus exponebat, eosdem pedites prostrauerunt, dissipauerunt, & occiderunt. Sed & ipse Rex sæpe citius à terra surrexit, & inopinata leuitate rursus equum ascendit.

De conflictu belli & fuga Othonis.

C A P. LVIII.

ERgo pugnatur ab utraque parte virtute mirabili, & cadunt multi, ibique ante oculos Regis occidunt miles probus Stephanus de longo campo, cultello in capite per oclarium galeæ recepto: habebant enim hostes cultellos mirabiles, & hæcenus inauditos, quibus pro gladiis utebantur, longos scilicet graciles traiaacumines, quolibet acumine à cuspide vsque ad manubrium indifferenter secantes. Francorum tamen virtus indefessa præualet, repulsaque tota Othonis acie peruenierunt ad eum. Itaque Petrus Maleuicinus ipsum per frenum apprehendit. Sed cum eum à turba qua confertus erat extrahere non posset, Girardus Scropha cultellum in eius pectus impexit, ac propter armorum eius densitatem ipsum ledere non valens, ictum reiterauit, & huic secundo ictu caput equi quod erat erectum & arduum obuiauit. Igitur cultellus mira fortitudine impulsus tetendit in cerebrum equi per oculū receptus. Equus itaque lethaliter vulneratus se gyrauit, & versus illam partem aquila cum carro dimissus ac prædæ expositis tergum vertens à campo recessit. Quo viso Rex ait suis: Hodie faciem eius amplius non videbitis. Cum igitur paululum processisset equus labitur, & statim alius recens adducitur. In quem cum ascendisset, fugæ velociter se commisit, eo quod Francorum virtutem ulterius sustinere non posset. Nam & Barrensis eum per collum tenuerat, sed equi velocitate suorumque militum densitate præreptus ei fuerat. Qui etiam dum eorum Dominus fugeret, adeo fortiter præliabantur, ut ipsum Bartēsem in terram prosternerent, qui plus quam cæteri præcesserat, eo quod illi Regem custodirent. Cum igitur equo suo occiso pedes esset, & circumuallatus ab hostibus se more suo mira virtute defenderet, ipse tamen vnicus à multitudine captus vel occisus fuisset, nisi Thomas de sancto Valerio, cum equitatu suo superuenisset, qui eum de manibus inimicorum liberauit. Itaque remuiscens prælio dū Imperator fugeret, duo Comites eius ex parte cum aliis viris fortissimis, quos ipse specialiter elegerat, ut essent prope eum in bello contra Francos pugnauerunt, tamen Franci præualuerunt. Denique duo præfati Comites scilicet Herardus de hoste-male miles fortissimus, & Ge-

Otho graue pericula.

Fortissima Philippus de Othone Anglis, & Flārensisus et Borin.

rardus de Anderodes capiuntur. Carrus decerpitur, draco frangitur, aquila alis euulsis, & confractis, ad Regem Philippum defertur. Othone autem inter primos fugiente, & Dux Louanix, & Dux de Lambroch, & Hugo de Boues, & alij per turmas se mandauerant fugæ turpi.

De comite Boloniæ qualiter captus sit.

C A P. LIX.

Porro Comes Boloniæ ab initio belli incessanter pugnavit, nec ab aliquo superari poterat. Feceratque sibi quasi munitionem quandam arte mirabili, de satellitibus armatis & confertissimis duplici serie in modum totæ, ad instar castris obsessi, unde patebat aditus quidam quasi porta qua recipiebatur quoties, vel spiritum volebat resumere, vel ab hostibus urgebatur. Verumtamen antea multum disuaserat pugnam, probitatem Francorum sciens & audaciam. Unde & Imperator ac sui, proditorem eum reputabant. Et nisi prælio consentisset, ipsum vinculis mancipassent. Denique cum pugna præmanibus haberetur, ipse Hugoni de Boues dixisse fertur. Ecce pugna, quam tu suadebas, ego disuadebam. Tu quasi formidolosus fugies, ego vero sub periculo capitis mei pugnabo, & vel captus vel interfectus remanebo. His dictis ad locum pugne sibi destinatum accessit, omnibusque cæteris sibi diutius ac fortius pugnavit. Itaque cæteris, ut dictum est, fugientibus, ipse tamen adhuc pugnavit à sex militibus euelli à campo non poterat, donec satelles quidam, Petrus scilicet de tinella, qui probissimus equo suo ab hostibus occiso pedes pugnavit, ad ipsum accessit, & eleuata equi testura mucronem vsque ad capulum in eiusdem equi ventrem infixit. Lapsus igitur equo, Comes supinus iacuit, dexterum femur habens super equi collo, unde vix extrahi potuit. Superuenient autem Hugo & Gualterus de Fontibus, & Ioannes de Robereto. Qui dum inter se contenderent, cui eorum captio Comitis ascriberetur, superuenit Ioannes de Nigella cum suis militibus, qui corpore quidem procerus & formæ venustissime miles erat, sed his animi virtus in eo non respondebat. Unde & in illo prælio nondum die tota cum aliquo confixerat. Rixabatur tamen cum alijs qui Comitem illic detinebant, volens ex eius detentione laudis sibi aliquid vendicare, & quidem præualuisset, nisi frater Gualteri electus superuenisset, quem agnoscens Comes dedit se illi, rogans, ut soli vitæ illius faceret misereri. Cogitur itaque Comes de terra surgere, sed cum vidisset non procul Arnulphum de Audenarda militem probissimum cum aliquot militibus ad eius auxilium properantem, in terra sponte prolapsus adiutorium expectans, sinit se pedibus non posse stare; sed qui astabant, ictus plurimos ingeminantes compulerunt eum in runcinum ascendere, ipso quoque Arnulphus & qui cum eo erant capiuntur.

Comitis Boloniæ acies.

Qualiter Rex Philippus victor cum gaudio rediit.

C A P. LX.

Omibus itaque ferè equitibus aut fuga de campo eiectis, aut captis aut interfectis stabant adhuc ibi satellites pedites fortissimi, Brachantiones & alij, quos pars aduersa quasi vallum ante se posuerant numero septingenti. Quos videns Rex, Thomam de sancto Valerio virum nobilem ac virtuosum & aliquantulum literatum contra illos misit. Qui licet iam armis aliquantulum pugando fatigatus esset, habens secum de terra sua Lequites, & duo millia pedites, cum magno furore in illos irruit, omnesque trucidauit. Et mirum dictu, cum post victoriam suorum numerum recensuit, non nisi vnum solum de toto numero deesse inuenit. Qui etiam statim questus inter occisos, & inuentus atque in castra delatus, infra paucos dies vulneribus per medicos sanatis incolumis est effectus. Dato itaque signo, Francorum acies reuocantur, ad castra cum gaudio reuertuntur. Mira

vero Regis Philippi clementia, eodem enim vespere cum adducti coram eo fuissent proceres capti, quinque videlicet Comites, & 25. alij nobiles vexillorum insignibus gaudentes, licet omnes de regno suo, qui in eius morte conspirauerant, tanquam rei læsæ maiestatis secundum leges capitibus complectendi essent, ille tamen ut mitis & pius vitam condonauit omnibus. Et si enim seruebat in eo contra rebelles seueritas, maior etiam vigebat in eodem clementia in subiectos, cuius intentio semper erat,

Pacere subiectis, & debellare superbos.

Omnes tamen ergastulis mancipauit, quibus in cathenatis & quadrigis impositis Parisios direxit.

Qualiter Comitem Boloniæ de ingratitude redarguit.

C A P. LXI.

Cum autem esset Bapalmis, intimatum est ei, quod Comes Boloniensis post prælium miserat nūcium ad Othonem, suggerens ei, ut Gandauum accederet, & vires recolligens auxilio Gandauorum & aliorum bellum renouaret. Quo audito, siue viridico auctore siue non, Rex admodum perturbatus ascendit in turrim, ubi duo maiores Comites erant, Ferrandus scilicet & Reginaldus. Itaque Reginaldo improperauit, quod cum homo suus legitimus esset, nouum eum militem ac de paupere diuitem fecerat, ipse vero pro bonis mala retribuens, vna cum Comite Alberico patre suo ad Henricum quondam Angliæ Regem in regni perniciem se transtulerat. Postea quoque resipiscens, in magnam ipsius amicitiam receptus fuerat, & præter comitatum Domini Martini, qui Alberico patri suo in seruitio Regis Angliæ defuncto ad eum hereditario iure deuolutus erat, comitatum ei Boloniæ addiderat. Ipse quoque postmodum culpæ culpam adiiciens, ad Regem Angliæ Richardum transiens, quamdiu vixerat, ei semper contra ipsum adhaeserat. Sed & Richardo defuncto eum interim in amicitiam suam receperat, & cum duobus prædictis comitatibus tres etiam alios scilicet Morennij, Albemariæ & Vuarennarum eidem adiecerat. His omnibus beneficijs obliuioni traditis, contra ipsum suum Dominum Regem vniuersam Angliam, Teutoniam, Flandriam, Hannoniam, Brabantiam sine causa commouerat. Naues etiam eius apud eundem portum anno præterito cum alijs diripuerat. Sed & nuper cum reliquis contra ipsum corporaliter pugnauerat. Post pugnam quoque vitam ei misericorditer condonata missis nuncijs ad Othonem, & alios qui de bello euaserant, ad bellum eos iterum incitare curauerat. Hæc omnia, inquit, mihi fecisti, vitam tamen me admittente non perdes, sed donec hæc omnia lueris, ergastulum non euades.

De captiuitate eiusdem comitis, & Ferrandi, & aliorum.

C A P. LXII.

His diebus fecit eum Perona adduci, ibique in turrim fortissimam includi, & cautissime custodiri, ligatum compedibus mira subtilitate perplexis, ac ferè indissolubilibus. Ferrandum quoque Parisios deuictum arcta custodia mancipauit, in turri noua extra muros inclusum. Petro ceteri captiui in duobus castellis Parisijs positi sunt, in vtrisque pontis capitibus, & in diuersis per diuersa loca munitionibus. In his autem quæ dicta sunt, iustum Dei iudicium patet, quia conuentus prauorum quæ in exterminium bonorum temere disponunt, semper in contrarium vertit ad vindictam scilicet malefactorum, laudem vero bonorum. Ecce enim non solum isti, qui in hoc bello confecti sunt contra Regem conspirauerunt, sed etiam donis ac promissis illecti, Comes Heruens Niuernensis, & omnes proceres trans Ligerim & Cenomanniæ & Andeganiæ & Neustriæ, excepto tantum Guiljelmo de rupibus Senescallo

Andeganiæ, Nihello de Mediana & Vicecomite sanctæ Susannæ, & alijs quampaucis iam Regi Angliæ suum fauorem spondiderant, sed propter metum Regis quousque certi essent quis esset pugnae futuræ exitus, sua vota regebant. Iamque quasi de victoria præsumentes, vniuersum regnum diuiserant, Viromandiam scilicet cum Perona Comiti Reginaldo, Parisios autem Ferrando, & aliis alia oppida Othone distributore temere partientes. Deo igitur ordinante iustissime, sicut est factum, ut Ferrandus, & Reginaldus id quod pro honore suo petierant vel putabant, pro suæ confusionis ignominia haberent. Quis autem vel verbo vel scripto valeat explicare, quæ in eorum aduentu facta sunt, cantica dulcisona clericorum, tripudia populorum, pulsationes classiorum, ornatus Ecclesiarum, vicos & domos & vias cortinis & pannis sericis intectas, flores & ramos arborum vitides vbique stratos, omnes etiam cuiusque generis sexus & ætatis homines ad tanti triumphus spectacula concurrentes, rusticos & messores intermissis operibus, falcibus, rastris, & ribulis in collo suspensis cateruati ad vias ruentes cernere cupientes Ferrandum in vinculis, quem nuper formidabant in armis. Nec ei virecundabantur illudere iustici, pueri, & vetula, nocta occasione à nominis æquiuocatione. Nam & casu mirabili duo equi Ferrandi, id est eius coloris, qui hoc nomē equis imponit ipsum in lectica vehabant. Vnde & ei improperabant, quod sic ferratus ut erat recalcitrare non poterat, qui prius impinguatus, dilatatus, recalcitrauerat, & in Dominum suum calcaneum eleuauerat. Hæc per omnia loca facta sunt, quousque Parisios peruenerunt. Parisiani vero seu Parisienses clerici & laici cum hymnis & canticis obuiam Regi processerunt. Nec solum dies, sed etiam noctes in læticia transfegerunt; septem enim diebus continuis noctibus innumeris luminibus utebantur, ita ut nox sicut dies illuminare videretur.

De malitia Regis Ioannis Angliæ, & inconstantia Picauensium, & trenga data.

C A P. LXIII.

Comes vero Salesberie Regis Angliæ frater ipso die pugnae traditus est à Rege Philippo Comiti Roberto: ut ipse Rex Angliæ filium eiusdem Roberti, quem captum tenebat, ut supradictum est, commutaret pro illo. Sed ille tanquam naturæ contrarius carnem suam & sanguinem semper odio habens, noluit extraneum quem tenebat captiuum commutare pro fratre suo. Post paucos dies Picauenses tantæ fama victoriæ perterriti, missis legationibus, regi Philippo elaborabant reconciliari. Rex autem eorum perfidiam multotiens expertus, eorumque fauorem sciens, Domino suo fore semper onerosum, & nunquam fructuosum, non acquieuit, sed collecto exercitu in Picauiam, ubi Rex Ioannes erat accessit. Cumque Laudunum peruenisset, Vicecomes Thoarcii quæ potentissimus erat in terra illa, legatos ad eum pro pace vel saltem pro inducijs supplicantes misit. Qui mediante Petro cognato suo Duce minoris Britannia, cuius uxor eiusdem Vicecomitis neptis erat, in amicitiam suam sine difficultate recepit. Sed & ipse Rex Anglorum cum 17. milliaribus ab illo loco distaret, & non haberet quo fugeret, nec in apertum ut pugnaret, procedere auderet, misso Ranulpho Comite Lencestriz cum Roberto Legato Domini Papæ, & alijs de inducijs tractare cepit. Et Rex Philippus quinquennies inducias ei solita benignitate concessit, sicque Parisios rediit.

Comes Salesberie captus.

De Concilio Innocentij, & reprobatione dogmatum Ioa-
chim & Amalrici.

CAP. LXIV.

An. Clivisi
1215.
Ioa-
chim
Abbas dain-
natur &
Petrus Lombardus de-
fenditur.

EX Chronica. Anno Domini 1215. Innocentius Papa generale concilium, quod Lateranense dicitur Romæ celebravit, in quo peruersam Ioa-
chim & Amalrici doctrinam condemnavit dicens: Damnamus & repro-
bamus libellum seu tractatum, quem Abbas Ioa-
chim edidit contra magistrum Petrum Lombardum de v-
nitate seu essentia Trinitatis, appellans ipsum hæreti-
cum & insanum: pro eo quod in suis dixerit sententijs; quoniam quædam summa Rex est Pater & filius &
Spiritus sanctus, & ista non est generans, neque genita, neque procedens. Vnde asserit quod illæ non tam Tri-
nitatem quam quaternitatem astruebat in Deo, videlicet tres personas & illam communem essentiam quasi quartam, manifeste protestans, quod nulla res est, quæ sit Pater & filius & Spiritus sanctus, nec est essentia, nec substan-
tia, nec natura: quamvis concedat quod Pater & filius & Spiritus sanctus sit vna essentia, vna substantia, vna natura. Verum huiusmodi vnitatem non veram & prop-
riam, sed quasi collectiuam & similitudinariam esse fatetur, quemadmodum dicuntur multi homines popu-
lus vnus, & multi fideles sunt vna ecclesia, iuxta illud: *Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna. Et qui adhaeret Domino, vnus Spiritus est cum illo. Et qui plantat & qui rigat, vnum sunt.* Et omnes vnum corpus sumus in Christo. Rursus in libro Regum. *Populus meus & populus tuus vnum sunt.* Ad hanc autem suam sententiam astraendam illud potissimum verbum inducit, quod Christus de fidelibus inquit in euangelio: *Volo pater, vt sint vnum in nobis, sicut & nos vnus sumus, vt sint Deo confirmati in vnum.* Non enim (vt ait) fideles Christi sunt vnum, id est quædam vna res, quæ communis sit omni-
bus, sed & suo modo sunt vnum id est vna ecclesia propter catholicæ fidei vnitatem, & tandem vnum regnum propter vniorem indissolubilis charitatis.

Ad. 4.
1. Cor. 6.

Ioan. 17.

Nos autem facto approbante concilio credimus & confitemur cum Petro, quod vna res est incomprehensibilis quidem & ineffabilis, quæ veraciter est Pater & filius & Spiritus sanctus, tres simul personæ ac singillatim quælibet earundem & ideo in Deo solummodo Trinitas est non quaternitas: quia quælibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, id est essentia seu natura diuina, quæ sola est vniuersorum principium, præter quam aliud inueniri non potest: & ista res non est generans, nec genita, nec procedens, sed est Pater qui generat, & filius qui gignitur, & Spiritus sanctus qui procedit, vt distinctiones sint in personis, & vnitatis in natura.

Si quis igitur sententiam vel doctrinam præfati Ioa-
chim in hac parte defendere vel approbare præsumpserit, tanquam hæreticus ab omnibus confitetur. In nullo tamen propter hoc Florentino monasterio, cuius ipse Ioa-
chim institutor extitit, volumus erogari, quoniam & regularis est institutio & obseruantia salutaris, maxime cum idem Ioa-
chim omnia scripta sua nobis assignari mandauerit apostolicæ sedis iudicio approbanda seu etiam corrigenda, dictans epistolam cui manu propria conscripsit, in qua firmiter confitetur se illam fidem tenere, quam Romana tenet ecclesia, quæ dispo-
nente Domino, mater est & magistra cunctorum fidelium.

Reprobamus etiam & condemnamus peruersissimum dogma impij Amalrici, cuius mentem sic pater mendacij excæcauit, vt eius doctrina non tantum hæretica censenda sit, sed etiam nephanda.

Qualiter beatus Dominicus ordinem suum petijt ab Innocentio Papa confirmari.

CAP. LXV.

Roma concilium generale Lateranense

EX gestis eius. Ad hoc autem concilium proficiscen-
te Falcone Tolosano episcopo, adiunctus est ei vir sanctus Dei Dominicus, qui ab eodẽ episcopo propter suæ meritum sanctitatis tenero dudum fouebatur affectu. Cum quo etiam summum Pontificem Innocentiũ adiit, atque ordinem qui prædicatorũ diceretur & esset, confirmari sibi suisque sequacibus postulauit. At iste ad postulationem huiusmodi visus est aliquatulum primitus se difficilem exhibere, quod tamen sine nutu diuino factum non est, vt nimirum ex reuelatione sequenti Vicarius Iesu Christi cognosceret, quam necessarium esset vniuersali cui præsidebat Ecclesiæ id ad quod vir Dei Dominicus inspiratus diuinitus aspirabat. Sic enim à plerisque fide dignis compertum est. Quædam nocte idem summus Pontifex Deo sibi reuelante videbat in somnis, quod Lateranensis ecclesia quasi suis compagibus resoluta grauem subito minaretur ruinam. Quod cum tremens simul ac mærens aspiceret, ex aduerso vir Dei Dominicus occurrebat, humerisque suppositis totam illam fabricam casuram sustentabat. Cuius visionis & nouitatem admirans, & significationem prudenter intelligens, sine vilo dilationis obstaculo viri Dei & commendauit propositum, & petitionem hilariter acceptauit, hortans eum vt ad fratres suos rediens, & diligenter deliberans, cum eisdem pari voto regulam sibi aliqua approbatam eligerent, super quam inchoandi ordinis promotionem firmarent. Et sic deinde ad ipsum veniens confirmationem ad libitum reportaret. Quod sapienter san-
dè nec sine Spiritu sancto suggerente considerauit vir sapiens, sciens nimirum validiora esse ædificia, quæ fundamentis ex antiquo suppositis innituntur, vialque antiquas & regias nouis semitis tutiores, dicente Domino per prophetam, *State super vias vestras, & interrogate de fontibus antiquis, quæ sit via bona, & ambulat in ea.*

Visto Innocentio tertio de religione S. Domini.

Hier. 8.

Qualiter idem ordo confirmatus est à Papa Honorio.

CAP. LXVI.

EGressus igitur post celebrationem concilij vir Dei Dominicus verbum summi Pontificis fratribus patefecit. Erant autem fratres numero circiter 16. Qui mox inuocato Spiritu sancto regulam sancti Augustini Doctoris & prædicatoris egregij, ipsi pariter re & nomine prædicatores futuri vnanimiter elegerunt, quasdam quidam arctioris vitæ consuetudines, quas sibi per formam constitutionum obseruandas statuerunt, insuper allumentes; in quo pater prouidus circa ordinis sui componenda primordia præcedentium patrum non dedignatus vestigia, sic mediũ tenuit, vt eis qui nascerentur & exurgerent filijs, & in quo starent, modus debite perfectionis adisset, & quo possent accedere per profectum cõtinuum non deesset; non ignorans quod scriptum est. *Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit vsque ad perfectum diem.* Et hoc satis cõsulte nedum se statim in altum supra modum extenderet, succedentes in posterum retrocedere potius quam procedere cogentur, sicque merito contra illos euangelicum illud impropetium diceretur: *Iste ordo capit edificare & non potuit consummare.* Quapropter prædicationis, cui summopere debebantur intendere, impendiretur officium, proposuerant ex tunc terrenas possessiones & redditus prorsus abicere, quod postmodum in primo capitulo generali Bononiæ celebrato affectu pariter & effectu per constitutionem immobilem perpetuæ fuit executioni mandatum.

Præf. 4.

Lut. 14.

Anno itaque Domini 1216. confirmatus est fratrum prædicatorum ordo. Siquidem Innocentio Papa de medio per mortem sublato, Honorius huius nominis tertius Apostolicæ sedis honorem accepit. Ad quem accedens

An. Clivisi 1216.

seruus

Anno MDCI
& Chriſti.

Anno MDCI
& Chriſti.

Tempora Federici
2. Imperat.

Liber Trigesimus.

Tempora Federici
2. Imperat.

1257

Anno MDCI
& Chriſti.

seruus Dei Dominicus sui ordinis confirmationem, si-
cut prædecessor eius promiserat impetrauit.

De dispersione fratrum ad predicandum per mundum.

CAP. LXVII.

Cum autem idem vir Dei Romæ esset, & in Basili-
ca beati Petri in conspectu Dei orationem suam
pro cōseruatione & dilataione ordinis, quem per ipsum
dextra eius propagabat effunderet, facta manu Domini
super eum gloriosos principes Petrum & Paulum ad se
subito visione quadam imaginaria venientes aspexit.
Quorum primus videlicet Petrus baculum, Paulus ve-
ro librum sibi tradere videbantur, addebantque dicen-
tes: *Vade & prædica quoniam à Deo ad hoc ministerium es e-
lectus.* Moxque in momento temporis videbatur ei, quod
filios suos per totum mundum dispersos aspiceret, in-
cedentes binos & binos, & verbū Domini populis præ-
dicantes. Quapropter Tolosam rediens, vbi iam fratres
in ecclesia sancti Romani, quam eis supradictus Ful-
co Tolosanus episcopus contulerat, claustrum constru-
erant & manebant. Conuocatis omnibus dixit, hoc
suum esse propositum, vt fratres omnes licet paucos per
diuersas mundi dispergeret regiones, sciens quia semina
dispersa fructificant, & congeita putrescunt. Voluit etiā
vt sibi quendam per electionem præficeret, penes quem
super omnes, sub ipso tamen regendi & corrigendi au-
ctoritas resideret. Hoc autem faciebat vir sanctus dis-
ponens adire terram Saracenorū, & eis verbū Do-
mini prædicare, propter quod etiam barbam aliquanto
tempore nutriebat. Electus est igitur frater Matthæus
& Abbatis nomine nuncupatus, post quem in eodē or-
dine nec alius surrexit Abbas nec exurget. Placuit nā-
que postmodum fratribus, vt qui toti præficeret ordini
non Abbas, sed magister ordinis diceretur, ceteri vero
inferiores prælati Priores & Superiores communi sci-
licet religiosorum vocabulo cenicerentur. Inuocato igitur
Spiritus sancto dispersit fidelis dispensator & prudens
seruus Dei Dominicus suos fratres & quosdam quidem
in Hispaniam, quosdam vero Parisios, alios autem Bo-
noniam destinauit. Illi autem profecti salutarem vbi-
que disseminauerunt scientiam, magnas quidem susti-
nentes angustias paupertatis, & virtus Dei erat ad mul-
tiplicandum eos. Ipse vero Romam Domino ducente
profectus est.

De visibus quibusdam ostensis super statu ordinis.

CAP. LXVIII.

Sacerdos autem quidam videns aliquando beatum
Dominicum cum suis fratribus prædicationi tam
seuenter insistere, terrenisque postpositis, spiritualib.
curam dare, ad eorum vitam pia emulacione suspirans,
deliberauit prorsus relictis omnibus eorum adherere
vestigijs, dummodo non testamenti librum haberet,
quem sibi ad prædicandum necessarium æstimabat. Hæc
autem eo cogitante, ecce quidam iuuenis venale testa-
mentum sub veste baiulans assuit, quod statim sacerdos
cum magno gaudio eruit. Verum testamento habito ir-
cepit ei tentatio, hæsitareque cepit, an illud exequi
quod mente conceperat expediret. Cum ergo in corde
ipsius variæ cogitationes exercebant: visum est ei in
eodem libro quem emerat non quidem quasi sortile-
giorum detestandis vtens præstigijs, sed pia quadam in-
tentione prouidentie se summe committendo diuinum
flagitare responsū. Fusa itaque ad Deum prece impres-
sæque super librum externus cruce, in nomine Domini
librum aperuit, & oculos ad capitulum quod primo se
obtulit in ipsa libri apertione coniecit. Occurrit autem
ei mox illud quod in actibus apostolorum beato Petro
per spiritum dictum est. Surgit, descende & vade cum
eis nihil dubitans, quia ego misi illos. Statim igitur tan-
quam diuino certificatus oraculo, relictis omnibus seco-

tus est eos. Accidit etiam quodam alio tempore, vt qui-
dā Apostolicæ sedis Legatus, episcopus videlicet Por-
tuenſis, Conradus nomine, vir religiosus de ordine Ci-
sterciensis Bononiæ aduenisset, hic ad domum fratrum
prædicatorum veniens, debito tum honore susceptus
est. Quædam autem hæsitatio de hoc ordine quare sci-
licet & ad quid esset, inceptus menti eius cepit irrepere,
Residens igitur in ecclesia fratrum librum aliquem pe-
titi oblatiſque est ei liber missalis, quem facto signo
crucis apertis in superiori primi folij sicut in animo suo
destinauerat parte legit, *laudare, benedicere, & prædicare.*
Quo tanquam exultus emissio responsio, statim exhilara-
tus, omnem à se dubietatis scrupulum iam certus abie-
cit, seseque fratribus & totaliter obtulit, & deuotissime
commendauit.

*De magistro Reginaldo Aurelianensi qualiter Cardinali propo-
situm suum aperuit.*

CAP. LXIX.

Eodem tempore vir quidam venerabilis, magister
Reginaldus sancti Aniani Aurelianensis decanus, pe-
ritus scientia, virtute conspicuus, & opinione præclarus,
qui etiam Parisios in iure canonico rexerat annis quin-
que, Romam vna cum Aurelianensi episcopo mare trā-
siturus aduenerat. Huius autem viri cor tali Deus inspi-
ratione tetigerat, vt relictis omnibus, prædicationis offi-
cio se totaliter mitteret. Quoniam autem modo quod
mente conceperat, ad effectum perduceret, necdum ad-
uerterat, quia nec adhuc recens ordinis prædicatorum
institutio fuerat manifesta. Cum autem à quodam Car-
dinali, cui sub quodam familiari colloquio huiusmodi
votum expresserat, iam nouum ordinem iuxta desiderij
sui propositum institutum, eiusdemque ordinis insti-
tutorem & patrem videlicet seruum Dei Dominicum
in eadem vrbe prædicationis insistentem officio didicisset.
Aecerit eo eiusque mira colloquutionis dulcedine
vehementer affectus, nec minus aspectu suæ sanctitatis
attractus mentis suæ proposito reuelato, ex tunc ipsius
ordinis deliberauit ingressum. Nec mora graui febrium
infirmirate corripitur. Dumque languor fortius inua-
lescens medicinæ remedia natura proclusa deficiente ne-
quaquam admitteret, excluserat prorsus mors in sanis
spē salutis. At vir Dei Dominicus expectatæ sobolis in-
tempestiuā donā non sustinens, totum se ad orationem
contulit, aurēs diuinæ elementæ Reginæque miseri-
cordiæ beatæ Mariæ, cui tanquam speciali patronæ cu-
ram ordinis totam commiserat, importunis clamoribus
cordis interpellans, ne se tam subito nondum nati, sed
quodammodo concepti filij consolatione priuaret.
Tantoque importunius insistebat, vt vel saltē eum
modico tempore sibi concedere dignaretur, quanto
certius ipsum futurum vas electionis & gratiæ nullate-
nus dubitabat.

*Qualiter idem suum propositum per beatam virgi-
nem adimpleuit.*

CAP. LXX.

Eo igitur in orationibus persistente, ecce subito Re-
ginam misericordiæ duabus admodum speciosis
comitatum puellis Reginaldus vigilans & mortem ex-
pectans ad se visibiliter venientem aspexit blādaque fa-
cie dicentem sibi: *Pete à me quod vis, & dabo tibi.* Expa-
vescenti autem ad tam venerandæ visitationis occursum,
deliberanti que quid peteret, vna ex his quæ Reginā co-
mitabatur puellis suggestit ei ne quid peteret, nisi quod
Reginā misericordiæ dignaretur conferre, seque totum
eius committeret voluntati. Quod cum factum esse sil-
la manū extendens, ægrotantis oculos aures & nares,
os quoque & manus, tenesque & pedes salutari quam
secum attulerat vnctione perunxit, formulas verborum
propriis ad singulas vnctiones subinferens, quoru ver-

borum

Roma con-
dium gema-
le Latera-
nicus

Visio Inno-
centij tercij
de religione
S. Dominici.

Monasterij
Dominica-
norum Tolosa
extruitur.

Fratres ad
diuersa loca
amandati.

Primum idē-
que postre-
mus Abbas
apud Domi-
nicanos.

Vir. &

Vir. &

Vir. &

Vir. &

Reginaldi
Aurelianensis
decani propo-
situm.

Reginaldo
in signi viro
apparet bea-
tissima Ma-
ria.

boni qui ea duntaxat comperta sunt, quæ ad rem pe-
ditamque protulit vñctionem. Ad renes quidē ait: *Ser-
uatur vñctio in cingulo caritatis.* Ad pedes autem: *Vngō pe-
des tuos in præparationem euangely pacis.* Tunc ei habitum
predicatorum ostendens inquit ei: *Iste est habitus ordinis
tui.* Statimque & illa ab ægotantis ovalis speciem suæ
visionis subtraxit, & ægotans languore penitus propul-
sato cõualuit, nimirum utpote, quem mater eius perun-
xerat, qui nouit vñctiones condere sanitatis. Hoc autem
totum quod regi præfatum Reginaldum pænitaliter
peccatum est, secundum Dei Dominicum in oratione præ-
sentialiter positum Deo sibi revelante non latuit. Mane
namque ad eum veniens, & sanum repperit, & ab eo
de pariter totius ferreas visionis audiuit. Huius etiã tam
stupendi miraculi vir quidam religiosus de ordine Hos-
pitaliorum testis extitit, qui die tertia eiusdem visio-
nis ferream eidem Reginaldo præsentē quoque viro Dei
Dominico, iterato exhibitam ipse similis ibidē expensis
proprijs oculis Deo sibi concedente, & vidit & stupuit.
Illa autem celestis vñctio ita corpus ipsius magistri Re-
ginaldi nõ solum ab æsta febrium, verum etiã ab ardore
cõcupiscentiæ temperauit, quod sicut ipse postmodum
est confessus, nec primus in eo motus libidinis de cæte-
ro pullulauit. Hanc visionem hoc insigne miraculum
multis fratribus maxime post illius trãsitum seruus Dei
Dominicus publicauit. Recepta igitur totaliter sanita-
te, Deo se & ordini totaliter obrulit, votoque potitus,
tandem Bononiam adijt, prædicationi tã feruenter insi-
stens, vt quasi alter surrexisse videretur Helias. Et ex tunc
maxime ad prædicationem eius exiit numerus fratrum
exerescere, & ordo fortius promoueri.

Eum sani-
tati restituit.Omnem in
eo febrem
extinguit.

*De duobus mortuis, quos beatus Dominicus oratione
suscitauit.*

CAP. LXXI.

Die quadam Dominus Stephanus de fossa noua vene-
rabilis Cardinalis ad Sanctum Sixtum, vbi tunc
temporis vir Dei Dominicus cum suis fratribus moraba-
tur accesserat, cuius nepos adolescens quidam idum cur-
sus vagus ferretur, præcipiti equo tandem in foueam præ-
cipitato collapsus, collisus graui ter plangentium mani-
bus ferebatur exanimis. Ad hoc frater Tancredus vir
probatas, satis famosus in ordine ad virum Dei Domi-
nicum confidenter accedens, quid, inquit, agis pater? Ca-
lus iste vitutis tuæ experimentum expectat, nostra res
agitur. Eya ergo precare Dominum & compassionem
tuam fiduciamque in Domino probet effectus, mani-
festet prodigium. Tunc ille fratris tam vniuis animatus
sermonibus, quã virtute desuper infusa de futuro signo
quasi certus effectus, adolescentis corpus extinctũ in pe-
nitentia in quandã cameram, quæ nunc est cellariũ sancti-
monialium ibidem morantium, fecit seorsum ab omni-
bus introduci, facta oratione, mox mitum in modum
adolefcentem & viuam reddidit & incolumem præsen-
tauit.

S. Dominicus
mortuum
reuoat ad
vitam.Item alium
defunctum
restituit ad
vitam.

In eodem loco Architectum quendam conductum à
fratribus subscripta quædam ruina desuper resoluta cõ-
trinit, diuque sub cõmulo cadentis maceris iacentem
extitit. Concurrunt fratres ad tam ditum casus inopi-
natum euentum, tristes supra modum effecti; sollicita-
bat enim eos & defuncti status incertã conditio, & tu-
multuantis populi cõtra eos ex hoc quod inter ipsos cõ-
tiggerat tumor futurus ambiguus, utpote quorum opinio
tãto facilius lædi poterat, quanto minus adhuc apud ho-
mines status ordinis notus erat. Sed pius pater vir Dei
Dominicus correxerat, fiduciam habens in Domino,
desolationem filiorum non sustinens, defuncti corpus
de caverna subductum ad se deferri iussit, orationum-
que suffragio vitæ sinit & sanitati restituit.

*De miraculo panum fratribus semel & iterum diu-
nitus oblatorum.*

CAP. LXXII.

Cum frater procurator adhuc apud locum sancti
Sixti morarentur in vrbe, contigit die quadam,
quod procurator panem quem apponeret coram fratri-
bus, non haberet. Missi vero fratres pro elemosyna, cõ-
domos multas more solito circuissent: sacerdotes qui-
dem & lenitas quam plurimos, sed Samaritanum raris-
simum inueniunt. Vnde factum est, vt panis vix modi-
cum & valde modicum reportarent. Imminente igitur
refectionis hora ad seruum Dei Dominicum, qui præ-
sens erat, procurator accessit, defectum exposuit. Ipse
vero exultans in spiritu & vultu alacri benedixit Deum,
& quasi quadam fiducia infusa sibi desuper cõfortatus,
id modicum quod habebatur panis per partes diuidi su-
per mensam mandauit. Erant autem in conventu tunc
temporis fratres circiter 20. Facto itaque signo veniunt
ad refectorium, & benedictionem mensæ lacis vocibus
prosequuntur. Dumque per ordinẽ residentes buccellã
panis, quam vnusquisque coram se repperit eam gaudio
frangeret, ecce duo iuuenes eiusdem habitus formæque
cõsimilis refectorium intrauerunt, palliorũ sinus quia
collo pendebant plenos panibus, quales ille pistor qui
mittebat, nouit conficere deferentes. Quibus in capite
vnius mensæ iuxta quem vir Dei Dominicus residebat,
silenter oblati, ita subito discesserunt, vt nullus vnquam de
cætero vel vnde venisset scire potuerit, vel quo postmo-
dũ diuersissent. Alia quoque vice in casu cõsimili mi-
raculum simile de panibus scilicet diuinitus procuratis,
in eadem vrbe meritis eiusdem Dei serui Domini
contigisse compertum est.

Diuinitus
panes mini-
strantur fra-
tribus.Dum prius
diuinitus
ministrantur.Impetrat do-
num lingua-
rum.

De quibusdam alijs eiusdem miraculis.

CAP. LXXIII.

Frater Iacobus procurator fratrum aliquando infir-
mitate graui præuentus erat, morboque inualefcente
quotidie iam ad extremum vitæ natura prorsus suc-
cumbente deuenerat. Cumque fratres vñctionis officio
iam præmissõ circa eum vt egredientem spiritum orãdo
prõtegerent tristes essent, non modicum de subtractio-
ne fratris sibi tunc temporis tam necessarii, pro eo quod
tã notum in vrbe frãtrem alium non haberent, benignus
pater filiorum admodum cõpassione commotus, seclũ
omnibus clausoque ostio super se, super corpus fra-
tris morientis incubuit, mensusque & quasi alter He-
liæ per membra singula super eum, oratione fusa egre-
dientẽ spiritum potenter retinuit, fratribusque con-
tatis reparatum fratrem ipsis per manum restituit, suo-
que officio fratrem incolumem resignauit.

S. Dominicus
fratrem mor-
ientem
redidit inco-
lubem.Expellit de-
monem ab ob-
fesso.

Eodem aliquando in itinere cõstituto facta est subito
grauis intemperies aeris, quam magna statim secuta est
inudatio pluiarum. Cumque densus imber per circui-
tum terram infunderet, vir Dei Dominicus signo crucis
sic ex omni parte circa se omnem illam inundationis e-
luniam propulsauit, vt quasi factõ papillone de cruce
totam terrã prospiceret, decisa imbrium infusione ma-
descere, ne vna gutta ad trium spacia cubitorũ vel sim-
briam vestimentorum suorum contingeret.

Sæpe etiã contigit vt in via superuenientibus pluuijs
sua sociorumque quam plurimum madefierent vestimẽ-
ta. Cumque post cõnam socij eius remaneret ad ignem,
vt vestes ad exiccandum extenderent, & corpora pariter
aliquatulum recrearent, vir Dei Dominicus ipiritus san-
cti igne feruẽs more suo statim ecclesiam ad orandum,
immo in orationibus potius pernoctandum, sic cum ve-
stibus videlicet madefactis intrabat. Mane vero vestibus
aliorum qui ad ignem remanserant existentibus mada-
factis, vestes eius ita inueniebantur penitus exsiccatae, ac
si in calenti fumo tota nocte positæ perstitissent.

De

De demone pro nullo diuinitus ab eo procurato, & nullo linguarum impetrato.

CAP. LXXIV.

NE illud à viri laude vacare videtur in partibus Tolosanis, quod cum quadam die euangelizando discurrens cum multis alijs transisset nauigio quandam aquam, nauta qui eum transuecterat importune denarium ab eo pro mercede transitus exigebat. Cui vir Dei pro exhibito obsequio regnum promittebat caelorum, addens quod seruus Christi & discipulus eius erat, nec aurum & argentum secum pariter defererebat. At ille promissionem eius non solum dicens pro nihilo, verum etiam ex hoc potius prouocatus, acius & importunius instans, ac eum per cappam violenter trahens, aut cappam, inquit, dimitte, aut denarium mihi solue. Tunc vir Dei erectis in caelum oculis, paululum intra semetipsum orans, moxque in terram prospiciens: & denarium diuino, nec dubium, procuratum nutu iacentem, ecce, inquit, frater quod postulas tolle, & me liberum in pace dimitte. Qua in re quid aliud in seruo suo Dominus ostendere voluit, nisi quod in seipso exhibuit? Cum videlicet pro solutione tributi per ministerium Petri de ore piscis staterem procurauit.

Denarius illi diuinitus mittitur.

Impetratum diuinitus linguarum.

Contigit aliquando viro Dei iter agente associari sibi religiofum quendam conuersationis quidem sanctitate domesticum, sed loquela & lingua penitus alienum. Dolens itaque quod de diuinis verbis vna cum illo mutua colloquutione refoueri non posset, tandem à Domino, orationum suarum instantia, vt vnus lingua loqueretur alterius, verbisque sic alterutrum varietatis sese per triduum quo videlicet simul ituri erant intelligerent, impetrauit.

De quibusdam obsessis à demonibus per eum liberatis.

CAP. LXXV.

IN quadam ecclesia constituto accidit sibi quendam obsessum diuersis demonibus presentari, qui accepta stola, eam prius ad collum proprium posuit, denique eadem collum cinxit demoniaci, mandans illis vt de cetero illum hominem non vexarent. Ipsi vero in eiusdem obsessi corpore torquenti statim exasperit fortiter & clamare. Permittite nos exire, quare nos hic cruciari compellitis? At ille: Non dimittite vos, inquit, nisi mihi fideiussores dederitis, quod hoc vltra nequaquam de vobis recedatis. Quos, inquit, illi fideiussores possumus tibi dare? Et ille: Sanctos martyres quorum corpora in hac ecclesia requiescunt. Qui dixerunt: Non possumus, quia merita nostra contra dicunt. Oportet vos, inquit, dare, alioquin à cruciatu hoc nequaquam liberos vos dimittam. Tunc illi responderunt: Ad hoc se daturus operam prout possent. Interiecto modico intervallo dixerunt: Ecce impetrauimus licet immeriti: quod sancti martyres fideiusserunt. Quod signum ait: quod hoc verum sit datis mihi? Qui dixerunt. Eat ad capsam, in qua recondita sunt capita martyrum, & eam inuenietis inuersam. Quersum est, & inuentum per omnia sic cut isti fuerant protestati.

Expellit demones ab obsessis.

Quaedam mulier mundo dedita, carnis illecebris vacabat, sed culpa tandem pena non caruit: Nam hanc malignus spiritus per intervalla temporum grauiter vexare cepit. Erat autem vicina ecclesia, in qua tunc temporis praedicatorum fratres Florentiae morabantur. Quo adueniens vir Dei Dominicus ipsam primitus ad penitentiam exhortando perduxit, postmodum etiam vexationi ipsius compatiens, suis orationibus vt ab ea malignus discederet spiritus impetrauit, ita vt quae vix interpolatis diebus quietem modicam habere poterat, vltra annum vexationis suae solite molestiam non sentiret. Verum à vexatione carnis libera, vexari se detentius in animo deprehendit, & in medicina corporis sibi facta inualnit protinus mentis morbus, tanto negligētius à Dei

Demone... strantur fratribus.

teratio cepit tepescere, quanto à carnis illecebra rediuis tentationibus fortius trahebatur. Quod vbi viro Dei exposuit, illeque beneficium praestitum in ruina scandalum versum vidit, blande eam reduci vellet ad statum pristinum requisit. Quae cum voluntati Dei suaeque discretionis committeret, rogabo, inquit, Dominum filia, vt tibi fiat quod iam saluti tuae magis viderit expedire. Unde factum est, vt non post multos dies malignus spiritus super corpus ancillae Christi iterato potestatem acciperet, quatenus anima salua permaneret, & vexatio quae prius pena culpae extitit, postmodum fieret conuersionis remedium & cumulus meritorum.

De demone quem in specie cati ad conuersionem nūem mittere ostendit & fugauit.

CAP. LXXVI.

CVM aliquando apud castrum, quod dicitur Phandouis, in praedicatione quadam lidem probans catholicam, haereticorum perfidiam multipliciter improbasset, post praedicationem more solito ad orandum in ecclesia remansit. Et ecce noctem matronae nobiles, et eodem castrum ecclesiam intrantes ad pedes eius procerunt dicentes: Serue Dei adiuua nos, si vera sunt haec quae hodie praedicasti, iam diu metes nostras erroris spiritus excauit. Nam istis quos haereticos tu vocas, nos autem bonos homines appellamus: vsque in hodiernum diem credidimus, & adhuc sumus toto corde: nunc autem in medio fluctuamus: Serue Dei adiuua nos, & ora dominum Deum tuum, vt notati nobis faciat fidem suam, in qua vivimus, moriamur & saluemur. Tunc autem vir Dei stans aliquamdiu intra seipsum orans, post aliquantulum dixit eis: Constantes estote, expectate intrepide. Confido in Domino Deo meo, quod ipse qui neminem vult perire, iam ostendet vobis qualis Dominus haecenus adhaesistis. Statimque viderunt in medio sui catenam vnu teterrimum proflire, qui magni canis praefrens quantitate, habebat grossos oculos & flammantes, linguam longam latamque, atque sanguinolentam & protractam vique ad vmbilicum, caudam vero habens curtam sursumque protensam, posteriorum turpitudinem quo cūque se verteret ostendebat, de quibus fetor intollerabilis exhalabat. Cumque circa matronas illas se per horam aliquam huc illucque vtrique vertisset, ad chordam ex qua campana pendeat exiliēs, & per eam vsque ad superiora conscendens, tandem per campanile lapsus disparuit, frida post se vestigia derelinquens. Conuersus autem ad matronas illas vir Dei Dominicus, & consulens eas, ecce, inquit, per hoc quod coram vobis, faciente Deo, figuratim obparuit, potestis aduertere qualis est ille, cui haecenus sequentes haereticos seruistis. Illae vero Deo gratias referentes, ab illa hora ad fidem catholicam perfectissime sunt conuersae. Quarum etiam aliquae apud sorores de Pruliano religionis habitum assumpserunt. Sic mentes femineas, & tanto tempore in errore fundatas, facilius reducere potuit tam terribilis visio ipsis oculis fortis exhibita, quam sola verborum quantalibet persuasio per aures infusa.

Mirā visio.

Qualiter idem vir sanctus prophetis spiritum claruit.

CAP. LXXVII.

QVANTO autem affectu diuinæ gratiae etiam in spiritu prophetiae vir Dei claruerit, libet per aliqua de multis elicitā prodere breuiter. Praedicante aliquando illo in partibus Tolosanis, contigit, quosdam haereticos captos, & per eum conuictos, cum redire nollent ad fidem catholicam, tradi iudicio seculari. Cumque essent incendio deputati, aspiciens inter alios Raymundum quendam de grossi nomine, ac si aliquem in eo diuinæ praedestinationis radium fuisset intutus, istum, inquit, officialibus curiae referuate, nec aliquo modo cum ceteris combatur. Conuersusque ad eum blandeque alloquens, scio, inquit, fili mi, scio quod adhuc haec tate bonus homo

Multa spiritum praedictum.

etis &

etis & sanctus. Ille itaque tandem Dei gratia illustratus relictis tenebris ad lumen venit, & frater etiam predicator effectus in eodem ordine vitæ suam & laudabiliter duxit, & feliciter consummavit. Cum autem esset in Hispania vir Dei, apparuit ei per visum inmanissimus quidam draco, qui fratres illos qui secum erant absorbere a petris faucibus videbatur. Intellexit igitur vir Dei spiritu plenus gratie fratribus tentationis imminere discrimen, quibus etiam visionem illam terribilem propagavit, hortans eos ut tentationibus futuris constantiter resisterent, à quibus homo non nisi spontaneus absorberetur. Breui autem spacio temporis intersecto draco iste, qui paulo ante fratres absorbebat per visum, absorbitur per effectum. Nam omnes qui cum viro Dei Dominico fuerant, exceptis tribus scilicet fratre Adam, & duobus cõuersis, suadente diabolo, recesserunt. Interrogatus autem quidam ex illis à viro Dei an & ipse vellet abire, ablit, inquit, pater charissime, ut relicto capite sequar pedes. At vero pater sanctus misericors erga eos qui recesserant, non indignatione, sed compassione commotus, continuo ad consuetum orationis refugium se conuertit, & quos monitis retinere non potuit, orationibus reuocauit. Nam paulo post omnes ferè ad eum instinctu diuinæ gratiæ redierunt. Aliquando etiam & quasi subito facto spiritu Dei super eum ad capitulum fratribus conuocatis palam omnibus nunciavit, quatuor fratres ex ipsis in breui, duos videlicet in corpore, duos autem in spiritu mortuos. Nec multo post duo fratres debitu exoluentes, migrauerunt ad dominum; duo vero alij ad seculum redeunt, de ordine pœnitentis recesserunt.

De transitu Ludouici filij Regis in Angliam.

C A P. LXXVIII.

An. Christi
1215.

Francorū ge-
sta in Anglia
vide Amyl.
lib. 6.

EX historia Francorum. Anno prænotato scilicet ab incarnatione domini 1216. Rex Angliæ Ioannes mortitur: At vero Ludouicus Regis Francorum Philippi filius acceptis obsidibus ab Angliæ Baronibus transfretauerat præfato adhuc Rege viuente ac fugiente. Quo mortuo præfatos obsides liberauit, & cõsides de Angliis quos tẽpore Regis eos lethaliter persequentis ab imminente morte liberauerat, & quorum iuratoriã cautionẽ habebat, cū paucis iterum in Angliã redijt, & multos ex Anglicis peruersos comperit. Qui etiam Thomam Comitem Perticensẽm occiderunt, portus munierunt, & Ludouicum intra Londonias quasi concluderunt. Itaque anno sequenti mense Septembri vidẽs Ludouicus dolos Angliæ Baronum, & impedimenta portuum ac persecutionem totius regni præter Londoniam contra seipsum, sed & intentionem Guale Cardinalis apostolicæ sedis Legati, qui totis viribus procurabat impedimẽtu ipsius atque suorum, timensque quod si Londonias exiret clauderent reuertẽti. Dissinierat quidẽ cū Angliis ad pugna cõgredij, at ipsis deuitantibus pugna, facta compositione redijt in Franciam: qui utique mirabilem victoriam habuisset, si debitam fidelitatem inuenisset.

Theodori co-
mitis Dyrachini in vo-
stros dolos
& proditiõ.

Eodem anno Petrus Comes Antisiodorensis & Ioles vxor eius coronantur ad imperium Constantinopolis à Papa Honorio in ecclesia sancti Laurentij extra muros. Cumque recessissent à Roma, & cū eis Apostolicæ sedis Legatus Cardinalis Ioannes de Colina, mari transmeato Imperatore cum filiabus diuertente per Romam iter suum, de Imperatoris mandato ipse Imperator cū Cardinali & omni comitatu suo capitur à Communiõ & Dyrachij inuasore Theodoro.

De Passagio generali peregrinorum transmarino, & primo de eorum equitatu.

C A P. LXXIX.

EX historia captiõis Damiatæ. Anno gratiæ 1217. treuga christianorum & Saracenorum expirante, in primo passagio generali post conciliũ Lateranense congre-

gatus est exercitus Domini in Achon copiosus cum tribus Regibus, idest Hierusalem & Hungariæ & Cypri. affuit Dux Austriæ & Banariæ, magnaque militia regni Teutonici, Archiepiscopus quoque Nichosienis, & alij plures episcopi peregrini, & cum eis Dominus Galterus de Auenis. Itaque Patriarcha Hierosolymitanus cum magna humilitate cleri & populi tollens reuerenter uisum crucis lignu, profectus est ad Achon in castra Domini, quod videlicet lignum post terræ sanctæ perditionem ad hæc tempora fuit reseruatũ. Imminente liquidem cõflictũ Saracenorum cum Christianis tẽpore Salahadini crux secta fuit, cuius pars ad prælium delata ibidem est perdita, alia vero pars reseruata quæ tunc exhibetur. Itaque cum tali vexillo aciebus ordinatis processimus per planum Sabæ vsque ad fontem Tubaniẽ multum laborantes illo die, & præmissis exploratoribus, videntes, ab aduersarijs puluerem conicari, utrum contra nos an fugiendo properarent eramus incerti. Igitur sequenti die per montes Gelboe, quos habuimus ad dexteram, & paludem ad sinistram, profecti sumus Beniasam, vbi castra fixerat aduersarius. Sed metuens tã ordinatẽ procedentis & tam copiosẽ Dei viuẽtis exercitus aduentum, tentoria tollens, & fugiens terram vastandam Christi militibus dereliquit. Vnde Iordanem transeuntes in vigilia sancti Martini corpora lauimus pacifice in eo, & quiescimus per biduum ibidẽ, copiam victualium & pabuli repetentes. Deinde super litus maris Galileæ tres fecimus mansiones, peragrantes loca, illi quibus mirabilia saluator noster operari dignatus, corporali pœnitentia cum hominibus conuersatus est. Aspeximus Bethsaidam ciuitatem Andreæ & Petri, tunc ad Thessalæ modicam redactum demonstrata sunt loca, vbi Christus discipulos vocauit, supra mare siccis pedibus ambulauit, turbas pavit in deserto, montem ascendit orare, & locus vbi cum discipulis post resurrectionem manducauit: & sic per Capharnaum infirmos hostros pauperes in iumentis portantes reuersi sumus Achon.

Continuante
belli sacri de
qua blood.
dec. 2 lib. 7.
Nauel. gen.
42. & Paul.
Actus lib. 6.

Nostri fugit
Saraceni.

Rex Hunga-
ria à terra
sancta reue-
dit cū magna
hostrorum
damno.

De secundo equitatu.

C A P. LXXX.

IN secundo equitatu adiuimus pedẽ nõtis Thabor, primo aquatum inopiam, postmodum per defossionem copiã inuenientes, desperabant capitanei nostri de montis ascensu, donec puero Saraceno nunciante castrum fore cõprehenibile, cõsiliũ iniecerunt. Prima vero dominica aduentus Domini, cum legeretur in euangelio: *Itẽ in castellum quod contra vos est*, Patriarcha processit cū signo crucis episcopis & clero per cliuum montis orantibus & psallentibus, & licet præruptus sit mōs vbiq; in excelsis & quasi impossibilis ad ascendendum extra semitam tritam, milites tamen & satellites, equites & pedites viriliter ascenderunt. Ioãnes quidem Rex Hierusalem cum militia Domini castellatum strauit, & Admiraldum vnum primo impetu. Defensores autem castri qui extra portas ad defendendum montem intrepidus hostibus occurrerunt, conuersi sunt in stuporem. Hic vero inclusis hostibus infra castrum turpiter Reges Hierusalem & Cypri, & magister hospitalis & Barones in partem montis ad deliberandam, quid facerent fecerunt. Nobilis vero dux Austriæ huic deliberationi nõ interfuit, quia ex altera parte montis incredulos impugnat & ad nos qui in summitate montis eramus, ascendere de facili non valebat, nec magister templi, quia infirmus remansit in Achon. Cum vero in deliberatione prædicta morari an recedere expediret per ordinem quaeretur, dixit frater Georgius de mote acuto magister hospitalis, quod videbatur ei bonum quatenus pars exercitus ad castra custodienda descenderet, & pars in loco vbi eramus ad obsidendum castrum remaneret, & ordinaretur obsidio: quia videbatur quod castrum in breui nobis à Domino redderetur, maxime cum de plano ad muros sine offendiculo possemus accedere,

Castrum Pe-
reginorum
construã.

petriana

Anni Madi
& Christi.
Continuatio
belli sacri de
qua Blond.
lib. 7.
Naucl. gen.
43. & Paul.
Actus lib. 6.

Anni Madi
& Christi.

Tempora Frederici
secundi Imperatoris.

Liber Trigesimus.

Tempora Frederici
secundi Imperatoris.

Anni Madi
& Christi.

petrarias erigere, & alia facere quæ ad munitionem sunt necessaria capienda, & ipse libere cum fratribus remanebat. Contra vero quidam dicebat & maxime Comes Tripolis Beamundus: quod non erat bonum in nocte illa in monte exercitum Domini morari. In diuisione enim exercitus videbant periculum manifestum. Qua fide autem comes illud consuluerit: & obsidionem impediuit nouit Deus. Ipsa autem dominica descendit de monte exercitus inglorius, & per indultum spacium incredulos animauit. Multi autem Templarij & Hospitalarij, & quidam seculares in secundo montis ascensu, quando castrenses vires acceperant vulnerati sunt: & de vulneribus interfecti. Credimus autem Christum Deum sibi soli hunc triumphum montis reseruasse. Qui cum paucis discipulis ipsum ascendit, gloriam future resurrectionis ibidem demonstrando. Porro in primo & in secundo equitatu maximam multitudinem captiuorum virorum & mulierum ac paruulorum Christiani secum duxerunt, ex quibus plures fuerunt in Christi nomine baptizati.

De tertio equitatu.

C A P. LXXXI.

IN tertio equitatu non interfuit Patriarcha cum signo crucis. Interfuerunt autem plures episcopi, in quo multa damna sustinimus, tam per latrunculos quam incommo- do hyemis violentis, præsertim in vigilia natalis Domini per viam, vbi multi pauperes & iumenta frigore perierunt, & ipsa sacra nocte, in qua tempestatem terrestrem ventis & pluuijs commotam sustinimus grauissimam. In finibus Tyri & Sydonis iuxta Sareptam post huiusmodi interperiem exercitus Domini quadrifariam diuisus est, Rex Hungariæ & Rex Cypri Tripolim profecti sunt. Rex Hungariæ in breui tempore commoratus cum magno damno terræ promissionis recessit. Peregrinos enim & dextrarios, galeas, & iumenta cum armis secum traxit, multum admonitus à Patriarcha ne sic recederet. Tandem excommunicatus est cum sua sequela. Alia pars pigrorum siue timidorum, & eorum qui procumbentes ore pleno abundantiam temporalium biberunt, remansit in Achon. Rex vero Hierusalem & Dux Austriz cum hospitalarijs sancti Ioannis & episcopis supradictis, & quibusdam alijs castrum in Cæsarea Palestinæ breui tempore vtiliter & constanter firmauerunt, licet hostis aduentus sæpe nunciaretur. In basilica principis Apostolorum festum Purificationis Patriarcha cum sex episcopis solenniter celebrauit.

De Edificatione castri peregrinorum.

C A P. LXXXII.

Templarij vero cum Domino Gualtero de Amësis & paucis auxiliantibus peregrinis & hospitali de domo Teutonicorum, castrum filij Dei, quod olim destructum, nunc castrum peregrinorum appellatur, firmate ceperunt, quod situm est in diocesi Cæsariensi inter Caiphæ, & Cæsaream. Cuius situs talis est: Promontorium amplum & latum mari imminet, munitum naturaliter, scopulis ad Aquilonem & Occidentem & Austrum, versus Orientem turris est firma & dudum à templarijs ædificata, & possessa tam guetæ quam treugarum tempore. Turris autem ibidem fuit posita olim propter latrunculos, qui in via stricta peregrinis ascendentibus in Hierusalem & descendētibus ab ea insidiabantur, haud procul à mari distans quæ propter viam strictam districtio appellabatur. Toto fere tempore, quo Cæsariæ castrum firmatum est & consummatum, Templarij ex transuerso promontorij fodientes & laborantes per sex hebdomadas, tandem ad fundamentum primum perueniunt, vbi murus antiquus spissus & longus apparuit. Inuenta est etiam pecunia in moneta modernis ignota, collata beneficio filij Dei militibus suis ad alleuandos labores & sumptus. Deinde in anteriori parte arenam

fodientes & deportantes, alius murus breuior reperiunt est, & inter murorum planiciem fontes aquæ dulcis ibidem largiter ebulliebant. Lapidum etiam & cementi. Dominus copiam ministravit. Dux turres ædificantur ante frontem castri lapidibus quadris & dolatis, itaque quæritatis, ut lapis vnus vix à duobus Bubalis in curru trahebatur. Vtraque turris centenos habet pedes in longitudine, 74 in latitudine, spissitudo binas includit testudines, altitudo plurimum ascendens celsitudinem promontorii transgreditur, inter duas turres murus nouus & altus cum propugnaculis consummatus est, & miro artificio intrinsecus, equites armati per gradus ascendere possunt & descendere. Itē murus alius paulo distans à turribus extenditur ab vno latere maris ad aliud, puteum habens aquæ viæ inclusum promontorium. Ab utroque latere muro cingitur alto & nouo vsque ad rupes. Oratorium cum palatio & domibus plurimis castrum includit. Huius ædificii prima est vltima, quod conuentus templariorum eductus de peccatrice & omni spurcicia plena ciuitate Achon, in huius castri præsidio residebat vsque ad reparationem murorum Hierusalem. Territorium munitionis piscariis, salinis, pascuis, agris, & herbis abundat, & vineis quoque plantatis & plantandis hortis & pomerijs habitatores delectat. Inter Achon & Hierusalem nulla est munitio, quam teneant Saraceni. Vnde de hoc castro nouo plurimum damnificantur increduli & terrore diuino ipsos fugante loca culta deserere coguntur. Sex miliaribus distat à monte Thabor, vnde huius castri constructio siue constitutio forte fuit causa destructionis munitionis illius, quia in campo longo & lato qui interiacet montanis castri huius ac montis Thabor, nec arare nec metere securè poterant propter metum habitantium in eo.

De exercitatione Colonienfium ad signum crucis.

C A P. LXXXIII.

ANno gratiæ 1218. mense Martio applicare ceperunt ad portam Achon Cogones ex prouincia Colonienfi cum alijs paucis. Tamen de Bremensi & Treuerensi prouincijs excitata fuit prouincia Colonienfis ad obsequium Saluatoris per signa quæ apparuerunt in celo. Nam in prouincia Colonienfi & Diocesi Monasterienfi in villa Bedon Frisiz, mense Maio 6. feria ante Penthecostem, cum prædicaretur crux ibidem, triplex forma crucis apparuit in aere: Vna candida versus Aquilonem, alia versus meridiem eiusdem coloris & schematis, tertia vero medio colore colorata, habens crucis patibulum, & figuram hominis in eo suspensam eleuatis brachijs & extensis cum infixione clauorum in manibus, & pedibus, & capite inclinato. Hæc media fuit inter alias duas, in quibus non erat effigies humani corporis. Alia vice & alio loco in villa Frisiz seu Theuculsen tempore prædicationis crucis, apparuit iuxta Solē crux cerulei coloris, hanc viderunt plures quam priorē. Tertia fuit apparitio in diocesi Traiectensi in villa Doctum, in qua beatus Bonifacius coronatus fuit martyrio. Vbi in die eiusdem martyris cum multa millia cõuenissent ad videndam stationem, apparuit crux alba magna, ac si trabs ex aduerso trabis artificialiter composita fuisset. Hoc signum vidimus omnes. Mouebatur autem paulatim ab Aquilone ad Meridiem. Credimus autem duas apparitiones demonstratas à Deo, ut omnis ambiguitas primæ visionis tolleretur à principio prædicationis crucis. Prouincia Colonienfis magno studio plurimis etiã sumptibus ferè trecentas naues præparauit, quarum quedam remanserunt, quedam in tempestate perierunt. Tunc firmatum fuit concilium in concilio Lateranenfi cum Domino Papa Innocentio habitum Romæ de intermittenda militia Christiana in terram Aegypti.

Rex Hungaria à terra sancta recessit cum magno nostrorum damno.

An. Christi 1218.

Germani ad expeditionem sacram excitati.

Tres crucis apparent.

Castrum Peregrinorum constructum.

De profectioe peregrinorum contra Damiatam.

C A P. LXXXIV.

Mense igitur Maio post Ascensionē Domini præparatis Cogonibus armatis, galeis, & alijs nautibus oneratis, profecti sunt de Achon. Ioannes Rex Hierusalem, Patriarcha cū Episcopis, & Duce Austriæ tribus domibus & copiosa multitudine Christianorū indicta fuit nauigatio apud castrum filij Dei, quod peregrinorū dicitur: sed flante Borea, Rege Duce, & magistris domorū ad indictū locum venientibus, exercitus Domini prosperis velis processit, tertio die perueniens ad portum Damiatæ, vbi moratus est per biduum antequam ad terrā descenderet, suos capitaneos expectādo. Præfati autem Duces quia modicam moram fecerunt in prænominato castro, subsequi non poterant exercitū vsque ad sex dies ab exitu de portu Achon. Multi etiā qui preparati non erāt, & morā aliquantulū fecerāt apud Achon post primos nauigantes aut omnino remanserūt, aut vi ventorum repulsi sunt in Achon aut per tres vel quatuor hebdomadas iactati per mare moram fecerunt. Cum autem quæsitum esset ab hominibus per ordinem quid facere deberent, & quidam suaderent reditum, ex quo capitanei non veniebant; dixit Nichosiensis Archiepiscopus, quod bonum esset, si electo capitaneo aliquo ad terram descenderemus capitaneos ibi expectantes. Omnes concordauerunt huic consilio, & facto capitaneo Comite de Sareponte applicuimus ad portum maris Damiatæ, & hostilem terram cepimus sine sanguinis impensa, antequam Rex & alij Duces qui erant in galeis, subsequerentur.

Damiatam nostri obsident.

Referunt autem quidam, quod cum pauci Saraceni equites excurrerent ad portum, Friso quidam fixo dextero genu in terra, & sinistra manu circumferens ancillæ dextra spiculum vibrabat ferreum: intuitus est eum Saracenus existimans eum ludere, sed subito eques cum equo percussus corruit in terram, fugientibus alijs absque omni impedimento, castrametati sunt Christiani inter litus maris, & ripam fluminis Nili, cum admiratione magna subsequentiū, quando tentoria fixa viderunt. Hoc enim mirabile fecit Dominus quod in primo aduentu aqua fluminis coniuncta mari, dulcis hauriebatur: Modico tempore post aduentum Christianorum facta fuit Eclypsis Lunæ ferè generalis, quam contra Saracenos interpretati sumus quasi protendentem eorum defectum, qui sibi Lunam attribuūt, in incremento & decremento Lunæ sibi magnam vim imponentes.

De quibusdam incidentibus illius temporis.

C A P. LXXXV.

EX chronici. Anno prænotato, videlicet, ab incarnatione domini 1218. sanctus Guilelmus Bituricensis Archiepiscopus canonizatur eiusque successor Gerardus moritur. Cui succedit Symon cantor Bituricensis, nepos Henrici quondam ecclesiæ archipræsulis. Symō Comes Montisfortis in obsidione Tholosana percussus lapide interioris petrariz, in crastino natiuitatis sancti Ioannis Baptistæ moritur, miles magnanimus, catholicus, & honestus. Hic eius occasus beatum Dominicum per visionis mysterium diuina virtute sibi reuelante non latuit, sicut legitur in vita ipsius. Videbat enim in somnis visione quidem imaginaria, sed intellectu non vacua, quandam arborem quantitate proceram, ramorum expansione diffusam, densarum frondium venustate perpulchram, & in ramis eius quiescentem animum multitudinem copiosam: post paululum arbor corruit, & omnis cæcus ille volatiliū dispersus aufugit. Intellexit ergo statim vir diuino repletus spiritu, Comiti Montisfortis magno videlicet Principi pupillorumque

Simon comes Montisfortis occiditur.

tutori mortis excidium imminere, sicut & rei postmodum probauit euentus.

Eo tempore Hugo Dux Burgundiæ fidelis in regnum moritur, & apud Cisterciū sepelitur. Gualterus Abbas Pontiniacensis fit Episcopus Carnotensis.

Ludonicus filius Regis francorum contra Albigenes resumit crucis signum. Idem vero Rex Philippus die Purificationis beatæ Mariæ fecit constitutionem generalem de Iudæis suis: vt nullus in vadium recipiat ornamentum Ecclesiæ. Item vt nullus tradat alicui religioso pecuniam nisi de consensu capitanei sui, & cum litteris patentibus prælati & capituli sui. Item vt nullus Christianorū vendere compellatur hæreditatē, aut redditus suos propter debira Iudeorum, immo duæ partes hæreditatis siue reddituū debitoris & pleugij assignetur Iudæo, ac deinceps non currat debitum, & vt debitum non currat vltra annum à mutuo facto. Item vt in libra non lucretur nisi duos nummos in qualibet septimana, & vt propter hoc non capiatur corpus debitoris, aut animalia, caruta, vel culcitra, seu alia domus utensilia.

Ludovicus Rex francorum filius in baronibus bellum gerit.

Eoque tempore Petrus Parisiensis & Gualterus Herduensis & Iordanus Lexouiensis, Henricus quoque Comes Niuernensis: & Gualterus Camerarius francorum Regis, & Iterius de Thociacho, alijque multi Baronum cū populo copioso iter arripiunt transmarinum. Rex siquidē Hungariæ & Dux Austriæ anno præcedenti transfretauerunt, & Rege Hungariæ repatriante Dux Austriæ cæterique ad urbē Damiatā tranierunt. Circa idē tempus lacus sancti Laurentij subito erupit, ac per Granopolim & vallem Maurienne in Isaram & Rhodanum decidens, multa hominum millia submersit, multasque terras alluione destruxit.

Francorum in sacro bello duces.

Apud Lemouicas mulier defuncta & sudario inuoluta surrexit dicens, beatam Mariam Magdanenam, cui se peccatrix deuouerat, labia sibi tetigisse ac spiritum reddidisse, seque statim confessa Vizeliacum gratias agens perrexit, ibique sudarium portauit.

De captione Hierusalem per Corradinum Turquie Soldanum.

C A P. LXXXVI.

EX historia Damiatæ. Anno Gratiz 1219. Regina ciuitatis Hierusalem, quæ videbatur inexpugnabiliter munita, destructa est à Corradino filio Saphadini foris & intus. Muri enim cū turribus redacti sunt in aceros lapidum præter templum Domini & turrim David. De sepulchro glorioso destruendo consilium habuerunt Saraceni, & per litteras comminati sunt, quas ciuibus Damiatæ transmiserunt ad eorum solatium. Sed huic temeritati nemo manus apponere præsumpsit propter reuerentiam loci. Sic enim in Alcorano libro legis eorum habent scriptum: *Iesum Christum Dominum nostrum credunt de Maria uirgine conceptum & natum: quem sine peccato vixisse prophetam, & plusquam prophetam contestantur, cæcos illuminasse, leprosos mundasse, mortuos suscitasse firmiter asserunt.* Verbum & spiritū Dei, & viuum ad cælos ascendisse non discredunt. Vnde quando tempore treugarum sapientes ipsorum Hierosolymam ascendebant, codices euangeliorum sibi postulabant exhibere, & osculabantur, & venerabantur propter munditiam, quam Christus docuit, & maxime propter euangelij Lucæ, missus est Angelus Gabriel, quod litterati inter eos sapias repetūt & retractant. Lex autē eorum, quā diabolo dictate ministerio Sergij monachi & apostate & heretici Machometus Saracenus didicit, Arabice scriptā à gladio cepit, per gladiū tenetur, & cū gladio terminabitur. Machometus ille illiteratus fuit, sicut ipse protestatur in Alcorano suo: & quæ prænominate hæreticus nominauit, dictauit, ipse promulgauit, & per comminationes obseruari statuit. Luxoriosus enim fuit & bellicosus, ideoque de immundicia & vanitate legem statuit, quam carnaliter viuētes, in parte voluptatis firmiter obseruant. Et sicut legem nostram veritas

An. Christi 1219.

Hierosolyma à Corradino capta.

& mun-

Gratia in urbe fames est in castris Saracenorū pestilentia.

Id est in partem frumenti.

Pax Christianis oblata sed non recepta.

Damiatam à nostris captam.

Anni Mudi
& Christi.

Anni Mudi
& Christi.

Tempora Friderici
secundi Imperatoris.

Libet Trigessimus.

Tempora Friderici
secundi Imperatoris.

1263

Anni Mudi
& Christi.

& mundicia munit: ita erroru ipsoru timor mundanus
& humanus, ac voluptas carnalis firmissime custodiunt.

De miseria obsessorum in Damiat.

C A P. LXXXVII.

INterea ciuitas Damiat obsidione longa, ferro, fame, & pestilentia grauer & ultra quam scribi potest afflicta, in sola pace quam Soldanus ciuibus promissit spem posuit. Durabilis enim non est Aegypti annona, propter molles glebas, in quibus crescit: nisi superius circa partes Babylonis artificiose conseruetur in annos, & sicut audiuius, coctanum unum 40. bisantijs vendebatur in ea, & ex angustia famis diuersa morborum genera vexabant eos, & nunc cetera incommoda quae iustitauerunt, noctibus velut autisia percussi, apertis oculis nil videre dicebantur. Soldanus de die in die vanis promissionibus ipsos ad deditioem dehortatus, decepit miseros. Postremo portas suas obstruxerunt intrinsecus, ne aliquis veniens ad nos de suis nunciaret, quod dies afflictionis possidebat eos. Si qui vero per posticum vel de muris per funes euadere potserunt, inflati & famelicissimi suorum angustias euidenter probabant. Illis etiam qui foris in exercitu Saracenorum non obsiderunt, copio panis & pabuli cepit decrescere. Nilus quidem qui post festum sancti Iohannis Baptiste vsque ad exaltatione sanctae crucis solum exrescere & Aegypti planiciem irigare consueuerat, hoc anno more suo non ascendit ad signu quod ponere solent Aegyptij. Sed & ut intelleximus magnam partem terrae siccam reliquit, quae nec arari nec seminari poterat suo tempore. Unde Soldanus famens timens, & carissimam in amorem retinendae Damiat, talem pacem cum Corradino fratre suo Christianis obtulit, ut crucem sanctam, quae olim capta fuit in victoria Salahadini cum ciuitate sancta, & omnibus captiuis, qui per regnu Babylonis & Damalici viui reperiri possent, sumptus etiam ad reparandos muros Hierusalem redderet. Insuper regnum Hierosolymoru totaliter restitueret, praeter Cruchum & monte regalem, pro quibus retinendis tributum obtulit quadiu treuga duraret. Sunt autem haec duo in Arabia sita, septem munitiones fortissimas & firmissimas habentia, per quae negociatores Saracenorum & peregrini ipsorum Mecham tendentes vel ab ea reuertentes transire solent. Et qui hoc potenter tenuerit Hierusalem, cuius voluerit grauer nimis cum agris & vineis ledere poterit. Hanc compositionem acceptandam esse, & vtilem Christianitati & Rex Fracigenae, Comes Lincestriae cum capitaneis Teutonicorum pertinaciter censerunt. Tunc autem Legatus Patriarcha cum archiepiscopis, episcopis, Templarijs, & Hospitalarijs, ac omnibus Italiae capitaneis, multisque alijs prudentibus viris edicaciter tractatu se opposuit, rationabiliter ostendens ante omnia Damiatam fore capiendam.

De captione Damiat sine sanguinis effusione.

C A P. LXXXVIII.

INterea Soldanus magnam multitudinem peditum claudicula & per loca plaustria misit ad ciuitatem, quorum 240. Christianis dormientibus Lycias fuerunt ingressi dominica nocte post festum omnium sanctoru. Tandem per clamorem vigiliam occisi sunt & capti, quos ad ducentos & plures computauimus, Nonis Nouembris capta est Damiat sine deditioem, sine defensione, sine violenta depraedatione, cum tumultu, ut soli Deo ascribatur victoria. Et cum caperetur ciuitas in oculis Regis Babylonis more solito, non fuit ausus Christi milites ad defensionem paratos per fossatum nostrum aggredi.

Eodem etiam tempore fluuio excreuit vberitimus aquis fossatum implens. Ipse autem Soldanus, confusus castra sua cobussit & fugit. Itaque Christi milites Damiat

ta ingressi plateas eius inuenerunt stratas cadaveribus mortuoru pestilentia & fame deficientiu. Aurum & argentum multum nimis, pannos sericos negociatorum in abundantia, vestes pretiosas, & ornamentum cum varia suppellectili in superabundantia. Ciuitas haec praeter naturalem situm loci quo manebatur, triplici erat cincta muro. Turribus latericijs multis & magnis fortissime firmata, claus & ante murale totius Aegypti inter Rameise & campum Taneos sita in terra, ut conijcere possumus Gersen, quia pascuosa erat Damiat in regnis famosa multum in superbia Babylonis, in mari dominatrix, Christianorum spoliatrix, in ascensu persecutorum tuorum per paucas & modicas scalas comprehensa, tunc sub potenti manu Dei humiliata est.

De ciuitate eius strage.

C A P. LXXXIX.

ITaque praeter illos qui viui comprehensi sunt mortui promiscui sexus a tempore obsidionis in circuitu computantur ad 3. millia & amplius, quos sine ferro vel ignibus dominus percussit. Ingressibus nobis occurrit fetor intolerabilis, aspectus miserabilis, mortui viuos interfecerunt, vir & vxor, pater & filius, seruus & dominus se mutuis interfectionibus interemerunt, non solum plateae mortuis erant plenz, sed in domibus & in cubilibus & lectis iacebant defuncti infantes ad vbera matrum pendentes inter amplexus morientiu oscitabant. Delicati diuites inter aceros tritici interierunt fame, deficientibus cibis, quibus erant nutriti, pepones & alia & capre & altilia, pisces & volatilia desiderabant frustra. Denique octoginta fere millia, sicut captiuis referentibus didicimus, a tempore quo perfecta est obsidio, perierunt in ciuitate, exceptis eis quos sanos vel languidos inuenimus quasi tria millia & amplius. Alij mortui sunt post victoriam, alij magno pretio venditi, alij baptizati sunt, & Christo donati. Ciuitas haec gradatim morata, primu murum habebat humilem ad custodiam fossati, secundu altiore, tertium eminentiore secundo, murus medius 28. turres habet principales, binas vel ternas testudines continentes, quae omnes remanserunt integre cum muris, praeter vnam tantum, quae crebris scissuris trabuculi templariorum confossa fuit aliquantulum. Adeo autem exercitus noster ad pigritiam resolutus fuit, ut milites ocio dediti, negligerent opus Dei, vulgus ad tabernas & negociationes fraudulenta se conuerterent. Cati duo ad tollatum implendum magnis sumptibus compositi fuerunt, quorum vnus in custodia Regis, alius in custodia Romanorum combustus fuit. Cum adhuc potentes essent in armis custodes ciuitatis, duae fossae subterraneae factae sunt ad suffodienda fundamenta munitionum, licet labor frustratus fuit post expensas plurimas. Sic Deus sine damno capientium ciuitatem dare integram voluit.

De spoliis eius distributione.

C A P. XC.

IN communi iurauimus omnes, ut asportata de ciuitate spolia redderetur inter victores diuidenda. Hoc etiam sub anathemate terribili fuit preceptum a Legato sedis Apostolicae. Veruntamen concupiscentia oculorum plures fures fecit. Suscepimus tamen ad vilitate Reipublicae magna partem deliciarum Aegypti in auro & argento, pecuis & pomis ambrae, filis aureis, & filasterijs varijs, pannis sericis pretiosis: quae distributa sunt per exercitu Domini, cum annona quae reperta fuit in ciuitate, Legatus sedis Apostolicae Damiat cum apud pedicij suis & pertinentijs regno Hierosolymitano contulit in perpetuu. Machomatia Damiatae comutata est, & in ecclesia gloriose semper virginis Mariae in quadrupolita: tanta fere latitudo eius quanta longitudo colonis sustentabatur marmoreis 150. minus vna 7. porticus

Ludouicus
Regis Fran-
corum filius
in barcliam
bellum gerit.

Francorum
in sacra bellis
duces.

Gravis in
urbe fames
est in castris
Saracenoru
pestilentia.

Id est in-
quam fru-
menti.

Pax Chri-
stianis obla-
ta sed non
recepta.

An. Christi
1219.

Hierosolyme
a Corradino
captur.

Describitur
Damiat
capta misera-
bilis con-
ditio & sta-
tus.

Prada omni-
bus aequali-
ter diuisa.

Rex Hiero-
solymitanus
Damiat
dominus
designatur.

habens, & in medio aperturam longam & latam, in qua pyramis sursum ascēderat alta. Quatuor enim in ea principalia fundata sunt altaria; tirculatorium beate Marię primum, principis Apostolorum Petri secundum; sanctę crucis tertium; sancti Bartolomei quartum, in cuius festo turris fluminis capta fuit. Inuenti sunt in Damiatra trabuculi quatuor cum petrarijs & mangonellis plurimis. Balistę cum toro fortissima, & omne genus armaturę fortium. Aurum & argentum cum perlis & alijs rebus mobilibus non solum inter clericos & milites, sed etiam inter fatollites & mulieres, & pueros diuidebatur, proportionabiliter turres ciuitatis distributę sunt inter regna, quorum bellatorum conuenerant ad eius captiones de ducta; primo loco sicut decuit & oportuit vna turris quę Romanę fuit assignata Ecclesię cum porta ipsius quę olim dicebatur Babylonis, tunc appellata est Romana. Alia etiam turris reseruatur Damiatrę Archiepiscopo.

Et sicut olim ciuitas Dei viuētis Hierusalem sancta capta fuit nocte, sic Christiani Damiatram ante diluculum obtinuerunt. Instrumentum enim quo turris capta fuit fluminis, Teutonicis cum Frisonibus in commune donauerunt. De quo factus est pons inter ciuitatem & castrum: quod constructum est ad munimentum ripe ciuitatis contrapositę; duo castellula composita sunt ad custodiam pontis de eodem instrumento. Insuper de altis arboribus, super quas scala pendeat, edificata est specula super altitudinem castri noui ad indicandum portum longe nauigantibus. Pons vetus qui mediante insula vtramque ripam contingebat, obsidionis tempore multipliciter a Saracenis fuerat attentatus, & a Christianis viriliter defensus, suo functus officio ad alios reseruatus est vsus.

De captione Thannis & opulencia ipsius ac fortitudine.

CAP. XCI.

Non minori miraculo immo maiori donauit Dominus Christianis Thannis, mense Nouembri, in festo sancti Clementis, qui habet habitaculum suum in mari. Nā missi in mari exploratores numero quasi mille viri in nauiculis per paruum flumen qui Thannis nuncupatur, vt de cassalibus tollerent sibi victualia, & statum prædicti loci diligenter explorarent. Saraceni qui erant in præsidio castri visis Christianis, putantes totum exercitum venire, serratis portis fugerunt. Nostri vero solum Christum ibi capitaneum habentes, erumpentes claustra intrauerunt castrum; testati sunt nobis redeunte, se nunquam in plano fortius castrum vidisse. Turres habet firmissimas testudinatas desuper per gyrum, duplici fossa & vtroque muro cingitur, habes antemurale, lacus se diffundit in latum, in circuitum, in tantum vt aditus equitibus hyeme sit impossibilis, æstate difficilis adeo, vt per nostrum exercitum obsidione nunquam caperetur. Lacus piscosus est valde, de cuius piscarijs Soldano soluebatur annuatim quatuor milia marcharum. Auis insuper & salinis abundat. Casalia multa per circuitum seruiebant ei. Ciuitas ante castrum maior Damiatra olim famosa, nunc autem ruinosa, magnitudinem testatur ædificiorum. Hęc est Thannis, cuius campi meminit David propheta: *coram patribus eorum fecit mirabilia &c.* Et Esaias: *Stultis principes Thaneos, sapientes consiliary Pharaonis dederunt consilium insipienti.* Hęc est Thannis, in qua lapidatus asseritur Hieremias lapidibus: quos absconderat sub muro latericio. Egyptij vero honorauerunt Prophetam sepelientes eum iuxta tumulum Regum, memores beneficiorum quę præstiterat Egypto: oratione enim sua fugauerat bestias aquarum, quas crocodilos appellant. Alexander autem Macedo veniens ad sepulchrum, prophete, cognoscens mysterium loci, transtulit in Alexandriam, sepeliuitque eum gloriose. Crocodillos apud Damiatrę inuenimus, & interfecimus. Est autem bestia crudelis, hominem & iumenta deuorans apertis oculis solo visu fouebat oua sua. Exclusi

*Thannis ciuitas à no-
stris tenetur
& capitur.*

Psal. 77.

pulli statim fugiunt parentem suum tanquam hostem, quos dum capere potest, statim glutit & deuorat. Et cum cetera animalia molam inferiorem moueant: illud econtra superiorem mouet. Distat Thannis à Damiatra itinere vnus diei per mare versus terram promissionis, vt facile sit de Achon vel Damiatra per mare & terram vel fluium, præsidium ibidem ponere vel victualia transmittere. Damna multa intulit Christianis in obsidione Damiatrę, quando naues ad nos accedentes vel à nobis recedentes, vt ventorum delatę sunt illuc. Nam ante Thannis litus maris arcuosum & importuosum sinam facit amplum & latum, in quo naues deuolutę sine vento multum eis opportuno recedere non valent.

De libro recepto, in quo prædicta est Damiatrę vastatio, & quadam alia.

CAP. XCII.

An te captioem Damiatrę liber nobis apparuit arabice scriptus, cuius auctor se Iudæum vel Christianum vel Saracenum esse negat. In eo autem quisquis ille fuerit prædixit mala, quę Saladinus populo Christiano crudeliter intulit in destructione Tyberiadis, & in victoria, quam de Christianis habuit, quando Regem Hierusalem & Principes captiuos duxit, ipsamque sanctam ciuitatem possedit, Acalonem destruxit, & quomodo conabatur Tyrum apprehendere, sed non profecit, & alia multa quę peccata illius temporis meruerunt. Prædixit etiam destructionem hortoru & palmeti Damiatrę ciuitatis, quam scilicet factum vidimus, quando librum hunc per interpretes intelleximus. Addidit etiam Damiatram à Christianis, fore capiendā, Saladini nomen non posuit, sed per nigros oculos & crocea vexilla ipsum designat. Insuper prædixit quendam Regem Christianum Nubianorum Mecham ciuitatem debere destruere, & ossa Machometi pseudo Prophete dispersa proijcere & quędam alia quę nondum euenerunt, sed si completa fuerint ad exaltationem Christianitatis & depressionem Agarenorum euenerunt. Scimus quosdam gentiles Ethnicos spiritum sanctum in ore habuisse, sed non in corde, & manifeste de Christo prophetaisse.

Corradinus reuersus in Palestinam Cesariense castrum obsedit, quod erat in custodia Regis, ac breui tempore cepit illud & destruxit, defensoribus ipsius negligenter agentibus, qui tamen fere omnes euaserunt, quia liberu introitum & exitum habebant per mare. Demum processit ac castrum fili Dei cum toto exercitu suo, & considerans illud ab omni parte sagaciter, intellexit quia comprehensibile non erat. Insuper Templarios ad omne periculum paratos inuenit, qui castrum victualibus & omni armatura fortium sufficienter munitant.

Eodem tempore Templarij latrones Saracenorum ab Achon repulerunt, viriliter occidendo quosdam, alios captiuando. Corradinus autem auxilium postulabat à Saracenis vt ab ortu solis venientes obsiderent Achon, quod efficere non poterant propter inexorabilem discordiam Principum terrę ipsorum Christianis plurimum opportunam, quam Caliphus eorum Papa sepellere laborabat.

De legatione Georgianorum ad nostras admirantium super captione Damiatrę.

CAP. XCIII.

Ad hæc fama discurrens per totum orbem, Damiatram à Christianis esse comprehensam, Georgianoru litteris ad castra Catholicorum transmitti persuasit, in quibus continebatur, quod indignata gens illa vel excitata rubore, Rege eorum conuocante principes decreuit & iurauit se obsessurum famosam aliquam ciuitatē Saracenos allegans sibi verecundum esse, quod Franci de

Georgiani populi ad rē Christianā propagandā nostrorum exemplo incitantur.

trans-

Georgiani

*Assensio
stros curant
secundat.*

*Soldani
ny mors.*

*An. Chris-
1110.*

*Corradinus
Sapienter ex-
pugnat.*

Georgiani

Asseseni no-

Soldani Leo-

An. Christi

Corradinus

Georgiani

transmarinis partibus & ultimis terrarum finibus venientes per mare spaciosum periculis plenum, tam munitam civitatem obsidione longa cepissent, nisi & ipsi, quibus erat facilius Persides impugnare Damascum vel alium locum nominatum virtute caperet armorum. Sunt Igitur Georgiani cultores Christi, ritum habentes Græcorum, Persis vicini, longo terrarum tractu à terra promissionis distantes, quorum Dominium modo extenditur vsque ad Caspios montes, bellicosi sunt homines habentes rasuram in capite clerici rotundam, laici quadratam. Mulieres eorum equestri ordinis doctæ sunt ad prælium. Homines isti quando ordinatis aciebus hostes sunt aggressuri, pugillarem cucurbitam repletam vino puro velocius ebibunt, & statim aduersarios suos viriliter inuadunt. Computandum autem esse non dubitamus inter beneficia tutoris nostri Iesu Christi, qui à sicarijs persecutorum maiores nostros defendit in obsidione Damiatæ. Vicitur siquidem habebant Asseseni & eorum præceptor vetulus de montanis cultellos emittere contra Christianos ad intercipiendam vitam eorum, qui negocium Christianitatis propensius procurabant. Nam in treugarum tempore filium Tripolitani Comitis adolescentem spectabilem in Ecclesia beate virginis apud Tortosam ante al tare procumbentem nequiter interfecerunt. Vnde militia tēpli non cessauit eos persequi pro tam religiosa violatione, donec humiliarentur vsque ad seruitutem tributi: tria namque bisantiorum millia annuatim Templarijs persoluunt.

Eiusdem obsidionis tempore Rex Armenie Leo defunctus est in terra sua. Mortuus est quoque Soldanus Iconij: qui creditur baptizatus fuisse, qui tantæ benignitatis erat in Christianos, vt guerram habens cum Saracenis solui iuberet Christi cultores: quos vinculatos inuenit in munitioibus, quas expugnauit & in optione eorum posuit vtrum in patriam suam redire velent: an acceptis ab eo solidis sub ipso potius militare eligerent. Idem Christianos adeo familiares habebat, vt custodes corporis sui constitueret eos, licet pater eius à Lasterogreco fuisset interfectus: manu etiam tenuit Miralim filium Saladini exhereditatum contra filios Saphadini, quæcum Caliphas permittebat Baldac Papatuz gētis, Melichalecaph filius Saphadini multa damna Templarijs intulit, cum essent in obsidione Damiatæ. Combussit enim oppidum castri Alberet, turres munitas destruxit, sed cum rediret in terram suam victus est à Saracenis.

De captione Saphet, & redditione Damiatæ.

CAP. XCIV.

Anno verbi incarnati 1120. Corradinus princeps Damasci destruxit Saphet castrum firmissimum: quod Saladinus flagellum Christianorum per longam obsidionem intantum arctauit, vt defensores fame desicientes, requisita licentia magistri militie templi redderent illud tyranno.

Factum est autē vertenti anno, quando solent Reges ad bella procedere, Ioannes Rex Ierusalem castra fidelium reliquit: multas præterens causas ad excusationem sui, & festinatam reditum promittens, anteriorum obligatus ad posteriora se conuertit. Aperiente manum Domino, qui portum Damiatæ impleuit vbertate frumenti vini & olei adiuncta peregrinorum & equorum copia numerosa: vt ad progrediendū in negotio nulla locū habeat excusatio. Superuenerunt in sexto passagio Mediolanensis & Cretensis Archiepiscopi, Fauentis & Regensis episcopi & nuncij Regis Friderici deferentes literas cū aureis bullis, & aduentum ipsius nunciantes. Aderat enim Episcopus Brixientis & Italica militia copiosa. Legatus autem considerans non sine gratie magno privilegio diuino munere sufficienter fuisse prouisum in omnibus, quæ requirebat negocij processus, angebatur dolore, quod tempus inutiliter processit, & opportunitas tanta periijt. Vnde cōuocatis maioribus ipse primo loco, deinde Mediolanensis Archiepiscopus & alij

similiter episcopi suadebant progressum contra Soldanū qui castra sua posuerat super Nilum itinere diei vnus à Damiatæ. Sed milites habita deliberatione huic exhortationi cōtradixerunt, hanc causam maxime præterentes: quod Rex Hierusalem aberat pro suæ voluntatis arbitrio, nec alius Princeps militaris aderat, cui gens diuersarum nationum obedire vellet, ad educendum populum Domini, & sic concordabant ad ocium: ex quo mala multiplicata sunt in castris.

Mense Iulio superuenit Comes Mattheus de Apulea cum 8. galeis, quarum duas cursarias insidiates Christianis cepit in via marina. Deinde Damiatæ cum multis laboribus sumptuosus capta, & per annum vel amplius à nostris possessa, postmodum Pelagio Cardinali & Legato Templarijs & Hospitalarijs totoque exercitu Christianorum, excepto Rege Ioanne, qui ob quandam discordiā inter ipsum & Legatum motam ab exercitu recessit à Soldano per infortunium captis, & grauius afflictis pro redemptione eorum, & omnium Christianorum captiuorum, qui erant sub potestate Soldani reddita est paganis.

De Georgianorum destructione.

CAP. XCV.

EX historia Tartarorum. Anno prænotato scilicet ab incarnatione Domini 1120. Tartari Georgiam intrauerunt, eamque vastare ceperunt. Quidam vero magnus Baro Georgiz cum filio & vxore sua à facie illorum ad montes Caspios fugit saluationis causa. At in via illa tres magni latebant Tartari rapiendorum causa spoliatorū inuicem confederati. Cumque per illa confinia vagarentur explorantes si possent inuenire aliquid, vnus eorum vestigia militis ac suorum in via deprehendit, insectus itaque vestigia Baronē illum cum vxore & filio ac rebus viuum apprehendit, & omnes cum rebus suis ad socios suos sicut inter se condixerant, intro duxit. Cumque inter se de partitione rerum ac personarū ita concordassent, vt vnus haberet baronem: alius filium; tertius vxorem: & aurum pro cōmuni venderent: ille qui pro parte sua puerū habere debuit, recusans dixit. Nunquid puer ille, qui quasi caniculus vnus est, pars mea erit? quem nutrire etiam me oportebit? Absit. Tandem igitur in hoc alijs concordauerunt, quia pater & filius occiderentur & aurum in cōmuni diuideretur vel partiretur, & mulier vderetur, quod & factum est. Illaque mulier, quæ coram se maritum & filium occidi pariter vidit, postmodum in Georgia monialis effecta monasticam vitam duxit.

Quia vero Tartari in signum glorie atque victorie & numeri occisorum certitudinis habendæ, vnum de mille occisis quasi millenarium capite subuerso ac pedibus erectis in locum eminentem erigere consueuerunt, in vastatione Tripolis Georgiz ciuitatis pro habenda certitudine de suis occisis 7. homines ibidem pedibus erectis capitibus suppositis in 7. diuersis locis supereminentibus infixerunt, sed & parum ante Tartarorum aduentum in eadem ciuitate occisi fuerant à Corasminis: vt iam dictum est supra 7. millia hominum, & postquam ibi facta est occisio tanta, subsequuta est fames inaudita.

De Chriſmate Georgianorum & erroribus ipsorum.

CAP. XCVI.

Hæc autem terra videlicet Georgia antiquis temporibus Antiocheno Patriarchatu erat subiecta cū Armenia & Cappadocia siue Turquia. Accidit autē in Turquia tantā fuisse guerrā, quod Georgiani non potuerunt transire per Turquiam, in Antiochiā causa visitationis vel confirmationis, & aliorum quæ immediate pertinent ad Patriarchā. Habito igitur inter se consilio, miserunt nuncios suos per mare Cōstantinopoli, & inde Antiochiā postulantes à Patriarcha vt eis vnum catholicum.

An. Christi 1120.

Tartari populū Georgianū depopulantur.

Tartari signum victoria quædam erigunt.

Georgiani
Patriarcha
Antiochia
subditi.

licum id est vniuersalem episcopum concederet, qui eis loco Patriarche existeret. Tum Patriarcha misit eis ampullam chrysmatis, dicens, vt de illo à septimo anno in septimum annum catholicos chryisma paululum scilicet miscendo de ipso cum oleo nouo conficerent, & ad hoc faciendum omnes episcopi conuenirent. Quod & fecerunt vsque nunc: & illud chryisma missum ab Antiochia in Georgiam vt dicitur, reseruatur adhuc. Cum eodem chrysmate misit Patriarcha litteras cuidam Archiepiscopo concinentes, vt ille quem ipsi communiter eligerent, canonicè potestatem haberet confirmandi catholicos, & ita factum est. Quoniam ergo sic fecit illis Patriarcha, dederunt illi Georgiani e. casalia.

Patriarcha
Hierosolymitanus
in
Georgia
re-
dictus habet.

Post hoc accidit quod Patriarcha Hierosolymitanus depauperatus venit ad Antiochenam Patriarcham, conquerens & ostendens ei suam paupertatem. Tunc Antiochenus dedit ecclesie Hierosolymitanæ & fratribus de sepulchro e. casalia: quæ sibi Georgiani dederant antea. Hæc itaque casalia modo tenet Archidiaconus frater sepulchri Domini ex parte Hierosolymitani Patriarchæ & capituli de sepulchro in Georgiam missus. Illaque possidens à Tartaris quam plurimum sicut alij est impetitus. Sunt autem in Georgia tam episcopatus quam archiepiscopatus 18. sed catholicus id est vniuersalis episcopus chrysmates coepiscopos facit, & illis mediantribus chryisma cæteraque sacramentalia vendit, mulierem sterilem quia sterilis est à marito mediante pecunia diuidit. Monachi quoque & Abbates Georgiani aperte symoniaci sunt & vsurarij. Itaque cancellaria Georgiæ à monachis emitur, & publicæ possidetur.

De vastatione Armeniorum.

CAP. XCVII.

An tunc
Armenia
bilissima.

Post Georgiam intrauerunt Tartari maiorem Armeniam & vastauerunt, sibi que subiecerunt. In Armenia est ciuitas nobilis, quæ Am vocatur vbi sunt mille ecclesie, ac centies mille familie seu domus inhabitata, quam tartari ceperunt in 12. diebus, & etiam ibi prope eam mons Arath. Ibi requieuit Arca Noe, & in pede montis illius est prima ciuitas quam ædificauit ibi Noe, & vocatur hæc ciuitas Laudume, circa illam defluit fluius Arachosi, qui sinit per mediū Mongam, vbi sunt in hyeme tartari, vsque in mare Sarmaticum. Est autem mons iste videlicet Arath excellentissimus nec vnquam illuc ascendisse dicitur homo, nisi monachus vnus. Ille siquidem quodam deuotionis, vt dicitur, ardore commotus propter arcam Noe quæ ibi requieuit multotiens illuc ascendere quibus potuit conatibus attentauit. Cumque aliquam montis partem ascenderat, & membra corporis fatigata quieti dabat, semper post quietem euigilans in pede montis se inueniebat. Tandem vero Dominus eius effectui condescendens: eiusque votum & orationes exaudiens per Angelum suum eum monuit, vt semel ascenderet. Ita tamen vt de cætero ascendere nullatenus attentaret. Tunc ergo securus ascendit, & postea descendens inde secum ex arca vnū asserem detulit. Tunc in montis pede monasterium ædificauit, in quo eundem asserem tanquam pro sacris reliquijs deuote collocauit.

De erroribus ipsorum.

CAP. XCVIII.

Armenorum
ritus.

Armeni quidem in sabbato Paschæ comedunt oua & caseum in vespere. Dicunt enim quod Christus resurrexit in vespere sabbati Paschæ. Item post Pascha comedunt carnes per omnes sextas ferias quæ sunt septem videlicet vsque ad Pentecostem. Diem natalis Domini nesciunt, nullaque festa vel vigiliis custodiunt, nec quatuor tempora nouerunt. Per totam quadragesimam, nec celebrant nisi die sabbati vel dominica, quia dicunt ho-

minem ieiunium frangere quoties celebrat. Propter hanc etiam causam in sextis ferijs non celebrant ne scilicet ieiunium frangant. Diebus autem quibus carnes comedunt, celebrant, quia tunc non ieiunant. Multa vero faciunt ieiunia in septimana ante 70. quia dicitur ieiunium sancti Sargij à secunda feria vsque ad sabbatum ieiunare incipiunt, & in sabbato & in dominica die carnes comedunt. Idem & in hebdomada sequenti faciunt. In quartis & sextis ferijs, oleum & pisces non comedunt, nec vinum bibunt, nec etiam per totam quadragesimam, plusque illum peccare, qui in 40. comedit pisces vel oleum, aut bibit vinum asserunt, quam illos qui ad lupanar vadunt. Porro in septimana ante quinquagesimam ita strictè ieiunant, quod in secunda feria panis abstinent. In die Martis tamen aliquid sine oleo & vino manducant, & in die Mercurij iterum ieiunant. In die Iouis comedunt semel. In die Venetis omnino nihil. Et in sabbato comedunt carnes: & hoc quidem ieiunium faciunt maiores. Infantes autem duorum mensium sacrificio communicant, & quoslibet indifferenter.

In sacrificio aquam non apponunt, in lepore & vrfio & corniculis & huiusmodi sicut, Græci Iudæizant, & in calicibus vitreis & ligneis celebrant. Quidam etiam celebrant sine paramentis & sacerdotalibus vestimentis omnino, quidam cum insula, quidam cum diacono & subdiacono. Sed si aliquod festum in Sabbato vel Dominica eueniat, commemorationem inde faciunt tantum, sed nullum vt dictum est, celebrant festum. De purgatorio nihil credunt, sed si vxor alicuius adulerant, statim episcopus dat ei licentiam accipiendi aliam, & accipit. Monachi quoque & Abbates & episcopi potationibus vacant etiam plusquam laici. Sunt etiam Monachi ac presbyteri publici vsurarij & symoniaci. Multique illorum sacerdotes in diuinationibus errant, ex inspectione granorum & huiusmodi. Dicuntque quod vxor sacerdotis eo mortuo non potest de cætero maritari. Præterea nullo modo cedere volunt, quod Christus duas naturas habuit. Dicunt etiam Georgiani quod in articulis 30. discordant à fide catholica ipsi Armeni, tantumque odium inter Georgianos & Armenos existit, quod Georgianus dicit: Si quis nostrum habeat spinam in pede infixam, transiens ante Armeniorum ecclesiam debet spinam sustinere, nec se ad pedem suum euellendi causa inclinare, ne per hoc videatur ante Armeniorum ecclesiam ab omnibus Christianis vilipendendam inclinare.

De quibusdam sancti Francisci documentis & conscientie puritate.

CAP. XCIX.

Cum autem beatus Franciscus olim in loco qui dicitur Riuus tortus prope Assisium in domicilio valde stricto cum fratribus suis moram faceret, accidit vt Romæ coronandus Imperator Otho cum magno illic comitatu & pompa trāsiret, ac vir sanctus cum secus viam maneret, nec ipse nec aliquis suorum saltem aspiciere de tugurio voluit, præter vnū solum ex ipsis, cui gloriam huiusmodi modicum duraturam Imperatori constanter nunciare præcepit. Rogatus autem à fratribus vt eos orare doceret, simpliciter illis huiusmodi formam tradidit, dicens: Cum orabitis dicite: pater noster, & adoramus te domine Iesu Christe ad omnes ecclesias tuas, quæ sunt in toto mundo, & benedicimus tibi, quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum. Quod ipsi fratres humiliter exequentes, & verbum simplex pro mandato obedientie reputantes se etiam ad ecclesias quas è longinquo prospicere poterant inclinabant, & proni in terrâ prout instructi fuerant adorabant. Ipse vero prædicatione sua principaliter monuit vt Romæ ecclesie fides inuolabiliter obseruaretur, & ob hoc Dominici sacramenti quod ministerio Sacerdotum conficitur, dignitate in summa sacerdotalis ordo reuerentia teneretur. Sed &

Armenorum
heresi ex
Gaudet
carmelita.Georgiani
armeni qua-
sum differ-
rant.Dicit fra-
doramus

diuor

Multa de
profectu or-
dinis frat-
um prædic-Huius An-
tenij in Pa-
dua vita
lunij 13.

diuina legis doctores & omnes ecclesiasticos docebat summopere reuerendos. Erat autem tanta simplicitas fratrum, quod cum quidam Sacerdos, qui non ignorabatur infamis vni de fratribus diceret: Vide ne sis hypocrita, ipse frater se esse hypocritam crederet, eo quod sacerdotem mentiri non posse putaret. Cumque dictus frater de hoc grauius turbaretur, ad sancti patris ignitum eloquium quo frequenter omne nubilum a fratrum cordibus fugabatur, tandem consolationem recepit, qui verbum & intentionem sagaciter excelsauit. Crebris quoque reuelationibus consolabantur tunc temporis, quas utique recipere meruerunt ex presentia tanti patris. Nam cum nocte quadam se a fratribus absentasset, ecce circa mediam noctis horam quibusdam fratribus quiescentibus, quibusdam orantibus curru igneus per ostium domus ingrediens huc illucque per domunculam pluries se conuertit, super quem globus non modicus speciem Solis habens, ipsas quoque noctis tenebras sua effugauit claritate. Conuenientibus ergo cunctis & inuicem quid hoc esset cum magno stupore querentibus, celebri memoria res accidit, quod videlicet ex virtute mirandi luminis alterius alteri conscientia nuda fuit. Intellexerunt igitur hanc esse animam patris sancti quam ob precipuam sui puritatem in filiorum solatium ipse sic meruerat transfiguratum ostendi. Reuersus itaque ad fratres suos, cepit conscientiam illorum subtiliter arcana rimari, quae & ipsum non latere crebro fuerant experti. Multis namque cordium suorum secreta aperuit.

Qualiter etiam absentia cognoscebat spiritum reuelante.

C A P. C.

Absentium quoque fratrum multoties acta cognouit. Alijs quidem in somnis, ne hoc vel hoc facerent prohibens, alijs autem istud aut istud facere praecipiens, multorum etiam qui boni in facie videbantur, mala damnabilia prauidens nunciauit. Sed & eorum qui mali erant, dona gratiarum futura praedixit. Saepius quoque fratribus suis vir Dei gaudia solatii spiritualis impendit, quibus ipse corpore quidem absens, sed spiritu praesens fuit. Referam breuiter vnum de multis: Nam tempore quodam, fratre Ioanne de Florentia capitulum in prouincia celebrante, vbi a beato Francisco minister fuerat constitutus, intererat Christi confessor Antonius, vbi dum dicitur super hac materia: *Iesus Nazarenus Rex Iudeorum* fratribus adunatis verbum exhortationis proponebat.

Frater quidam Monaldus nomine, Sacerdos vir simplex & virtute praeclarus faciem suam ad ostium domus conuertit, viditque corporeis oculis qualiter beatus Franciscus in aere subleuatus veluti manibus in cruce protensus apparuit fratribus qui aderant, benedixit, tantumque subito gaudium spiritus singulis & vniuersis est infusum, ut quod ipse sacerdos post de ipsa visione narrauit cunctis mirantibus ipsa faceret experientia fide dignum. Qualiter autem alienorum cordium saepius occulta pandebat, vnum narrare de pluribus sufficiat. Frater quidam Richerius nomine tam moribus quam genere nobilis intantum de beati Francisci meritis praesumebat, ut diuinam profecto mereri gratiam crederet: si quis ipsius sancti dono beneuolentiae potiretur, aut si quis illa careret Dei iracundiam mereretur. Cumque ad obtinendum ipsius familiaritatis beneficium vehementius aspiraret, timuit valde, ne quid in ipso vitij vir sanctus occulte forsitan deprehenderet, cuius occasione se ab illius gratia magis elongari contingeret. Igitur huiusmodi timore dictum fratrem grauius affligente, nec cogitationem suam cuiquam reuelante, accidit ipsum die quadam solito more turbatum ad cellulam, in qua beatus Franciscus orabat accedere, cuius aduentum simul & animum vir Dei cognouit, & benigne ad se vocato ait sic: Nullus te timor de cetero, nulla te fli conturbet

tentatio: quoniam charissimus mihi es & inter praecipue charos speciali te charitate diligo. Securus cum tibi placuerit ad me venias, & a me libere pro tua voluntate recedas. Creuit autem iste, sicut credidit, in gratia Saluatoris.

De abstinentia eius & vera humilitate.

C A P. C I.

Sanctus vero Christi confessor Franciscus omni studio praecavebat, ne summam sanctae paupertatis metas transiliens ad superflua quoquomodo difflueret, & cum rarissime coctis vtens ea cineribus vel aqua frigida commisceret, & de ipsa sufficienter aqua non biberet. Difficillimum enim assererat necessitati satisfacere; & voluptati non obedire. Saepius quoque cum penitentiam praedicans circumiret, & inuitatus refectionem in domibus secularium sumeret, visus quidem comederet carnes ad os manus ducebat, sed tantum propter euangelij verbum quo dicitur, *edentes & bibentes quae apud illos sunt*, minimum aliquid ex eis per raro degustans, reliquias in sinu subtili cautela mittebat. Nuda humus dormire coacta tunicula tantum interposita lectus erat, & saepius sedens non iacens inclinato ad lignum vel lapidem capite dormitabat. Accidit quoque ut infirmatis necessitate de pullo quadam vice manducans, viribus postmodum vtunque resumptis cuidam fratrum districte praeciperet, ut collo ipsius sine ligato eum tanquam latronem per medium ciuitatis Assisij duceret, & praecognata voce clamaret: Ecce videte gluttonem qui se gallinarum carnibus impinguauit, quas secretis nobis ignorantibus manducauit. Factum est igitur, ut multi ad tam mirum compuncti spectaculum lachrymabili voce lugerent, seque miserimos veluti quotidianis voluptatibus deditos, proclamarent.

Cum vero extolli laudibus humanis audiret, alicui fratrum per obedientiam iniunxit, ut ipsum viriliter a latere verbis contumeliosis afficeret, & aduersus laudantium mendacia, veritatis verba proferret. Quae cum frater inuitus rusticus & mercenarium inutilem appellaret, ille iucundo applausu subrisit, & sic exprobranti respondit, benedicat tibi Dominus fili charissime, quia tu suauissima loqueris, & talia filium Bernardonis decet audire. Cupiens quoque perfecte se vilem ab omnibus reputari, peccata sua non erubuit in praedicatione publica confiteri. Sed & quid si sinistri subriperet leui cogitatione de aliquo idiopiam eidem de quo cogitauerat confitens, humiliter veniam postulauit ab illo.

De magnitudine & fiducia eiusdem.

C A P. C I I.

Ardentissimo martyrij desiderio seruens sexto conuersionis suae anno ad partes Syriae voluit proficisci, ut ibidem Saracenis annunciatum euangelium Christi. In nauem autem quae Anthonam tendebat a nautis expensarum defectum timentibus vix permissus intrauit, in qua maris tempestate subortam demum post longos labores ipsis nautis cibaria deerant, dum quaedam & si non tanta ut multis quoquomodo sufficerent, sanctus Franciscus Domino sibi prouidente latentem intulerat, quae tunc ad ipsius meritum tantum sumptu diuinitus incrementum, ut abundanter usque ad portum Anthonae necessitatibus omnium subuenirent. Ut autem ad terram a mari descendit, diuini rursum verbi semina iacere cepit. In ipso martyrij seruo non tepuit, quin Marochium non multo post iter arripens, tanto ad hoc aliquoties impetu festinaret, ut peregrinationis suae comitem praesens ebrietate solus percurrendo desereret. Et licet quotidiana inter christianos & infideles praesentia gererent; ipse tamen in Domino confisus adire Soldanum, nec cum euidenti periculo verebatur. Vnde & multis granibusque verberibus antequam ve-

Amenorum barbas ex Guadalupe carmelita.

Multa de profectu ordinis fratrum praedicti.

Georgianis armeni quibus sum differt.

Huius Antonij & Pauli vita est lxxxij.

Deest fratrum.

Mira vita abstinentia

Matth. 10.

Practarum humilitatis exemplum.

niret afflictus, tandem ipsius Soldani conspectu est positus. Soldanus vero cum ingenti honore eum suscepit, pluraque sibi pretiosa valde donaria protulit, sancto Dei veluti quasdam immundicias vispendente. Ipse Soldanus tanquam de miro cunctis dissimili magis obstupuit, & illius eo diligentius verbis intendit. Sed nimirum in his omnibus factum non impleuit desiderium, cum mirabilius in singularis gratiæ prerogativam gerendam suorum Dominus insignia stigmatum referuauit.

Qualiter volucribus predicauit.

C A P. CIII.

Idem vir columbina simplicitate plenus dum more solito quadam vice per vallem Spoletanam transitum faceret, accidit ut non longe a castello cui nomen Raennamum multitudinem magnam diuersi generis auium conuolasse videret; & quoniam ob præcipuum creatoris amorem miro etiam in omnes creaturas ducebatur affectu, socijs in mari relictis alacriter contra locum ubi stabant adunatæ cucurrit, easque prout ei consuetudinis erat veluti rationis humanæ capaces salutauit. Videns autem quod propter ipsum loco non cederent, admirans usque ad illas accessit, sed nec tunc vna quidem illarum dum adueniret abcessit. Repletus itaque magno gaudio vir sollicitè eas ad audiendum verbum Dei monuit intendere: & his similia simpliciter eis inter aliqua plura proposuit.

Fratres mei volucres, multum vos memini nostrum laudare & diligere creatorem, qui plumis vos induit, qui pennis vos à terra subuehit, qui vobis inter creaturas volatilibus in puriore mansiones aëre tribuit, qui nec serentes nec metentes, nec in horrea congregantes absque vestra sollicitudine vos enutrit & abundanter in omnibus quæ vobis sunt opportuna prouidit. Ipsæ vero auiculæ rostris apertis, alis collisque præteritis suo modo mirabiliter gestientes, sanctum Dei talia proponentem intuebantur, & verbis diligenter intendere videbantur. Ille vero per medium illarum transiens & reuertens tunica eas tangebatur ut voluit. Nec illis quidem se prius à loco mouentibus, donec benedictione cum signo crucis & licentia eis data similiter ipse recessit. Tunc cepit se magnæ negligentia inculcare eo quod hæcenus omiserat auibus predicare. Igitur ab isto tempore vir Dei, cuius ori semper laus affuit saluatoris, non solum homines ut laudarent, ipse laudans admonuit, sed & aues & bestias & quasilibet alias creaturas fratrum vel sororum nominibus nuncupans, ad omnium conditoris laudem sollicitauit & inuitauit.

Quod auibus & piscibus & bestijs & elementis imperauit.

C A P. CIIII.

Sed & hic qui totum se nutui creatoris subiecerat, non immerito creaturis sibi inferioribus altissimi nomen inuocans imperabat, quarum obedientiam ipsa frequenter cognoscebat. Et ut referam pauca de multis: accidit die quadam apud castrum quod dicitur Albanum, ut cum verbum Dei populo illuc adunato proponere vellet, præ nimio strepitu & multitudine hirundinum nidificantium audiri non posset. Quibus ita garrulentibus taliter est locutus: *Sorores meæ hirundines iam tempus est ut loquar, quia vos quidem satis usque nunc locutæ estis, sed deinceps usque dum sermo Domini compleatur, loqui omnino cessate.* At illæ veluti rationis capaces continuo tacuerunt, nec ab ipso loco donec consummaretur prædicatio se mouerunt. Quo viso miraculo cuncti qui aderant, Deum glorificabant, & beati viri saltem vestimenta contingere cupiebant. Confugiebant quoque ad illum sepius bestiarum siluestres veluti ad portum tutissimum, ac si ratione ductæ ipsius erga se cognoscerent pietatis affectum. Nam cum moram faceret apud castellum no-

mine Græcium, quendam lepisculum laqueo captum viuum à quodam fratre vidit adductum. Ad quem pietate magna permotus sic ait vir ille mitissimus. *Frater lepiscule veni ad me, quare te sic decipi permisisti? Qui dimissus à fratre statim veluti securus ad virum Dei cucurrit, & in sinu eius domiti animalis more quieuit.* Quotiens autem à beato viro super terram depositus est ut abiret, totiens ad illum non aliam libertatem querendo recurrit, donec tandem ad vicinum nemus ipsum à fratribus asportari præcepit.

Similiter quadam vice cum in lacu Reatino resideret in nauis, piscis quidam non paruus qui vulgo Tencha vocatur, viuis oblatu est ei, quem ipse non manducandum, sed libertati restituendum hilariter ac benigne suspiciens, ipsum piscem fratrem vocauit, oransque & nomen Domini benedicens in aquam reposuit. Persistente autem in oratione & laudibus piscis in aqua ludens à nauticula non recessit, donec ei licentiam beatus Franciscus oratione completa concessit. Igitur non solum sensibilibus bestijs videlicet & auibus imperauit, sed ad illius obsequium in alteram naturam insensibilia etiam Dominus elementa conuertit. Nam cum ipse apud eremum sancti Urbani quadam vice grauiter ægrotaret, aqua sibi mirabiliter in vinum mutata est. Factum est ut ad gustum istius tam facile sanitatem reciperet, quod diuinum hoc esse miraculum nullus ambigeret.

Quod illas creaturas præcipue auabat quæ figuram Christi præferunt ut oues & agnos.

C A P. CV.

Tanta eius mentem diuini amoris dulcedo repleuerat, ut in omnibus opera creatoris miranda considerans, maxime etiam erga cunctas afflueret pietatis teneritudine creaturas. Inter alias tamen istas præcipue diligebat, quas utputa ouiculas simplicioris & manuetioris naturæ videbat, quarum etiam in omnibus Christum ob aliquam similitudinem figurari scripturis adiderat. Nam tempore quodam per Marchiam Anthonæ cum fratre Paulo, quem ibidem ministrum constituerat transiens quendam hircorum & caprarum vidit in pascuis non modicum gregem & vnicam inter omnes ouiculam depascentem. Ad cuius intuitum grauiter ingemiscens dixit ad fratrem: *Nonne vides hanc solam ouiculam inter hircos & capras simpliciter ambulatam, sicut utique Dominus noster Iesus Christus innocens mansuetus & humilis inter scribas & phariseos & sacerdotum Principes ambulauit.* Soluamus igitur fili charissime, & educamus illam de medio gregis caprarum. Cumque nihil aliud nisi quam viles tunicas habentes de oue redimenda solliciti starent; ecce quidam mercator transiens ad hoc se voluntarius obtulit, pretioque soluto ipsam ouem viro sancto reliquit. Qui gaudens secum illam in ciuitatē, quæ Auximum dicitur, adduxit, & ad eius loci episcopum hospitandi gratia declinauit. Miranti igitur episcopo quare sic ouiculam deduceret, longam de illo cepit parabolam retexere, donec & ipse episcopus Deo gratias ageret, non modicum de tanta hominis Dei compunctus simplici puritate. Sequenti vero die per quoddam claustrum dominarum ad sanctum Severinum transitum fecit, ubi eidem Christi famulabus ouiculam commendauit, quam illæ ob sancti reuerentiam deuote suscipientes, diligenter longo tempore nutrierunt, donec tunicam de ipsius lana textentes illam beato viro munus acceptum de fratre ouicula transmisserunt.

Alio quoque tempore per eandem Marchiam prædicto fratre comite transiens, inuenit in itinere quendam virum, qui duos in humeris portabat agnos ad vendendum. Quos ut balantes audiuit, commota sunt ex intus viscera eius, & accedens benigne eos veluti mater plorantes filios attrectauit. Dixit autem ad virum. *Quare fratres meos agniculos sic ligatos & suspensos excrucias? Qui cum respondisset, quod eos ad forum pretij*

necessi-

Concionatur auibus.

Aues verba eius silenter audiunt.

Aues ei obediunt.

Oblatus sibi animalia ad mittit hircos.

Vir pium & pauperem piscem reponit in lacu.

necessitate deferret, quatenusque quid de illis postea fieret vir eos mactandos assereret, ait sanctus: Absit ut hoc fiat, quin potius mantellum quo contegor accipe, & fratres meus agnos mihi relinque. Acquiescit voluntarius homo, multo enim maioris pretij erat mantellus, quem sanctus frigore compulsus à quodam fideli mutauerat ipsa die. Igitur acceptis agnis quid de eis ageret sollicitus exiit. Tandem cum socio fratre deliberans, gubernandos eidem viro commisit, & ne eos venderet vel lederet districte præcepit.

Quod Christi nomen in verbis & in schedulis & maxime pauperibus honorabat.

CAP. CVI.

Non solum autem huiusmodi bestiis & dignioribus creaturis, sed & alijs vilibus & minimis similiter compassionis affectu adhæsit. Namque de salvatore legitur: *Ego sum vermis & non homo*, vermiculos etiam ne cõtererentur multotiens de via leuabat, sed & apibus ne deficerent forte vinum vel mel in hyeme ministrabat, diligenter enim non tam illarum, quàm & aliarum creaturarum efficaciam attendebat. Et quicquid admirationis, delectamenti, siue cuiuscunque valoris in vita quaque perpendere poterat, id totum in omnium factoris gloriam regebat. Propter hæc omnia fraterno nomine nuncupabat, omnia ad vnus cõditoris laudem continuus ipse in laudibus inuitabat. Ipse vero nomen domini nominans, totus supra hominis intellectum afficiebatur, totus in iubilo, totus alterius sæculi videbatur. Præterea & tantam nomini saluatoris reuerentiã exhibebat quod etiam qualescunque scriptum inueniret inhoneste locatum reuerenter illud recolligens in loco reponebat honesto, ne forsitan verba diuina, vel nomina, vel etiam litteræ quibus ista scribuntur, & contemnerentur in isto.

Quanto autem putas erga pauperes compassionis ardore feruebat, qui tanta non solum ad animalia bruta verumetiam ad insensibiles & infirmas affluebat pietatis dulcedine creaturas. Nam hic vete pauperum patriarcha omnino pauperissimus esse desiderans. Et si præter vilem tunicam nihil possessionis appeteret, voluit tamen in hac vnica necessitate patere ipsi, quoniam & illam pluries indigenti cuiquam promptissime cuperet impartiri. Vestes quoque diuersas à diuitibus in hyeme postulabat, quas istis libentissime dantibus, ita ut nec ad restitutionem teneretur, accipiens ea egenis quos prius habere contingeret obuios in frigore pottingebat. Grauius enim erat illi si alicui pauperum verbo vel facto perciperet quicquam moleste fieri. Audiens enim vnum è fratribus tempore quodam pauperi cuidam verbum inuectionis inferre, vide ne forsitan falso similes paupertatem, durius increpatum, fecit coram eodem paupere nudum procedere & pedibus eius deosculatis, humiliter ab ipso veniam postulare. Ait enim: *Qui pauperi maledicit, Christo facit iniuriã cuius nobile signum gerit, qui se voluntarie pauperem in hoc mundo pro nobis fecit.* Ipse quoque etiam si minimum quid haberet corporaliū virium, humeros tamen proprios ad subleuanda suppositis onera pauperum, quorum etiam pio zelo multa alia faciebat in hunc modum.

De miraculis gestorum eiusdem.

CAP. CVII.

Per ciuitates & castella longe lateque circumiens tantorum diuina virtute ad penitentia corda commouit, quod & aliquotiens ad religionis habitum vna vice 30. recepit. Confundebatur hæretica prauitas, fides extollebatur catholica, quam non solum sanctus ille vita magnificauit & verbis, sed & plurimis extulit miraculorum prodigijs. Nam & omnem languorem diuini nominis inuocata virtute curauit, magnifice verbo demones effugauit, nullaque oranti necessitas aut periculi dif-

ficultas obistere potuit. Panes etiam ad benedicendum illi sæpius offerebant, de quibus ægri gustantes, à diuerso languoris incommodo resurgebat. Crebro quoque pius pater quasi seminudus à populo derelictus est eo quod tunicam eius per particulas cum cultellis incidere, casque deuote contra diuersa pericula pro salutis remedio conseruarent. Ipse autem vir sanctus ea præcipue quæ circa Christum gesta sunt, assidua meditatione reuoluens, die Dominicæ natiuitatis instante humilem nascentis in Bethleem Saluatoris infantis paupertatem similitudine qua poterat representare desiderans, ad castellum de Græcio quendam virum religiosum & nobilem nomine Ioannem præmisit, qui ad hoc bouem & asinum cum præsepio contra festi gaudia sibi preparauit. Preparato itaque præsepio fœnum imponitur, adducti itaque bos & alinus ad præsepe collocantur, & sic cum gaudio vigiliæ celebres inchoantur. Fratres quoque laudes debitas Deo exolebant, sed & cuncti qui aderant nouis letitiæ canticis applaudebat. Stabat autem coram præsepio beatus Franciscus suspirijs præ gaudio plenus indicibili suavitate perfusus. Tandem super ipsum præsepe sacra celebrantur solemnia missarum, & ipse sanctus Dei leuita solemnibus ornamentis indutus euangelium voce sonora pronunciat, ac deinde populo de nato in Bethleem rege paupere melliflua prædicat.

Miranda vero talis ibidem cuidam viro virtutis ostensa est visio. Vidit ad præsepe dictum beatum Franciscum accedere, & quendam qui in illo iacere videbatur exanimis velut à somni sopore puerulum excitare creditur. Itaque non immerito suam dominus Iesus Christus infantiam recolenti in huiusmodi formula non absurde monstratus: Quippe qui in multorum cordibus per obliuionem quasi sopitus & mortuus, veluti per beati Francisci doctrinam & exemplum euigilans ad memoriam est reductus. Finitis igitur tantis solemnij, populus ad propria remeavit. At vero de fœno præsepj conseruato plura diuersimode postmodum ab vtriusque sexus hominibus sunt remota pericula nec non & brutis sanitatis animalibus morbidis collata remedia, præter alia quasi innumera quæ in diuersis egritudinum, necessitarum seu periculorum generibus gessit; multos etiam mirifice mortuos resuscitauit, quorum & si de pluribus non sumus incerti numeris ad præsens non ponimus, nisi quod esse à viris fide dignis accepimus.

De orationibus eius assiduis & confidentia in Domino.

CAP. CVIII.

Adomnia vero quæ vir beatus intendit & fecit, totum eius refugium oratio crebra fuit. Nam & si ardentissimo zelo proximorum lucris intenderet, studuit tamen summo opere ne sui ipsius curam in omni expectamento perfectionis negligeret. Ad hoc solitaria loca quæsiuit, ad hoc etiam in eremi vastitate resedit, sed & inter homines habitans ad ecclesias domosve desertas solus nocte perrexit. O quantos in huiusmodi loci terrores, quantaque diaboli machinamenta deuicit, cui non solum intus malignus ille pestifera sæpe suggessit, sed & in aliqua horrenda effigie manu ad manum cum illo confixit! Talia, inquam, loca intrepidus ut in oratione sibi met inuigilaret elegit. Ibi que prius didicit quæ postmodum alios docuit ut non tam verbis quàm virtute spiritus ad eructandum proximis opportuno tempore esset plenus. Nam aliquando dum hæc vel illa dicere cogitaret contigit ut ad prædicandum veniens omnium illorum quæ præcogitabat oblitus omnino quid diceret non haberet. Sed nec tunc quidem defectum suum confiteri coram omnibus erubuit, & sic subito verborum eloquentia assilire cepit. Sic spe tota iugiter in solius domini provida largitate suspensus de propria penitus diffidebat industria, eademque mentis constantia multis loquebatur ut paucis, eademque diligentia vni soli prædicauit ut multis. Nullius quoque verebatur personam, quin æquanimitè sapientibus & indoctis, magnisque loque-

Vide quoniam celebrare per agi fecimus natiuitatis Christi.

S. Franciscus diaconus euangelium cantat.

Oblata sibi animalia mittit libera.

Vir pium & pauper piser reponit in lacu.

loqueretur & paruis. Nam & cardinalibus coram domino Papa Honorio congregatis constantissime predicauit, non utique tam verborum simplicitate mouens ad risum, quam mirando spiritus feruore compunctio- nis extorquens suspirium. Igitur vir sanctus qui sibi & proximis utiliter diuidere tempora nouit, quadam vice relictis ex more seclarij turbis locum solitudinis petijt, totisque precordijs desiderabat agnoscere quid agendo sacrificium de se domino magis gratum posset offerre. Cumque huic desiderio quanto diutius, tanto feruentius anhelaret, die quodam in eremitorio quo manebat ad altare deuote accessit, super quod euangelio- rum librum cum reuerentia & timore deposuit. Post hæc se humiliter coram altari in oratione prosternens, quanta poterat deuotione clamauit ad dominum ut in prima libri apertione sui de ipso beneplacitum dare dignaretur indicium. Tandem corde contrito ab oratione consurgens se crucis signo munuit, librumque aperuit. Cui cum domini nostri Iesu Christi passio primum occurret, suspicatus est ne casu hoc forsitan accidisset; unde & rursus librum claudens rursus aperuit. Pluriesque hoc ipsum reiterans idem quod prius vel simile pro- fectus inuenit. Ad hoc Christi miles non expauit, & qui iam dudum martyr desiderio fuit, etiam tunc sese ad omne quod pro Christo sustinere poterat flagrantius anima- uit.

Qualiter in eius corpore apparuerunt signata passio- nis dominice.

C A P. C I X.

DVobis autem annis ante mortem eius vidit in vi- sione quasi Seraphim vnum in aëre sex alas habentem, cruci manibus extensis pedibusque coniunctis affixum. Alarum vero duas super caput erectas, & duas ad volandum extensas habebat. Porro duabus totum corpus tegebatur. Onstupuit vehementer vir sanctus ad visum, & alternabatur in ipso timor & gaudium. Dele- ctabat enim cum speciei ipsius mirabilis pulchritudo, deterebat eum plurimum horrenda crucis affixio, sed & hoc lætificabat quod gratiose se respici videbat ab ip- so. Cumque diutius cogitaret quid huiusmodi visio importaret in seipso, vidit tandem miraculum omnibus vt arbitror retroactis sæculis inauditum. Apparebant namque in manibus eius & pedibus quasi fixoræ clauo- rum, latusque ipsius dextrum velut lancea perforatum. Manuum videlicet interior, & pars pedum superior su- pereminentia quædam ex ipsa carne veluti clauorum capita protendebat. Manus autem exterior & pedes in- ferius signa, quædam oblonga gerebant, veluti retro- clauorum acumina quæ & carnem inferius similiter reliquam excedebant. In latere vero dextro cicatrice ob- ductum vulnus apparuit, quod & sacrum sanguinem se- pius exspirans, tunica in ipsius nec non & aliquotiens femoralia tinxit. Talibus igitur in se vir Dei resulantibus margaritis studuit summopere preciosum istum thesaurum quo spiritali illius dominus prærogatiua ditauerat, ab omnium omnino oculis consecrare recon- ditum, periculosum enim existimans inelyrum apparere in oculis hominum, sed & pro magno non reputans oc- culca quorumlibet bona non esse his maiora quæ pro- fecerunt in publicum. Ruminabat sæpe illud in ore propheticum: *In corde meo abscondi cogita tua ut non peccent tibi.* Fratribus quoque circa ipsum non conuersantibus dederat tale signum, vt si quando eum cum extraneis occupatum prædictum versiculum recitare præciperent illum, ne forsitan in verba nociva sibi destueret, curialiter ab eorum colloquijs expedirent. Itaque vulnus late- ris quoad usque vixit in corpore diligenter viro Dei ce- lante solus hoc frater Helias casu vicumque prospicere meruit.

De signati- bus sacris.

Psal. 218.

De virtute orationum beati Dominici in animabus conuertendis.

C A P. C X.

EX *gobis eius.* Interea sanctus quoque Dominicus multis floruit miraculorum virtutibus & orationū effectibus, vnde Alacrinus vitæ venerabilis episcopus cum adhuc prior esset monasterij Casamariæ de ordine Cisterciensij & ab Honorio Papa in Teutoniã missus per Bononiã iter faciens ad eundem sanctum Dei vi- rum Dominicum, cum quo magnæ familiaritatis noti- tiam dudum Romæ contraxerat visitandum accessisset, secretam & cõsolatoriam de diuinis ac cælestis vitæ de- licijs cum eo collationem habuit, & ei quadam familia- ri confidentia exigente materia dixit. Fateor tibi, inquit, quod nullum adhuc exposui, nec tu quam diu vixero re- uelabis quod nunquam adhuc à Deo in hac vita aliquid petij quod non consequeretur iuxta votum. Erat enim tunc Bononiæ magister Conradus Teutonicus, cuius ingres- sum ad ordinem fratres mirabiliter affectabant. Itaque prior Alacrinus vbi prædictum sancti secretum audiuit vehementer admirans confidenter adiecit: Pete ergo pater vt det tibi magistrum Conradum ad ordinem, cuius fratres introitum tam ardenter flagitare videntur. At ipse. Rem, inquit, frater bene difficilem postulasti. Si tamen volueris in hac nocte orationi mecum insilire, confido in domino quod nos à petitionis nostræ deside- rio non fraudabit. Finito itaque completorio fratribus ad quiescendum pergentibus vir Dei Dominicus in ec- clesia præserte dicto priore & vidente remansit, & in oratione more solito pernoctauit. Peractis vero matuti- natum vigilijs illucelcenteque die convenientibus ad primam fratribus cum cantor incepisset: *Iam lucis orto si- dere,* ecce lucis veræ sydus nouum magister Conradus subito veniens & ad pedes beati patris Domini se pro- sternens habitum ordinis & instanter petijt & peteue- ranter accepit.

S. Domini- cus quicquid à Domino petijt impe- trauit.

Decanus quidam de Francia Romam vadens virum Dei Dominicum apud Mutinam prædicantem inuenit. Ad quem accedens & de salute animæ suæ secum con- ferens, hæc inter alia sibi dolenter exposuit suumque quasi inuitabile naufragium esse dixit, quod à carnis lu- brico cõtinere non poterat propter quod etiam ab alijs bonis operibus exercendis quasi desperatus abstinerebat. Cui vir diuina qua plenus erat confortatus fiducia, vade, inquit, de cetero viriliter age, & de Dei misericordia nõ desperes, ego tibi à domino carnis continentiam impe- trabo. Sic dixit, & sicut postmodum veraciter claruit, sic caenit. Nam qui fuerat immundus & lubricus, deinceps castus & continens est effectus.

Decano lu- brico impe- trat continen- tiam.

Psal. 41.

Vigilijs no- ctibus car- nis suam ferre- castrense se- domauit.

De moribus eiusdem præcipuis.

C A P. C X I.

Mira vir Dei Dominicus morum honestate polle- bat, miroque in omnibus diuini feruoris impetu ferebatur. Inerat ei firma valde mentis æqualitas, nisi cum ad compassionem & misericordiam turbaretur, & quia cor gaudens exhilarat faciem, cum in eius facie de bonæ conscientie testimonio procedens semper eluces- ceret hilaritas, lux tamen vultus eius non cadebat in ter- ram. Denique per hanc omnium sibi facile vendicabat amorem, omnium sine difficultate mox vt eum aspice- rent illabebatur affectibus. Tantant autem seruabat in his quæ secundum dominum rationabiliter fieri conce- pisset mentis constantiam, vt vix aut nunquam semel enunciatum cum digna deliberatione sermonem ac- quiesceret immutate. Vbicunque enim versaretur siue in via cum socijs, siue in domo cum hospite reliquaque familia, aut inter magnates & principes vel prælatos, semper edificatorijs effluebat sermonibus & abunda- bat exemplis, quibus ad amorem Christi seculiue con- temptum

temptum

temptum audientium animos inuitaret. Vix ipsa communis eius locutio à virtutis pondere erat vacua, quia cuius cor in alta sese suspenderat, nequaquam verba illius de ore in cassum cadebant. Vbiq; enim se verbo & opere euangelicum virum exhibebat, omnes autem homines largo excipiebat charitatis sinu, & cum omnes diligeret, ab omnibus amabatur. Gaudere cum gaudentibus flere cum flentibus sibi proprium vendicabat. Hoc etiam cunctis eum faciebat gratissimum quod simplici gradiens via nullum vnquam verbo vel opere duplicitationis vel fictionis prætendebat vestigium. Verus enim erat paupertatis amator, vtēs vilibus indumentis. In cibo quoque temperatissimus, habens in omnibus liberam sui corporis potestatem. Mundum denique sibi mundi que gloriam sic prostravit, vt cum Petro siccis vestigijs ambulans super mare, nunquam in eo figeret gressum pedis. Proinde electus aliquando in Cyzeranensem episcopum omnino renuit, contestans se prius terram deserere quam electioni alicui de se factæ aliquatenus consentire. Illius nimirum imitatus est exemplum, qui cum eum vt regem facerent turbæ conquirerent in montem fugiens, manifeste quam sit prelationis officium appetendum ostendit. Interrogatus vero aliquo tempore cui non libentius in Tolosana quam in Carcassona diocesi moraretur, quia in Tolosana, inquit, Diocesi multos qui me honorant inuenio apud Carcassonam vero omnes econtrario me impugnant.

Qualiter Episcopum dicit impendebat Deo & proximis.

C A P. CXII.

Tempore diurno cum fratribus saluo quidem in omnibus honestatis tenore nemo communior nocturnis horis vigilijs & orationibus per omnem modum nemo instantior diem impartiebatur proximis, noctem Deo, sciens quoniam in die mandauit dominus misericordiam suam, & nocte canticum eius. Sane de suis oculis quasi quendam fontem effecerat lachrymarum, fueruntque *lachryma eius panes die ac nocte, die quidem magis*, cum missarum crebra & quotidiana celebravit solemnia nocte vero cum super omnes infatigabilibus excubaret vigilijs. Frequenter autem cum corpus domini eleuabatur in missa in tantum mentis rapiebatur excessum ac si præsentem ibidem Christum incarnatum videret. Propter quod missam cum cæteris multo tempore non audiuit. Erat enim ei pernoctandi in ecclesijs consuetudo celeberrima vsque adeo scilicet vt vix aut raro certum ad quiescendum lectulum videretur habere. Tres autem singulis noctibus recipiebat manu sua propria de quadam cathena ferrea disciplinas, vnam videlicet pro se, alteram pro peccatoribus qui versantur in mundo, tertiam vero pro his qui in purgatorio cruciantur. Orabat ergo noctibus & perseverabat vigilans, quantum scilicet à fragilitate corporis extorquere potuisset. Et cum tandem lassitudine succedente somni interpellaret necessitas siue ante altare, siue alio quocunque in loco, aut certe super lapidem instat Patriarchæ Iacob capite reclinato quiescens paululum, rursus euigilabat ad spiritus orationis feruorem.

De falsi transitu eiusdem.

C A P. CXIII.

Appropinquante peregrinationis termino siueque certaminis sui, apud Bononiam graui cepit infirmitate languere. Postis autem ex his qui tunc aderant filijs coram eo testamentum pacis disposuit. In quo præcipue tam ipsis quam cunctis per ordinem circumquaque diffusis salubri quidem admonitione præmissa charitatis, humilitatis, atque paupertatis legitimam successionem legauit. In huius, inquam, triplicis proprietate thesauri summo opere vniuersos filios hæredes instituit, per quæ nimirum illius regni quod repromisit Deus di-

ligentibus se, secum fierent cohæredes. Illud vero quæ potuit distractione prohibuit, ne quis vnquam in suo ordine possessiones induceret temporales, maledictionem Dei & suam imprecans ei qui prædicatorum ordinem quem præcipue paupertatis decorat confessio, terrene substantiæ veneno respergere laboraret. Denique circumstantibus fratribus, & quasi inconsolabiliter de tanti patris destitutione dolentibus, dulciter consolans eos confidenter adiunxit: Ne vos mea, filij, corporalis turbet distractio nullatenus dubitantes vos vtiliorem me mortuum habituros quam viuum: Grandis sane, sed non vana fiducia. Sciebat nimirum cui crediderat, & de reposita sibi corona gloriæ certus erat: quæ percepta, tanto fieret ad impetrandum potentior, quanto in potentias domini iam securior introisset.

Proinde ad extremam horam veniens, anno ab incarnatione domini 1221. 8. idus Augusti obdormiuit in domino, istius vocis que ad Ioannem in Apocalypsi de cælo dudum insonuit, non solum sonum, sed & effectum indubitanter percipiens, *beati mortui qui in domino morantur &c.* Interfuit autem exequijs eius venerabilis tunc quidem Hostiensis Episcopus & apostolicæ sedis legatus in Lombardia, postmodum vero papa Gregorius. Corpusque eius sacrosanctum cum digna deuotione per semetipsum in ecclesiam fratrum sepulture mandauit.

De reuelatione gloriosi transitus eius facta quibusdam fratribus.

C A P. CXIII.

Eadem vero die eaque hora qua beatus pater migravit à corpore, frater Guala eiusdem ordinis tunc prior Brixie, postmodum autem eiusdem ciuitatis episcopus cum in loco campanilis fratrum in Brixia paululum se reclinasset, leui quadam somni dulcedine dormitauit viditque reuelatione diuina velut aperturam quandam in cælo per quam duæ scalæ candidæ submittebantur ad terram. Summitatem quoque vnus scalæ manu tenebat Christus dominus, summitatē vero scalæ alterius virgo Maria. Per vtrasque autem descendentes angeli discurrebant, & ecce in medio scalarum in imo est sedes posita & supra sedem sedens. Et qui sedebat similis erat fratri habenti faciem velatam capucio, quemadmodum mos est in ordine fratres mortuos sepelire. Scalas autē sursum paulatim traherent ex vna parte Christus dominus, & ex altera mater eius donec pfallētib; angelis ad summum vsque peruenit is qui in sede fuerat collocatus. Receptisque in cælo scalis, & sede pariter cum sedēte, ista cæli apertura clausa est, visioque disparuit. Excitatus igitur idem frater à somno, quamuis ex infirmitate præcedenti debilis adhuc esset, confestim Bononiam quo beatum patrem ægrotasse sciebat iter arripens, comperitque veniens, eundem diem eandemque fuisse horam qua & illa visio sibi cælestis apparuit, & vir Dei Dominicus de mundo transiens, cæli gloriam introiuit.

Eadem die defunctionis ipsius fratrem Raonem cum fratre Tancredo de vrbe Tibur contigit accessisse. Præuenientibus autem ipsis ad hospitium solitum hora quasi sexta de mandato ipsius fratris Tancredi, frater Raon vir præcipue sanctitatis ad altare missam celebraturus accessit. A quo etiam præmissa confessione iniunctionem penitentiae accepit, vt dilecti patris quem ægrotasse Bononix nuper audiuerat memor esset. Cum igitur ad istum locum in quo in missa de viuus fieri mentio consuevit peruenisset, iniunctionemque factam sollicitus ad memoriam renocasset, subito factus est in excessu mentis, ita sive immobilis in altari raptus in spiritu, vidit virum Dei Dominicum corona quadam lantea coronatum, totumque mirabili splendore splendentem duobus viris reuerendis comitatum, hinc inde extra Bononiam via regia procedentem. In eadem enim visione reuelatione certa sibi datur intelligi: quod vir Dei Dominicus eadē hora scilicet vi, sexta que feria migrans à corpore cælesti patriam adisset. Visione autem ista perfecta mox ad se

reuerfus

Psal. 41.

Singulis noctibus carnem suam ferreis cathenis ter domauit.

Visio Fratris
Guala.

Alterius Fra-
tris visio.

reuerlus fibique redditus, ab eodem loco quo in excel-
su factus dimiserat, quam incæperat missam profecutus
expleuit. Hanc autem visionem ex humilitate quadam,
qua proculdubio plenus erat, is qui viderat frater longo
tempore tacuit.

De elevatione sacri corporis eius.

CAP. CXV.

Post transitum quoque venerabilis patris, crescenti-
bus indefinenter miraculis cum non posset ulterius
beati viri sanctitas occultari, fidelium dignum duxit de-
uotio, corpus eius prius humili loco repositum ad altio-
rem debito cum honore transferre, cum apud Bononiã
multitudo fratrum conuenerat ad capitulum generale.
Erat autem monumētum in quo tam pretiosus thesau-
rus iacebat reconditus, grandi lapide super tectum, du-
tissimoque circumquaque cemento conclusum, ita vt
nec spiramen quidem vel ab interioribus posset proce-
dere, vel ab exterioribus subintrare. Hoc cum fuisset, fra-
cto vix ferreis instrumentis cemento, sublatoque lapide,
patefactum, tanta subito ex ipso erupit suauissimi odoris
fragrantia, vt non tam sepulchrum quàm cella videretur
aromatū patuisse. Siquidem omnino decebat vt corpus
illud quod diuina conseruante virtute, perpetua virgini-
tate illibatum permanerat, ipsius virginitatis mortuum
testimonium perhiberet, dum ad honorem & gloriam
conditoris, vnde nullus vnquam exhalauerat factor de-
testatæ libidinis, inde mira suauitas fragraret odoris. Erat
autem odor ille tantus tamque mirabilis, vt inuitata
suauitate fragrantiz cuncta planè superaret aromata,
nec alicuius re naturalis odori similis videretur. Nec so-
lum ossibus aut pulueri sacri corporis vel capse inerat,
verum etiam in re circumquaque congesta: ita vt ad lon-
ginquas postmodum regiones delata odorem ipsum lō-
go tempore retineret, fratrum vero manibus maxime
aliquid de reliquijs sacrosanctis tangentibus sic inhæsit,
vt quantumcunque essent lotæ vel etiam conficatz per
plures dies conseruatæ fragrantiz testimonium præsen-
tarent. Multi etiam de populo concurrente ex eodem
sacro conspersi puluere sanitatum beneficia receperunt.
Interfuerunt autem huic tam venerandæ translationi,
exceptis fratribus, venerabiles viri vnus Archiepiscopus
scilicet Rauennas, quatuor episcopi scilicet Mutinen-
sis, postmodum vero Sabinensis, & Brixiensis, Bononien-
sis, & quidam alius. Insuper autem & potestas Bononiē-
sis cum suis militibus, qui sepulchrum accincti, ne quis
videlicet de sacrosanctis reliquijs quicquam subriperet
circumstabat.

De mortuis per eum in Hungaria suscitatis.

CAP. CXVI.

Iam enim ad aliqua; quæ post hoc diuersis in locis
per merita gloriosi confessoris beati Dominici ad ex-
altationem sui nominis Deus ostendere dignatus est fi-
delis narratio subsequatur. Et primum quidem ea quæ
in Hungaria facta cognouimus stupenda prorsus maxi-
me circa mortuos suscitatos.

In Sinulu regione illius prouinciæ, quidam nobilis
cum vxore sua deuotionis causa ad reliquias beati Do-
minici, quæ in domo fratrum habebantur visitandas ac-
cessit, cuius filius quem secum duxerat paruulus, infir-
matus ibidem ad extremum vitæ moriendo peruenit,
quem pater mærens ad ecclesiam deferens, & coram al-
tari beati Dominici collocans, voce flebili lamentari
cepit & dicere: *Ecce Domine letus veni ad te, en tristis ve-
do. Redde mihi queso filium meum letitiam cordis mei.* Cum-
que sic lugens vsque ad noctem perseueranter existeret,
circa noctis medium puer reuixit, lac ludit, & per eccle-
siam ambulauit.

Iuuenis quidam Dominiz Iustinæ Comitissæ manci-
pium dum in Cris flumine piscationi minus cautus infi-

steret, in aquam lapsus, suffocatus disparuit. Magno au-
tem spacio temporis interiecto eius corpus in profundo
fluminis requisitum mortuum est eductum. At præfata
Domina super subtracti famuli nece tam miserabili cō-
dolens pro resurrectione eius beatum Dominicum in-
uocauit: promittens se & ad suas reliquias in Sinulu per-
sonaliter visitandas nudis pedibus accessuram & reluf-
citatum mancipium libertari daturam, statimque qui
fuerat mortuus in medium videntibus omnibus vitæ
redditus profliuit.

Viri nobilis Ladislai nomine filius paruulus lethali
febrim infirmitate decessit, cuius corpusculum pannis
inuolutum extra domum fuerat iam delatum, mater ve-
ro inter nimiam tristitiam resumens spiritum, accessit
fecit ad se continuo sacerdotem, coram quo emisso vo-
to cum beato Dominico deuote inuocasset, que
plorabat mortuum recepit filium vitæ protinus restitu-
tum.

Vir quidam de villa Leleygotart nomine, orbatus fi-
lio Thoma nomine iam defuncto, superueniente nocte
solus remanens circa corpus eius plorans & eiulans re-
debat, beatum Dominicum vt patri filium redderet in-
cessanter votis pariter & vocibus interpellans. Factum
est igitur vt circa pullorum cantum qui mortuus fuerat
se moueret, & apertis oculis patri dixit: *Quid est pater, quod
sic habes faciem madesactam?* Cui ille: *Lachrymæ patris tui
sunt filij, quia tu mortuus fueras, & ego solus remanserā
omni gaudio destitutus.* At ille: *Multum, inquit, fleuisti
pater, sed beatus Dominicus desolationi tuæ cōpatiens,
vt tibi viuus redderet, suis meritis impetrauit.*

Adhuc de eodem.

CAP. CXVII.

Crebrescente per totam Hungariam virtutum hu-
iusmodi fama, vir quidam ad omnia infidelis pro-
fus & incredulus persistebat. Contigit autem eius fi-
lius grauitate infirmari, qui & tandem spiritum exhalauit.
Quidam autem ex his, qui ad consolandum patrem
conuenerat, dixit illi. *Crede, beatus Dominicus mag-
ni esse meriti apud Deum, & ipsum innoca toto corde,
forsitan qui plerosque mortuos suis meritis suscitauit,
cum etiam filium suscitabit.* Tunc ille compunctus
corde super præterita incredulitate, amare redar guit se-
metipsum, assumptaque fiducia ab inuocatione beati
Dominici per noctem illam gemitibus & precibus non
cessauit. Igitur prima hora diei, qui iacebat mortuus ma-
num mouit; & velamen reiecit, quo eius facies inuolu-
ta fuerat ac surrexit. Tandemque pater cum filio suo sus-
citato in Sinulu properans, quanta sibi fecerit Dominus
ad honorem sancti Dominici nunciauit.

Honestus etiam quidam vir nomine Gentius de villa
Pinar cum suis parrochianis ad fratres venit filium par-
uulum secum ferens ac dicens: *Hic est filius meus, quem
beatus Dominicus iam defunctū à mortuis suis meritis
suscitauit.* Nā cum à summo mane vsque post meridiem
in domo mea in medio vlulantis familie iaceret exani-
mis, subtraxi me paululum. Et recordatus quod Deus
beato Dominico super mortuos suscitandos tantam
gratiam contulisset, sumpta fiducia locum in quo orare
consequeremur adij, & gloriosum Domini confessorum,
vt orato patri vnicum redderet filium, suis amarissimis
lachrymis inuocavi. Cumque redijsem ad corpus pue-
ri, & me super eius faciem flens & eiulans incuruallem,
ecce puer aperuit oculos factus viuus.

De miraculis cæteris ibidem exhibitis.

CAP. CXVIII.

Languidus quidam & morti proximus lecto de-
cumbens, qui etiam ad 18. annos lumen amiserat
oculorum, cum audisset sacerdotem cum parro-
chianis suis proficisci velle ad beati Dominici reliquias

visitari-

*Et sepulchro
eius proficif-
citur suauis
odor.*

*Plurimi
mortui B.
Dominici
meritis ad
vitam resus-
citati.*

viam ad illas, confortatus spiritu voluit, & ipse pariter proficisci. Cum autem eum sacerdos tanquam rem impossibilem presumeret modis omnibus prohiberet, tandem valetudinem corporis desiderio cordis exasperans tanquam tentans ire de lecto surrexit; tantamque subito sensit sibi infundi virtutem; quod passu concito gradi cepit: tanto magis ac magis in conualescentia corporis & oculorum illuminatione proficiens: quanto quotidie itinere procedebat, donec tandem ad locum destinatum perueniens, perfectum recepit virtusque beneficium sanitatis.

Iuuenis quidam Sandur nomine Corrodienlis prepositi dapifer grauissima quadam infirmitate detentus est, in qua manifeste contra se videbat irruere multitudinem daemonum infinitam, nunc ad suspendium trahentium eum, nunc diuersis generibus affligentium tormentorum. Ipse vero inter hanc inestimabili timore depressus, voto simul & voce qua poterat Deo se & beato Dominico commendabat, statimque in for. na fratris beatus Dominicus aderat, qui sinu cappae collecto importunas ab eo daemones abigebat molestias, eorumque imperia virtuosam potentia coercerat. Nec mora, simul eandem ab infirmitatis desperato gramine penitus liberauit.

Matrona quaedam de villa Pinar votiuam missam ad honorem Beati Dominici disponens facere celebrari, tres candelas ad hoc idoneas preparauit, sed hora debita sacerdotem qui missam celebrare debuit, non inuenit. Quapropter candelas ipsas in vase quodam reposuit, manutergio mundo pariter inuolutas. Cum autem aliquantulum diuertisset, post horam rediens candelas flammis patentibus ardere vidit. Stupefacta igitur foras exiit, vicinas undique conuocauit. Concurrunt omnes ad mirandum spectaculum tanquam ibidem trementes pariter & orantes steterunt, donec predictae candelae ipsis videntibus penitus arserunt. Sic autem usque ad extremum paulatim ardendo consumptae sunt, quod manutergium vel aliquid quod in vase fuerat non laeserunt.

De miraculis eius ostensa in Lombardia.

C A P. CXIX.

IN provincia Lombardiae scholaris quidam Nicolaus nomine degens Bononiae graui rennum ac genuum dolore vexatus a festo sancti Michaelis usque ad Pethecolstem nec per se iam poterat surgere, nec per domum sine baculo ire, vel alterius sustentationis admitticulo se mouere. Denique inualescere morbi molestia 15. diebus de lectulo non surrexit, sed & laeuum femur eius vehementi macie attenuatum emarcuit, intantum quod omnis ab eo secundum medicorum iudicia spes curationis abscellit. Itaque humano destitutus auxilio, Christo Domino & beato Dominico se deuouit, volens etiam insignium deuotionis offerre candelam iuxta modum propriae quantitatis capite filo stueo, de quo facienda erat candelae corporis sui longitudinem & grossitudinem mensurare. Cumque se totum mensus esset in longum, caput etiam & collum & pedes, deinde tenes & femora, & tandem genua filo ambiente cum cinxisset, inuocato ad quamlibet mensurationem nomine Iesu Christi, & beati Dominici, continuo se alleuiatum sentiens exclamauit, ego sum liberatus, & exurgens lachrymabatur praegaudio, currens ad ecclesiam ubi corpus beati Dominici quiescebat.

Duo pueri a natiuitate muti de Casinaco erant, quorum pater facto voto beati Dominici inuocauit. Et statim utriusque datum est expedite locutionis officium, nouumque verbum vetus exoluit silentium.

Quaedam mulier Druda nomine oculorum priuata lumine per tres annos & amplius subtracti damna visus sustinuit, nec vilius medicaminis exhibitione tuuari potuit. Hec inuocato beato Dominico votam fecit, statimque oculorum lumen recepit.

Alia quaedam mulier vltra montana usum digiti annis

20. annis incurabiliter siquidem arefactus fuerat & contractus, sancti Dominici deuota inuocatione statim recepit.

Præterea quidam nomine Raphonellus in inguine ruptus, intestinis quoque descendens in virilia vehementer afflictus, inuocato beato Dominico fuit continuo liberatus.

De his quae sunt in Sicilia facta.

C A P. CXX.

IN Sicilia quoque ciuitate Augusta deuota cuiusdam matronae filia vitio lapidis longo tempore laborauit. Nullo autem medicinae consilio suffragante solum sibi superaret remedium incisurae, cum igitur dies esset statuta, qua puellam oportebat incidere, mater timens periculum, filiae praecedenti die ad ecclesiam beati Dominici perrexit, orationi se contulit, suamque filiam Deo & sancto Dominico voto quo potuit commendauit. Sequenti ergo nocte dormienti puellae beatus Dominicus affuit, in manu eius quo torquebatur lapidem posuit, & abscellit. Quem puella euigilans, & se liberatam inueniens matri dedit: & visionem per ordinem explicauit. Mater vero cum ingenti leticia lapidem ad fratres attulit, rem quoque gestam coram multis exposuit. Quem fratres in ecclesia coram imagine beati Dominici in futuram memoriam tam stupendi miraculi suspendunt.

In eadem ciuitate in festo translationis Beati Dominici, cum matronae quaedam quae in ecclesia fratrem interfecit missarum solemnibus domum rediret, inueniunt mulierem quandam domus suae sedentem praeforibus & filantem. Quam cum verbis charitatis arguerent, quare in festo tanti patris a seruili opere non cessasset, ista protinus indignati animo & turbata facie dixit eis: vos quae estis bizote fratrem eius festa colite sancti, statimque oculi ipsius in tumorem cum pruritu eouerti sunt, & ex ipsis exierunt vermes protinus scaturire, ita quod vicina quaedam quam ad se petterita conuocauit 18. vermes eduxit ex eius oculis in iustici. Quapropter contrita spiritu ad Ecclesiam beati Dominici cui euoluat cucurrit. Ante eius ianuam se prosternens & peccata sua cuidam fratri confitens, facto voto quod de cetero sancto Dei Dominico nunquam detraheret, & festa eius deuotissime custodiret, continuo tumor cum pruritu disparuit, & in eius oculis amplius vermes non fuerunt.

Huc accedit quod assertionem fratris Nicolai Veronensis de ordine fratrum minorum per eundem etiam scripto de mandato compertum est. Nam cum sero cum quodam fratre Iacobino de Mantua beati Dominici commendante, ipse eum e contrario verbis stomachantibus despexisset, eodem sero febris eum arripuit, quem & vetatissime grauisime tota nocte, ad quem visitandum cum supradictus frater accederet, eique diceret, vide frater ne quia despexisti sanctum Dominicum hoc tibi contigerit: non solum culpam praeteritam non agnouit sed indignatus potius verba iterum contumeliosa prorupit. Sequenti vero die cum febris violentia non cessaret, sed grauius inualesceret in augmentum, hora nona cum vehementius aestuaret, ad se compunctus rediens secum dixit: Vere vereor, quod hoc idcirco mihi accidit, quod in sanctum Dei blasphemiam protuli. Voco igitur & sibi quod si me liberauit usque ad vespertas, nunquam de eo aliquid mali dicam de cetero, sed dicentibus contra dicam. Mirum in modum vix verba sinebat, & ab ipsa febre se sensit continuo liberatum.

Hec de miraculis beati Dominici tam in vita quam post obitum eius perpetratis ad praesens sufficiunt.

De infirmitatibus beati Francisci, quas passus est ante mortem.

CAP. CXXI.

EX *gestis eius.* Interea beatus Franciscus annis a conuersione sua 18. transactis nullam vel modicam carnis suae requiem dederat, & quamuis ei multis languoribus emaxissent dies praeteriti, duobus tamen annis qui adhuc vitae eius erant, residui, grauioribus cepit & magis continuis infirmitatibus perurgeti. In tantum autem se sibi subiecerat, tantaque corporis harmonia spiritui concordauit, ut etiam carnis repugnantiam vix sentiret in omnibus quae spiritus agenda dictabat. Intendere proximorum saluti corpus emortuum fecit, in asino per ciuitates & castella circumiens.

Cepit & alijs languoribus infirmitas oculorum superaddi. Tunc frater Helias quem veluti loco patris elegerat, & adhuc viuens gregi suo pastorem praefecerat copulit eum & orationibus induxit, ut sibi mederi permitteret, timens ne forte per incertam penitus oculorum lumē amitteret. Cui humiliter obtemperans tanquam patri plura suis extunc oculis medicamina patiebatur apponi, quamuis ingrauescente malo nullius essent remedij, tandem Reatam curationis occasione perductus est vbi & domino Papae Honorio moram tunc temporis faciente, honorifice & deuote a curia Romana susceptus est. Familiarius tamen ei praeter ceteris Dominus Hugolinus tunc Hostiensis episcopus affuit, cuius se cum vniuerso ordine suo tutelae commiserat, eundemque propheticum spiritu ductus, apostolico honori prouisum fore praedixerat. Hic igitur erga virum sanctum mirando dilectionis affectu flagrabat, ut contestabatur idem postmodum ad apostolicam dignitatem prouectus, se nunquam in tanta perturbatione fuisse, quin omne mentis nubulum in solo viri Dei intuitu vel assatu discederet, subitaque suauitatis serenitas & iucunditatis dulcedo rediret. Vnde & quotiens eum videbat, & tanquam Christi Apostolo reuerentiam exhibebat, & ut curam sui gereret instanter admonuit, cui in hoc sicut in alijs vir sanctus obediuit. Factis igitur cocturis in capite, venis incisus, collyrijs & emplastris adhibitis nihil ad sanitatem profecit, quin potius malum medicaminibus multiplicatis accenit. Ipse vero tot incommoda corporis in omni patientia & gratiarum actione sustinuit, despectisque molestiis ad Deum intentionem direxit. Et quāuis esset ad exterioris corporis exercitia prorsus inutilis, semetipsum tamen adhuc ad triumphos certaminis noui incitauit. Dicebat enim: Incipiamus fratres Deo seruire, incipiamus, inquam, & proficiamus quoniam parum hucusque profecimus. Volebat rursus ad simplicitatis primordia redire. Volebat de nouo leprosis contemptibiliter seruire, & ab hominum conuersatione ad loca remota se transferre ab omni quoque se cura regiminis cupiebat eximere, eo quod multis de causis periculosum esse assereret, maxime in hoc tempore praelationis locum tenere, esse vero plurimis magis utile regi quam regere.

De felici transitu eiusdem.

CAP. CXXI.

Cumque moram faceret apud Senas quasi menses 6. ante obitum suum toto corpore grauius quam solebat attritus propinquare videbatur ad exitum. Festinato itaque de longinquo frater Helias accurrit, eoque paululum respirantem secum ad cellam de Cortona perduxit. Vbi dum steterisset per modicum acutus inualecente morbo deduci se rogauit Assisium. Quo postquam petuenit, tam atrociter per singula membra torqueri cepit, ut interrogatus an potius martyrium a carnifice sustineret, quam triduanam huiusmodi passionem, & si pro voluntate diuina sibi placitam & acceptam, gra-

uiorem tamen quouis martyrio responderet. Conuocauit itaque ad se fratres, quos voluit, singulosque prout sibi dabatur desuper benedixit. Tandem mortis horam instare cognoscens, duos, ad se fratres vocauit, quibus de transitu eius vicino laudes alacriter Domino decantare praecipit. Ipse vero prout potuit in hunc psalmum prorupit: *Vocem meam ad dominum clamauit, vocem meam ad dominum deprecatus sum.* Porro euangelium secundum Ioannem ab eo loco vbi incipit: *Ante diem festum Paschae,* sibi legi proposcit. Deinde cinicio superponi, cinereque aspergi praecipit, & sic filijs circumstantibus & lugentibus in Domino feliciter obdormiuit. Vnus autem ex istis specialis eius discipulus, vir fama celebris, cuius nomen subiticitur, eo quod nolle praecomio gloriam dum viueret, vidit illam gloriosam animam carne soluta in stellae grandis & radiantis effigie, vidit, inquam, veluti super aquas multas candida subuecta nubecula in caelum directe conscendere. Factus est itaque concursus populorum ciuitatis Assisij Deum vna iucunditate laudantium, eo quod tantum dignaretur istis commendare depositum. Erat autem primitus pro tanti patris subtractione planctus filiorum non modicus, qui non multo post in laetitiam est conuersus. Videbant namque nouum illud quod post fecerat Dominus super terram, membra eius morbida prius & rigida iam tractabiliter pro agentis se voluntate flectentia, & sacrum videlicet corpus Christi stigmatibus decoratum, carnem quoque duram prius & liuidam veluti puerili teneditudine iam resumpta, mirando candore nitentem & quasi carnis glorificatae speciem decoris magnitudine praetendentem. Gloriosum nunc erat in carne tam candidam videre similitudinem fixurae clauorum, immo nigros ut ferrum clauos ex ipsa carne formatos in medio pedum & manuum, dextrumque latus sacro sanguine rubricatum. Lachrymabantur itaque filij praeter gaudium, & osculabantur in patre signacula summi Regis. Tunc perlatus est in ciuitatem corpus sanctissimum, & in loco vbi literas ipse puerulus primo didicerat, vbi primum praedicauerat est sepultus.

De confirmatione trium ordinum per Papam Gregorium.

CAP. CXXIII.

Ambo itaque praedicti patres nouorum ordinum institutores, videlicet Franciscus ac Dominicus sub Innocentio Papa 3. cursum suum in Domino inchoauerunt, & sub eius successore Honorio confirmauerunt. Qui scilicet Honorius anno pontificatus sui primo ad petitionem beati Dominici confirmauit ordinem praedicatorum; & anno tertio petente Priore fratribusque Vallis Scholarum, confirmauit etiam constitutiones ordinis eorum. Iam enim praedicti fratres Vallis Scholarum aliquanto tempore antea certam viuendi formam iuxta beati Augustini regulam obseruandam elegerant, & de approbatis religionibus quasdam institutiones assumpserunt, videlicet ut Prior illius domus & successores eius omnibus ecclesiis sui ordinis de more Cisterciensium officium visitationis sine vlla temporalium exactione impenderent, & tres primitiuae filiae ipsius ordinis visitandi matrem de more Cisterciensium habeant facultatem, & quod priores forisfeci semel in anno apud ecclesiam praetatham statuto tempore conuenientes celebrent more Cisterciensium capitulum generale. Necnon etiam ut scapularia fratres deferant laborantes camisas lineas non habeant, nec in dormitorio culcitrae, sani carnibus non vescantur, nisi debiles & aegroti. Has ergo institutiones Honorius confirmauit, ut in literis eius continetur apud eos. Fertur autem hanc ordinem incepisse Guillelmus quidam, qui scholaris fuit Parisiensis, & postmodum etiam in Burgundia rexerat. Tandem cum quibusdam scholaribus suis ad eremum conuolauit, & formam viuendi, ut dictum est, paulatim ex diuersis religionibus sibi & suis elegit. Idem quoque Honorius Papa regulam eremitarum fratrum habitantium in monte Carmeli, quem Helias frequentasse legitur approbauit, & eis in remissionem peccatorum

Confirmatio ordinis Vallis Scholarum.

Confirmatio ordinis eremitarum.

Ann. Mō. & Christi.

An. Christi 1221.

An. Christi 1222.

An. Christi 1223. Philippi Fratrum regis ciuitas.

catorum obleruadam tradidit a venerabili Alberto Patriarcha Hierosolymitano editam scilicet vt singuli singulas habeant cellulas separatas, in quibus, vel iuxta quas die ac nocte in lege Domini meditentur, & in orationibus vigilent, nisi alijs iustis occasionibus occupentur, prater nimis debiles & infirmos carnibus non vescantur, & cetera quae idem pater tradidit eis obseruanda. Post haec successor Honorij Gregorius eadem regulam confirmauit, & ne possessiones vel redditus reciperent, districte eis prohibuit.

Post haec anno domini 1238. propter paganorum insultus compulsi sunt ab illo loco per varias regiones mundi dispergi.

De obitu quorundam virorum illustrium in regno Francorum.

CAP. CXXIV.

An. Christi 1221.

EX *chronicis.* Anno superius in transitu beati Domini annotato scilicet ab incarnatione Domini 1221. Guillelmus episcopus Niuernensis in ecclesiastico & ciuili iure peritus, vir prouidus atque discretus, tempore maximae caritatis quo & obiit, duo millia pauperum quotidie pascens, qui etiam a Philippo Rege Francorum cum inestimabili sumptu perpetuam obtinuerat libertatem regalium Niuernensium, in vigilia Ascensionis migravit ad Christum.

Manasses autem Aurelianensis episcopus obiit, cui Philippus sancti Guillelmi Bituricensis nepos successit. Porro Guillelmum episcopum Antiodorensem Dominus Papa ecclesiae Parisiensi praefecit in pastorem.

An. Christi 1222.

Anno vero sequenti magister Petrus de Corbolio Senonensis Archiepiscopus vir inestimabilis litteraturae ac senectutis bonae die synodi suae moritur & in ecclesia Senonensi praesenti synodo tumulatur, cui successit magister Galtherus Cornutus.

Guillelmus quoque Parisiensis Episcopus libertatis Ecclesiasticae mirabilis defensor moritur, & in Abbacia Pontiniacensi sepelitur. Sed & magister Herueus Trecentis episcopus in utroque iure peritus etate longeuus obiit, cui magister Robertus ipsius ecclesiae decanus succedit.

Nec multo post Herueus de Giemis Comes Niuernensis vir magnanimus ecclesiastica iura conseruans, praecipuus haereticorum persecutor, hostium superator, fidelis vasallus iustitiae cuius etiam magnanimitati inuidebant barones Franciae, apud sanctum Anianum in Bituria castro suo moritur, ibique in quindena dominicae apparitionis tumulatur. Porro Abbate Pontiniacensi cum 7. Abbatibus pluribusque monachis & alijs multis venientibus, vt corpus eius secum portarent, fere ab inimicis populis lapidantur. Demum tamen idem corpus apud Pontiniacum transfertur.

De aduentu Regis Hierusalem in Franciam, & obitu Regis Philippa.

CAP. CXXV.

Eodem anno Ioanes Rex Hierusalem ex amissione Damiatinae, & debilitate suorum ultra modum dolens effectus, a partibus transmarinis transfretat cum paucis in Galliam auxilium petiturus. Fredericus Romanorum Imperator signo crucis assumpto, duxit vxorem per verba de praesenti vnica filia ipsius Regis Hierosolymorum, & hoc iuramento asseruauit coram Papa Honorio.

Anno autem sequenti celebrantur nuptiae solemni inter eos.

An. Christi 1223.

Philippi Fratrum regis obitus.

Anno Domini 1223. Mense Iulio Philippus Francorum Rex vir potentissimus, qui Othonem imperatorem, & quamplures alios in bello Campanili deuicerat nobiles & potentes, Normandiam quoque acquisiuit, & sibi appropriauit Aquitania, & maximam partem Pictauique sibi subiugauit, qui semper prosperos ad vota habuit suc-

cessus, ecclesiasticae libertatis conseruator praecipuus dormit in Christo, & in ecclesia beati Dionysij sepelitur. Mirabile enim fecit testamentum Ioanni Regi Hierusalem; centum millia Parisiensium aureorum in subsidium terrae sanctae legauit totidem templarijs, totidem hospitalarijs dedit, & multa bona relatu digna fecit. Multos in regno comitatus acquisiuit, scilicet Viromandensem, Claremontensem, Bellomontensem, Pontinensem, Alencionensem, Cenomanensem, Turonensem, Andegauensem, Pictauiensem.

Eodem anno Ludouicus filius eius eidem in regno succedens prima Dominica Augusti scilicet in die Transfigurationis Domini Remis solemni coronatur in Regem & Blachia vxor eius in Regina. In hoc ergo redit regnum ad stirpem Caroli Imperatoris, de qua originem habuit ex parte matris. Tricesimum septimum aetatis suae annum fere compleuerat Ludouicus quando fuit coronatus, & ipse quoque cum Imperatore Frederico pacis ac foederis colloquium apud vallē coloris habuit. Comes Capaniae ducit in vxorem filiam Guichardi de Belloioco, cognatae germanae Regis Ludouici. Rex reddidit Comiti duo castra Murcioli foris Ionā & Brayam super Sequanam, quae pater suus diu tenuerat. Amalricus Comes Montfortis a partibus Albigenensium redit ad patriam propter inopiam victualium, relinquens Carcalsonam urbem munitissimam & alia etiam castra, quae cum labore maximo & sumptu inestimabili & amissione plurium gentium fuerant acquisita, & per annos 14. a nostris possessa.

Eodem anno Ioannes Rex Hierusalem limina sancti Iacobi adit peregrinaturus, duxit in vxorem filiam Regis Galliciae. Rex autem transfretat in Angliam, vbi plura ei donaria conferuntur.

De reditu Regis Francorum ad stirpem Caroli.

CAP. CXXVI.

Franco nāq; sicut alias dictum est, origine Troiani, adhuc pagano ritu dediti regnum suum in Gallia stabilierunt, vt in praesenti cernitur, quae nunc etiam ab eis Francia nominatur.

Anno itaque Domini 484. Childerico eorum Rege mortuo, qui ciuitate Treuerim cepit, Clodouus filius eius fortiter regnum tenuit & amplauit, quia sancto Remigio baptismi gratia cum sibi subiectis percepit, eiusque progenies vsque ad annum domini 750. feliciter regnauit, excepto quod per annos fere 88. a tempore Clotharij Regis & sanctae Bathildis Reginae Regibus a fortitudine solita degenerantibus regni potentia disponebatur per maiores domos. Inde factum est, vt Pipin⁹ qui erat maior domus sub Rege Childerico a Stephano Papa apud ecclesiam sancti Dionysij cum vxore ac filijs in Regem vngetur, eorumque generatio in haereditate regalis successione in perpetuum benediceretur, & omnis alienigena ab eius inuisione apostolico anathemate interdiceretur. Regnauit igitur eorum progenies in regno Francorum vsque ad annum Domini 926. Tunc Hugone Capheto Comite Parisiensi, Duce Francorum inuadente regnum translatum est de genealogia Carolanensium in progeniem Comitum Parisiensem. In gestis autē sanctorum Richarij & Vualerici legitur, quod eorum corpora translata sunt a suis ecclesijs in Ecclesiam sancti Bertini, ibique iunior Normādorū & Danorū sunt reposita tanquam in loco tutiori. Cūque Normādi tempore Caroli simplicis conuersi essent ad fidem Christi, reportata sunt ad proprias ecclesias. Attamen cū ea Monachi sui repeteret, Monachi sancti Bertini ea per violentiam Arnulphi Comitis detinebant. Tūc sanctus Vualericus Hugoni Parisiensi Comiti in somno apparuit, eique dixit, Vade ad Arnulphum Comitem Flādrēsem, & dic ei, quod de sancti Bertini ecclesia remittat in nostras ecclesias corpora nostra, plus enim loca nostra diligimus quam aliena. Requisitus autē ab Hugone quis esset, vel quis eius socius. Ego, inquit, vocor Vualericus, socius autē meus est Potinēsis Richarius. Quod ergo tibi praecipit per me Deus, age festinanter, & ne dissimules.

Ludouicus Rex Francorum coronatur.

Hoc caput non inuenitur in manu scriptis.

Confirmatio ordinis vallis Scholarum.

Confirmatio ordinis emilitanum.

Hugo igitur ad Arnulphum pergens: que sibi mandata fuerant indicat. At ille superbo animo sanctorum corpora reddere recusat. Tunc Hugo constanti animo dixit ipsi Arnulpho. Vide ut illo die & illo loco corpora sanctorum honeste mihi deferas animo spontaneo, quod si non feceris spontaneus: postea inuitus facies. Tunc Arnulphus timore Hugonis & potentia constrictus duas thecas auro & argento decorauit, in quibus predictorum sanctorum reliquias deposuit, ac die condito cum armato & copioso exercitu ad Mosteriolum, quod est castrum Regis Francorum, eas Hugoni decenter retulit. Ille vero vnumquemque resignauit in loco suo. Sequenti autem nocte sanctus Vualericus in somnis apparuit Hugoni, & dixit ei, Quoniam egisti studiose que precepta sunt tibi, & nos ad loca nostra retulisti: tu in regno Francorum & successores tui vsque in septima generatione regnabitis. In nonnullis tamen libris ubi diximus, septimanam, inuenitur sempiternam. Possimus tamen precise ab Hugone vsque ad Ludouicum istum inuenire. Nam idem Hugo genuit Robertum, Robertus Hericum, Henricus autem Philippum, & Philippus Ludouicum Ludouicus autem Grossus alium Ludouicum, & Ille Philippum: qui ex Elisabeth filia Balduini Comitis Hanienensis istum genuit Ludouicum. Nam ille idem Balduinus processit (vt dictum est supra) de progenie Emengardis filie Caroli simplicis, vsque ad quem in regni potestate perseverauit progenies Pipini & Caroli Imperatoris. Cum igitur iste Ludouicus in regno successerit patri, patet regnum in ipso reductum ad progeniem Caroli magni. Ex predicta vero sanctorum corporum relatione videtur illa regni translatio per Dei voluntatem facta fuisse. In gestis vero Aquitanorum legitur, quod ideo Caroli progenies reprobata creditur, quia iam Dei gratiam negligens, ecclesiarum potius neglectrix quam erectrix videbatur: sed hoc Dei iudicio relinquamus, qui tempora mutat & transfert regna, sicut dicit scriptura: Regnum, inquit, transfertur a gente in gentem propter iniustitias & iniurias & contumelias & diuersos dolos, & lites. Sedes, inquit, ducum superbiorum destruat Deus, & sedere fecit mites pro eis.

Eccl. 10.

De itinere Regis Ludouici contra Piclanenses, & de simulato Comite Balduino.

CAP. CXXVII.

Anno domini 1224. Rex Ludouicus mouet exercitum post coronationem suam contra Piclanenses, Turonis in crastino beati Ioannis Baptistae congregat suos: inde procedens cum mille & 200. militibus & pluribus alijs aptis ad pugnandum, obsidet Motzium castrum fortissimum. Sauaricus de malo leone, qui intus erat videns fortitudinem Regis, facit pactum cum Rege, vt liceat sibi recedere cum suis. Deinde castrum Regi redditur, rex inde progreditur ad sanctum Ioannem Angeliacum. Abbas & Burgenses ipsius loci obuiant Regi pacifice, villam ei reddunt, fidelitatem prout petitur exhibentes. Rex inde tendens ad Rupellam obsidet eam, machinae eriguntur per 9. dies, muros destruunt incessanter. Sauaricus de malo leone cum 200. militibus, Burgenses villae, & quamplurimi seruientes viriliter se defendunt. Demum considerantibus illis qui intus erant, se non habituros ab aliqua parte succursum, & videntes fortitudinem Regis quotidie augmentari, reddunt villam Regi, quibusdam pactionibus inter Regem & Burgenses firmatis. Sauaricus per mare cum suis recedit. Postmodum vero omni conditione cessante, Burgenses communiter se dederunt Regi, saluis villae libertatibus, fidelitatem ei legitimam facientes. Lemonicensis etiam & Petraticensis, & omnes Aquitaniae Principes exceptis Vasconibus, qui ultra Garonnam erant, fidelitatem Regi promiserunt.

An. Christi 1224.

Rupellam Rex Ludouicus cepit.

An. Christi 1225.

Anno Domini 1225. circa Pascha quidam fingens se esse Balduinum quondam Comitem Flandriae, & Imperatoris Constantinopolis, venit in Flandriam in habitu pete-

grino. Multi fauere ei de Flandria nobiles & ignobiles, eo quod multa inter signa dicebat quod esset idem Balduinus, resistentes autem viriliter debellabant. Non multo post statuto alloquio inter ipsum & Regem Francorum apud Peronam, requisitus a Rege quis orauerat eum in militem, & ubi fecerat homagium patri suo Regi Philippo, & ubi fuerat nuptiae celebratae inter ipsum & uxorem eius, noluit respondere, petens inducias vsque post prandium. Tunc aperta eius fraude licetiauit eum Rex a toto regno suo. Ipse autem qui multis post se venerat, confusus cum paucis abscessit, non multo post vero ab Eberhardo de Casseuca in quadam taberna capitur & traditur Flandrensi Comitissae, quae diuersis poenis ipsum afficiens, ad vltimum patibulo fecit suspendi.

Pseudo-Balduinus Flandriae comitatum occupat sed post eius fraudem detegitur.

De captione Aninionis per Regem Ludouicum.

CAP. CXXVIII.

Eodem anno die mercurij ante Purificationem Ludouicus Rex & quamplurimi Magnates Archiepiscopi, episcopi, & Comites, ac Barones, apud Parisios per manum Romani Cardinalis & Legati contra Albigenses accipiunt signum crucis.

An. Christi 1226.

Consequenter autem in paschali tempore anno domini 1226. Rex & omnes cruce signati Biturum conueniunt: inde procedunt per Niuernam & Lugdunum ciuitates, apud Auinionem urbem inexpugnabilem ab ecclesia Romana per 7. annos excommunicationi subiectam propter haereticam prauitatem, Rege autem credente se habiturum pacificum transitum, apud Auinionem propter quasdam prauias pactiones quas habuerat cum eisdem, portae clauduntur ciuitatis, & excluditur Rex cum suis. Rex miratur & spiritu virtutis assumpto, villam obsidet suo obside tripartito. In vigilia sancti Barnabae Apostoli, quae fuit 4. feria Penthecostes machinae eriguntur, trabucheta petrarum, magonella parum profuere. Hi qui intus sunt viriliter se defendunt, Rex inestimabiles sumptus facit. Durat obsidio vsque ad festum Assumptionis beatae Mariae, maximaque mortalitas ibi pallulat. De nostris circa duo millia hominum caelorum imbribus & lapidum volatu & infirmitate propria moriuntur. Moritur ibi Guido sancti Pauli percussus lapide petrarum, vir armis strenuus, catholicus, & honestus. Moritur etiam ibi episcopus Lemonicensis. Comes Campaniae redit ad propria sine licentia Domini Regis vel Legati. Tunc Auinionenses Regis magnanimi constantiam attendentes, qui cum suis proceribus iuramento firmarat se non recessurum, donec villa caperetur vel redderetur 200. datis obsidibus de melioribus villis iurant stare mandato ecclesiae. Tunc de mandato Domini Legati Rege imperante fossata implentur, trecentae domus turratae, quae in villa erant, & omnes muri circumquaque solo diruti coaequantur, villa absoluitur. Dominus Legatus multas bonas & laudabiles institutiones inducit, magister Nicolaus de Corbeia monachus Cluniacensis in ipsius loci episcopum consecratur. Rex inde amoto exercitu, progreditur per prouinciam, & redduntur ei pacifice ciuitates & castra, & fortalicium omnes quoque ad leucas 4. a Tolosa. Rex praeficit toti illi regioni, Humbertum de Belloioco loco sui.

Ludouicus Rex in Albigenses qui se de sepegerant mouet.

Auinionis regi Francorum redditur & dirigitur.

De obitu Ludouici Regis, & coronatione filij eius, nominis eiusdem & transitu Papae Honorij.

CAP. CXXIX.

Rege repatriante moriuntur Remensis Archiepiscopus & Comes Naumurcensis, quorum corpora ad loca propria referuntur. Ab illa pestifera obsidione pauci vel nulli redeunt plane sanis: ac per totam Galliam pullulat plus iuuentum quam senum mortalitas generalis. Die Iouis ante festum omnium sanctorum Regem ad propria redeuntem infirmitas mortalis inuadit. Die martis sequenti apud Montpensierion labitur in frenesim. Sequenti autem dominica videlicet in octaua

omnium

An. Christi 1227. Mars La...

S. Ludouicus rex Fran...

Mira rebelli...

Pseudo-Baldwinus Flandria comitatus occupat sed post eius fraudem detegitur.

Ludovicus Rex in Albigenes qui se de pregerant mouet.

Asturio regi Francorum redditur & dirigitur.

An. Christi 1127. Mors Ludouici.

S. Ludouicus rex Franco- ratoronatur.

Mira rebellio quorundam comitum in Francia.

Liber Trigesimus.

omnium sanctorum, anno Domini 1127. migrat ibidem ad Christum, vir utique catholicus, miraque sanctitatis extitit diebus singulis vite sue, nunquam carnem suam maculauit, præterquam cum vna vxore sibi legitime in matrimonio copulata. Ibi enim completa dicitur fuisse prophetia Merlini, qua dicitur. In monte ventris morietur Leo pacificus. Quo in loco non est auditum ante ipsum aliquem decessisse, corpus eius ad ecclesiam beati Dionysij transfertur, vbi iuxta patrem suum honorifice sepelitur. Ludouicus itaque primogenitus eius, prima dominica aduentus, Remis per manum episcopi Sueslionensis vacante sede Remensi coronatur in Regem, qui 14. annuum ætatis suæ complectens erat, in festo sancti Marci Euangelistæ proximo sequenti. Plures maiorum Baronum Francia ad coronationem vocat, sed venire recusant. Præ dolore enim patris, & desolatione regni non vacant ibi gaudere, sed magis intendant lachrymis & mærori. Ferrandus Comes Flandriæ, qui per 12. annos & 6. menses Parisiis in captione Domini Regis detentus fuerat, multa redemptus pecunia liberatur circa Epiphaniam domini. Ipso anno mense sequenti 15. kal. Aprilis Honorius Papa moritur, & in ecclesia beatæ Mariæ maioris sepelitur. Hic Imperatorem Fridericum sibi rebellem, & aduersarium ecclesiæ Romanæ comperiens anathematizauit, atque Barones suos ab eius fidelitate absoluit. Denique Imperator iam antea cruce signatus, durante anathematis sententia mare transiit. Post mortem vero Honorij Hugolinus Hostiensis episcopus eligitur ad papatum, & alterato nomine Gregorius appellatur.

De disensione Baronum Francia à rege Ludouico iunior.

CAP. CXXX.

Podem tempore Hugo Marchiz Comes, & Theobaldus Comes Campaniæ contra nouum Regem suum conspirantes Ludouicum, frædus ad inuicem interunt, vnde Comes Britannicæ ex consensu Comitum Campaniæ, qui contra prohibitionem Ludouici Regis defuncti de Albigenium terra redderat, castellum quod sancti Iacobi de Beuerone nominant, vna cum Belesino sibi quondam ab eodem Ludouico custodia traditum firmabat, & victualibus muniebat. Itaque Rex nouus & iunior comitantibus se Romano Cardinali tunc legato sedis Apostolicæ à Philippo patre suo Comite Boloniæ, necnon & Roberto Drocensi Comite, cum exercitu multo vsque ad Carthariam de Careis properauit. Quod videns ac timens Campaniæ Comes, à proposito maligno resipuit, & ad hæres Regi Franciæ à Comitum Marchiæ & Britannicæ consortio celeriter cessauit. Rex itaque duos alios Comites Marchiæ scilicet & Britannicæ regali edicto semel ac bis ad colloquium vocatos, sed venisse contemnentis, ne aliquid contra iura videretur agere, tertio quoque suo parlamento mandauit interesse. Tunc illi stolentiam sui superbiam ac Regis clementiam perpendentes, humiliter ei mandauerunt, quod apud Vindocinum si placeret, ei cuncta quæ fore fecerant emendarent, & hoc ipsum opère compleuerunt. Nec multo post iidem Comites cum quibusdam alijs Franciæ Baronibus inuidentes domui regis, quod Regina Blancha filij sui Regis ac regni tutelam haberet, memores quoque quod Campaniæ Comes contra prædictorum Comitum voluntatem, & contra frædus quod cum ipis inerat Regi adhæresceret, eique nehandissima torum consilia denudasset, infinitum contra illum collegerunt exercitum. Et intrantes eius terram, castella, villas & vicos & municipia conflagrantes vastauerunt, siquæ debacchantes vsque ad Thauris pertexerunt, quam obsidentes impugnare experunt. Quod videns Campaniæ Comes, milit ad Regem Dominum suum ab ipso petens auxilium. Illisque patentibus Regis literis obedi- re nolentibus, vt ab obsidione recederet, rex ipse collecta multitudine armorum iter arripuit, & contra il-

los in manu forti properauit. Qui vt eius aduentum agnouerunt, à sede quantoties recesserunt. At Petrus Britannicæ Comes auxilio & consilio Baronum Franciæ fretus, contra Dominum suum Ludouicum insurgens, Henricum Anglicum Regem in auxilium suum cum maxima multitudine Anglorum fecit transfretare, pugnatum aduersus Regem Franciæ. Vnde Rex Ludouicus zelo iustitiæ diuinitus animatus, eundem Comitem primo debellare disposuit, & collecta militia primo Belesinum expugnauit ac cepit. Tunc Rex Angliæ cum robore rediens velociter transfretauit. Anno tamen sequenti dictus Comes cepit infestare terram Regis Domini sui. Vnde Rex iterum exercitu congregato contra eum vsque ad castrum Adon festinavit, quod & obuidens expugnauit ac cepit. Inde ad aliud exercitum duxit, & ipsum quoque per deditionem recepit.

De conuersione sancti Antonij ad ordinem fratrum minorum.

CAP. CXXXI.

Ex gestis eius. His vero temporibus beatus Antonius de ordine fratrum minorum floruit, quem prædictus Papa Gregorius canonizauit. Hic in Hispania ciuitate Vlisbona oriundus, à pueritia sanctus in baptismo Ferdinandus appellatus, primo quidem in ordine sancti Augustini religionis habitum suscepit. Deinde audito quod quidam fratrum minorum apud Marrochium à phantasiis pro Christo cæcati essent, quorum etiam venerandas reliquias vir quidam famosus nomine Petrus inde detulerat, eorumque celebrem passionis ordinem divulgauerat, subito more elephantis ad prælium ex aspectu sanguinis animatus, desiderio martyrij totus æstua- uit. Itaque habitum ordinis totaliter pro Christo defunctorum assumpsit, moxque cum ipis fratribus minoribus recessit à monasterio suo, prælati sui licentia se difficilius obtenta. Quidam autem ex canonicis super hoc grauius se dolere præ cæteris indicans, abeunti sic in cordis amaritudine ait: *Uade, uade, quia forsitan sanctus eris.* Cui iste humiliter respondit: *Cum me sanctum audieris, Deum collaudabis.* Venit ergo vbi fratrum congregatio morabatur, qui locus sanctus Antonius dicebatur, iuxta quod nomen Antonium se deinceps appellari rogauit, et sic requiritum ipsum sollicitudine pia cautela deluderet, eorumque opportunitates sub ignoto facilius nomine declinaret. Feruens igitur ad martyrium. Quiescere non potuit, donec tandem iuxta promissam sibi licentiâ ad terram Saracenorum transiit. In his tamen desiderio suum non impleuit, de quo Dominus aliud ab humano sensu decreuit. Celebrato autem generali capitulo apud Assisum fratribusque ad loca sua circumquaque diuisis, solus Antonius à nemine petebatur, quia sicut erat ignotus, ita & inutilis videbatur. Nulla ergo de se in litteraturæ vel cuiuslibet alterius utilitatis habita mentione ad fratrem Gratianum, qui tunc Romandiolæ fratribus præerat deuotus accessit, rogans humiliter, vt ipsum à ministro generali peritum colligeret, ac disciplinis regularibus ipsum instrueret, quem iste benigne suscepit, & locum solitudinis requiritum ad eremum montis Pauli transmisit, vbi cellam in cripta semotam à fratribus repperit, in qua solitariam quantum licuit vitam ducens, sacris meditationibus contra tædationes spiritum roborans, in diuino se amore firmavit. Ibi quoque nocturnis vigilijs solus in orationibus persistit, & corpus mira abstinentia maceravit.

De predicationis gratia sibi dimittis collata.

CAP. CXXXII.

Post hæc fratres ad ordines missi ad ciuitatem Forumliujs confluerunt, inter quos & Antonius, necnon & quidam fratres de prædicatoribus affuerunt. Quos

De D. Antonio Vlisbonensi quem vulgo de Padua dicunt & ex Franciscano Aponymo quem edidit Surius terno à chronici Minoru huius etiam meminit D. Bonauentura in vita S. Francis cap 3.

cum inimitic loci sollicitaret, ut aliquis eorum verbum De proponeret. Cunctis ad hoc se imperator assentibus, minister ab Antonio, de cuius scientia nihil ei constabat, in hoc opus compellit, ut scilicet proponat quicquid ei spiritus suggerat. Ad quod ille humiliter se minus idoneum respondit, quippe qui exercitator habebat in ablucendis coquinae utensilibus, & huiusmodi vilicis officijs, quam in exponendis diuinorum eloquiorum mysterijs. Tandem tamen imperatori contrarie non valens, licet inuitus consensit, & primo quidem cum timore Domini simplicitate fari cepit, sed in progressu sermonis tanta Deus eum mysticarum sententiarum profunditate suspendit, ut omnes qui aderant mirarentur, & vix aut nunquam se audiuisset talia faterentur. Ut autem ad aures Generalis ministri res gesta peruenit, officium ei publicae praedicationis iniunxit. Itaque doctrinae poculis mirabiliter affluens, qui iam ante calicem passionis tam audio corde stierat, nullius magnitudini nec etiam metu mortis pro veritate cedebat. Tantaque grandes personas feueritate corripuit, ut alii plerumque famosi praedicatores hoc audientes, & quosdam pusillanimitatis rubore perfusas manu vel veste frontes tegerent. Quam profunda vero de sacris eloquijs eructare, etiam Dominus Papa testabatur, a quo vir sanctus arca testamenti peculiari nomine vocabatur. Non solum enim de moribus placido sermone diffiniuit, verum etiam congruentissimis rationibus haereticorum dogmata confutauit. Quorum etiam plures ad fidem rectam & inter eos etiam quendam haereticum archiepiscopum conuertit. Fratribus ad capitulum in prouincia congregatis, idem sanctus de titulo crucis & dulcis Iesu passione praedicauit. Cum beatus pater Franciscus adhuc corporaliter viuens, sed in alia religione longe tunc distans, se filijs in aere praesentauit, & quasi approbando viri Dei sermonem quid audientibus imitandum foret ostenderet, cuiusdam assistentium oculis tanquam brachijs in patibulo crucis protensus apparuit, filijsque qui aderant benedicens, crucis eos signaculo consignauit.

De felici transitu eiusdem.

CAP. CXXXIII.

VNO autem anno ante transitum suum beatus Antonius ab omni regimine fratrum absoluitur, & generalis ei libertas praedicandi quocumque vellet conceditur. Pergens igitur Paduam pijs etiam studijs animu occupauit, totumque quadragesimae tempus in praedicationibus, & audiendis confessionibus expendit. Sed felicibus eius actibus obuiare volens diabolus quadam nocte cum se post laborem sopori dedisset, eius tam valide guttur strinxit, ut ipsum nisi diuino nutu prohibitus suffocasset, sicut ipse cuidam familiariter retulit, statimque nomen gloriose virginis inuocans, oculos ab hoste liber aperuit, totamque ubi iacuit cellulam illustratam supremo lumine conspexit. Quod utique ferre non valens lucis inimicus abscessit. Tanto autem desiderio audiendi eum accensa est vniuersitas populi, ut cunctis ad eum confluentibus quotidianas stationes in ecclesijs operteret indici. Ibi que videret ad pacem mortales inimicitias reformari. Ibi longa captiuitate detentos libertati donari, rapinas & vsuras restitui, pignora reddi, & debita relaxari. Ibi quique consilium pro criminu suorum qualitate requirentes, omnino se stare viri Dei arbitrio promittebant, & se ad hoc ipsum per visionem admonitos plerique dicebant. Sic igitur licet aegrotatione continua & molesta quadam naturali corpulentia premeretur, praedicando tamen & audiendo confessiones, & dando consilia, nullo laboris grauamine flectebatur.

Fructus confessionu eius.

Successu in agrum.

Instate vero messis tempore, videns populum in colligendis frugibus occupandum, & ob hoc a praedicatione cessandum, a ciuitatis tumultu se transtulit, & ad solitarium locum, qui Campus sancti Petri dicitur, pro spiritus recreatione diuertit. Quae vir nobilis Tiso, cuius

dominio suberat locus fratrum deuotissime suscepit, & humane ac gratulante exhibuit. Cui etiam in amano loco, quae non longe a domo fratrum arboribus constitum habuit, cellam proprijs manibus super nucem ramis a stipite dilatata construxit, quam spiritualibus congruam studijs, suo gratanter Antonius studio mancipauit. Quadam vero die cum hora refectionis descenderet ad fratres, vehementi subito infirmitate torqueri cepit, & ne fratres loci pauperes grauarentur, Padua se duci rogauit. Crescente autem morbo omnino deficere cepit, factaque confessione & absolutione accepta, hymnum, O gloriosa Domina dicere cepit. Deinde sursum aliquandiu in directum suspexit. Et cum interrogaretur quid cerneret, respondit: *Video Dominum meum.* Assistentibus autem ex more fratribus oleum vnctionis, dixit eis: *Habeo hanc vnctionem intra me.* Vnctionem igitur deuote suscipiens, psalmos penitenciales cum fratribus decantauit, & post paululum expirauit feria 31. die 7. Iunij anno domini M. cccxxxj.

De ipsius exequijs.

CAP. CXXXIV.

NEC statim ipsius transitum fratres propalate volebant, eo quod populi multitudinem importune super se irruentem timebant. Sed quod omnino celadum non fuit, mirabili cunctis hoc ordine innotuit. Adhuc enim omnes praeter illos qui assuerant, id quod acciderat ignorabant, cum protinus cateruam pueri peruii gradientes clamabant. *Mortuus est pater sanctus, mortuus est sanctus Antonius.* Festinato igitur gressu ne quis raperet corpus, cum armorum multitudine ciues de capite pontis accurrunt. Venientes & fratres ad sanctae Mariae ecclesiam comorantes, ubi sepulturam vir sanctus elegerat, corpus sibi dari deposcunt. Quibus praefati ciues ex aduerso stantes ne vel tangant, permittunt, sed armata fortium manu studiose custodiunt, dolumque suspicantes ipsum corpus rapere voluerunt, & vix ad hoc tandem inducti sunt, ut ministri a quo fratrum causa pendebat, praestolarentur aduentum. Media autem nocte clamor impatientis populi factus est magnus modis omnibus videre desiderantis sancti corpus.

B. Antonij Paduani ex. itus.

Pueri per volem mortuum eius praedicant.

Paduani quantum corpus sancti habere desiderant.

Accidit autem dictu mirabile, ut impetu facto cellam fratru per tres quidem vices constingerent, sed stupefacti ac caecitate percussi ne saltem semel foribus patefactis introire valerent. Pedente igitur propter absentiam ministri negocio, fratres ob aestiuum calorem corpus in capsula lignea incluserunt, & in foueam missum humo leuiter obdulerunt. Moxque rumor sonat in populu, corpus videlicet esse raptu, statimque furibundi omnes in cellam cum gladijs & fustibus irruentes, nequaquam a caepro furore quiescunt, donec factum causamque facti curiosius perscrutantes intelligunt. Quibus ita gestis tandem episcopus cum clero, potestas cum magnatibus, cum innumera populi multitudine ordinatis ad cellam processionibus pergunt, corpus a fouea subuehunt, humerosque ad portandum optimates quique subiiciunt. Sic demum cum hymnis & laudibus ad sanctae Dei genitricis ecclesiam veniunt, ubi ipsum expletis ab episcopo missarum solemnibus honorifice sub die transitus sui quinto sepeliunt.

De canonizatione & ipsius miraculis.

CAP. CXXXV.

TEMPESTATE autem sedata ipsa die miracula contestare ceperunt, ita ut quacunque infirmitate detenti tumbam eius contingerent, optatam continuo sanitatem reciperent. Qui vero accedere vel adduci praeturba non poterant, sani coram omnibus etiam praeforibus in platea siebant. Clamat ad hoc concorditer vna vox omnium ut sancti canonizatio vigilantissimo studio procuraretur. Lectis in publicum & approbatis miraculis

Canonizatur a n. C. 1278.

Haroticus miraculo solum conuertitur.

De s. Elizabetha fuisse aget huius tom. 6. ex Iacobo Nostano.

Castitatis votum eius.

Christiusti apparuit.

Canonizatur a n. Gb. 1232.

Papa manus in celum protendit, & confessorem Antonium cathalogo sanctorum adscripsit festumque eius die obitus sui, id est primo idus Iunii solemniter celebrandum instituit. Acta vero sunt hæc anno domini M. cccxxij. Pontificatus autem Gregorij noni 6. Postremo miracula solemniter sunt (vt dictum est) approbata in quibus vtique 10. & n. diuersimode contracti reperiuntur erecti, paralytici, consolidati, totidemque à gibborum deformitate curati, cæci sex illuminati, triu sardorum aures apertæ, & eiusdem numeri motorum lingua soluta, duo à morbo caduco, totidem à febris liberati sed & duo mirifice mortui resuscitati.

Haroticus miraculo ad falem conuertitur.

Quædam vero mulier cadens in aquam, sanctum Antonium inuocauit, cunctisque eam extrahentibus vndique madefactis, ipsa sola prorsus in vestimentis & corpore sicca remansit.

Soror quædam ordinis dominarum pauperum igne purgatorium grauissime merens per beatum Antonium obtinuerat penitus in hac vita purgari, quæ & durissimis passionibus cruciata rursus cæterarum interuentu per eundem meruit liberari.

Miles quidam à primæua ætate hæreticus ad mæiam sedens, de miraculi sancti viri narrantes audiuit, qui subannans, cyphum vitreum, quem manu tenebat, in terram ab alto proiecit dicens. Si vitrum hoc Antonius conseruauerit integrum, hunc vtique credo sanctum. Quo licet ad petram colliso, tamen mirabiliter conseruato mox erroribus abdicatis fide perfecta credere cepit Christo.

Clericus quidam miraculorum inquisitionem deridens, grauissima passione percutitur. Qui tandem ad beatum Antonium voto facto sanatus, sanctitatis illius professor ipsa in se experientia edoctus efficitur.

De sancta Elisabeth.

CAP. CXXXVI.

EX chronici. His quoque temporibus sancta Elisabeth in Alemania claruit, quam Idem Papa Gregorius canonizauit.

De s. Elisabetho fuisse auge huius tom. 6. ex Iacobo Mōtano.

Ex gestis eius. Hæc filia Regis Hungariæ, vxor fuit Lægrauij Turingiæ ab adolescentia sua studuit religioni, votum suum & actiones in Deum dirigens, tam in rebus ludicris, quam etiam serijs. Hæc vitiorum extirpatrix, virtutum plantatrix fuit, scala morum, exemplum patientiæ, speculum innocentie. Facta vero nubilis graues persecutiones passa est à proximis, & sponsi sui consiliariis ab eis vtrique contempta. Sed cum Dominum exorasset, contra spem omnium ipsum sponsum suum in omnibus habuit tristitiæ consolatorem occultum. Qui etiam cum circa temporalia necessitate suorum principatum intenderet, in secreto tamen timorem Dei habens, beatæ Elisabeth ad omnia exercenda quæ ad opus Dei spectant liberam concessit facultatem, eam ad salutem animæ promouendo.

Casualis votum eius.

Denique de manu magistri Corandi de Marpurgis griseam tunicam induit, & habitus susceptione castitatis votum solemnizauit. Vixitque in penuria & abstinentia ac humilitate, multa quoque ab hominibus tolerando patienter incommoda, diuinæ contemplationi, orationi & operibus misericordie intenta.

Christi apparuit.

Ipsæ quoque dulcis Paraclitus Iesus facie ad faciem ei apparuit, eam confortabat multitudine sanctorum comitatus, sicut serenissimus eius vultus ingens gaudium sæpe cum lateret in extasi rapta representabat, & ipsa etiam quibusdam religiosis postea referebat, vnde & aliquando dulciter in eius præsentia ridebat, & in eius abscessu flebat videntibus ancillis eius, sicut eis post modum requisita, & precibus eorum victa referebat.

Quadam die dum more solito oculis & manibus ac corde in celum suspensis contemplationi intenderet, tam solitaria erat, vt flamma vel scintilla vestimentis eius attingens læderet enormiter ac deformaret ea non aduertente, donec aliqua ex ancillis rediens, odorem ignis sen-

tiens olfactu extinguens suffocaret. At ista clamore puelle correpta, ad se rediens panniculos viles & abiectos manibus proprijs assuens, iacturam prout potuit restituit: Ab ancilla etiam pauperibus & ignobilibus Dominam se vocari solebat, sed eas ad larus suum sedere, & de sentella sua comedere faciebat, fila trahebat, vasa coquinaria mundabat, hospitale pauperum construxit, & si quod bonum vel delectabile quandoque habuit, ori suo subtrahens, pauperibus in eius hospicio manentibus ministrabat, eosque balneabat, & lectos eorum sternebat, eosque tegebat. Monoculum secum & scabiosum puerulum secum habebat, quem etiam ad requisita naturæ sæpius deportabat. Inter innumera miracula, quæ Dominus per eam ostendit 16. mortuos potenter resuscitaui eorum natum illuminauit, 14. kal. Decembris ad Dominum migravit. In die autem translationis sancti corporis eius, postquam in capsula plumbea fuit repositum, de tertia sublata proximo die prius aperto loco pro reliquiarum ostensione, reperiuntur oleum mirifici odoris de corpore eius emanasse, quod hodie etiam inspicientibus patet. Nam guttæ tanquam rotæ super gramæ stræt & distillant, eisque decidentibus vel absterfis alix paulatim renascuntur.

Obitus s. Elisabeth.

De dissensione scholarium parisiensium, & quibusdam alijs.

CAP. CXXXVII.

ANNO domini M. cccxxi. facta est Parisiis inter scolares dissensio, quam mox secuta est eorum ad tempus multifaria dispersio, alij namque Remis, alij Andegauis, alij vero Aurelianis, alij quoque in Angliam vel in alias mundi prouincias studij causa profecti sunt.

An. Chris. 1230.

Eodem anno Henricus Angliæ Rex instinctu Petri Britannicæ Comitæ vt tertium à prædecessoribus suis possessam & amissam recuperaret, in Britanniam transfretaui, sed in proposito suo nullatenus proficere valens, inanis & vacuus rediit, & eodem anno Rex Ludouicus urbem Andegauensem & castrum Belesinæ dicto Petro ad vitam concessa recuperauit.

An. Chris. 1231.

Anno domini M. cccxxii. facta est dissensio inter Burgenses, Beluacenses, minoribus insurgentibus contra maiores. Vnde plures ex maioribus occisi sunt. Plurimi vero de minoribus capti, & per diuersa regni loca carceri mancipati, ad vltimum vero multa pecuniæ summa redempti. Namque Milo eiusdem urbis episcopus tanquam faueret minoribus in hoc facto suspectus habebatur. Rex autem Ludouicus tanquam superior iudex manum vlticem adhibuit, & ob hoc episcopatus pluribus annis sub interdictione fuit. Milo vero præfatus episcopus Romam proficiscens, in itinere obiit. Sed & eius successor Gaufridus eidem cause contra Regem insistens, dies paucos & malos, id est afflictione plenos in episcopatu peregit, cui succedens Robertus pacem cum Rege composuit, & se ab interdictione Diocesis absoluit.

Anno quoque prænotato magnum gelu fuit, ita quod segetes congelatæ fuerunt, vnde & fames magna secuta est in Francia.

An. Chris. 1234.

Anno domini M. cccxxiii. Rex Franciæ Ludouicus accepit uxorem scilicet Margaritam Comitæ prouinciæ filiam circa dominicam Ascensionis, quæ Senonis coronata fuit, & Parisiis venit circa octauas Ascensionis.

An. Chris. 1235.

Anno sequenti facta est magna fames valde in Francia, maximeque in Aquitania, ita vt homines herbas cæpestres sicut animalia comederent. Valebat enim sextarius bladi centum solidos in Pictauia. Ibidem quoque facta est magna pestilentia, qua multi pauperes, magni & parui sacro igne accendebantur, ita quod ecclesia sancti Martini talibus illuc allatis implebatur.

Eodem anno Theobaldus Campaniæ Comes exercitum colligens, aduersus Regem Ludouicum insurgere attentauit. Quod agnoscens Rex, ex aduerso cum exercitu vsque ad neapoli Vicenarum properauit. Quo audito Comes ad eum nuncios misit, rogans vt iram depouens offensam remitteret, & vt in oculis eius gratiam

etiam inueniret, dicitur eidem villas scilicet Braum & Mostobium in Fordiana tradidit in perpetuum quiete possidendas.

An. Chr.
1236.

Anno sequenti Vetus Rex Arfacidas misit in Franciam, precipiens ut occiderent Regem Ludovicum, sed Deus cor eius immutauit, eique cogitationes pacis & non occisionis immisit. Unde post primos quatuordecim alios nuncios misit, mandans ei ut a primis nuncijs se custodiret. Unde Rex ex tunc corpus suum diligentius fecit custodi per homines clauas cupreas assidue deportantes, primos interim nuncios alij sollicite quæsierunt, & inuentos ad Regem Ludovicum adduxerunt. Quibus visis Rex gaudens utrosque muneribus honorauit, Regi quoque Vetulo regalia, exenia, & dona quæ plurima pretiosa in signum pacis & amicitie delegauit.

37. 1240

1240

Anno domini M. cxxxvij. idus Februarij magister Jordanus totius ordinis prædicatorum pastor & rector obiit in mari. Dum enim ad visitanda loca & fratres in terram sanctam iret, inundante maris satuitia suoque impetu galeam qua cum duobus fratribus & alijs 90. personis erat ad litus propellente, pariter cum illis ab hoc seculo nequaquam beneficio mortis ereptus est. Dumque corpora iacerent inhumata, sicut testantur qui de isto naufragio euaserunt, & qui proprijs eos manibus sepulture tradiderunt, luminaria de celo super illos singulis noctibus effulserunt, sed & cruces multe super illos, & à multis visæ sunt. Ad quod miraculum incolæ loci confluentes tanti odoris fragrantiam hausunt, ut in tanta testimonijs istorum, qui post visa miracula tres illos sepelierunt, usque post 10. dies odor nimis ab ipsorum manibus non recederet, sed & per sepulture circuitu eiusdem suauitas odoris latius emanabat, usque quo fratres de Athon cum barcha venerant, & eos in ecclesiam suam transtulerunt, ubi & dictus pater miraculis coruscet, multaque multis beneficia præstat.

Jordanus obiit.

1240

De itinere transmarino sub ducatu Regis Nauarrie, & discordia inter Fredericum, & Papam Gregorium.

C A P. C X X V I I I.

Eodem autem tempore, fratres prædicatorum & fratres minores ad hoc ipsum officium à Domino Papa vocati, suæ prædicationis exhortatione multos de Francia Barones, milites, ac plebanos clericos, & laicos cruce signantes, in terræ sanctæ subsidium transmittere parauerunt. Qui tamen annuente Gregorio per annos quatuor aut quinque passagium distulerunt: Tunc Comitem Campaniæ qui etiam Rex erat Nauarrie, duces itineris habentes, & partim (ut fertur) inter se dissentientes, partimque in conflictu contra Saracenos incaute se agentes, ac prædæ forsitan vel gloriæ propriæ (sicut mos est nostri temporis militibus) auide nimium inhiantes, parum ad nihil profecerunt, quin potius multi eorum pagani eade corruerunt, & multi capti sunt: Illic in bello perijt Comes Barri miles strenuissimus. Porro de carcere liberatus cum rediret obiit Comes Montisfortis Amalricus.

Fredericus
Imp. insur-
git contra
Romanam
ecclesiam.

His vero temporibus orta iterum inter Papam & Imperatorem discordia, Imperator excommunicatus, contra Romanam ecclesiam acriter insurgens, itinera quoque obsidens Romipetis insidiatur. Ob hoc Iacobus prænestinus episcopus in Franciam Legatus à Domino Papa petendi subsidij causa latenter dirigitur, & peracto negotio reuertens ab Imperatore capitur. Sed & Dominus Otho Cardinalis iam pridem in Angliam ab ipso Papa missus, eodem tempore rediens, etiam ipse ab Imperatore detinetur. Ipso quoque tempore Dominus Papa concilium episcoporum ad se vocare nititur & iter multi aggressi similiter capiuntur. Ex quibus fuit Petrus de Collemedio archiepiscopus Rothomagensis, Abbates quoque Cluniacensis, Cistercii, & Clareuallis.

Gregorius
Papa mori-
tur.

Denique idem Papa Gregorius multis tribulationibus undique pressus obiit, qui 14. annis in pontificatu sedit. Et anno domini M. cxxl. migravit. Tunc Gaufridus Me-

diolanensis, qui Cardinalis episcopus Sabiniensis erat, in Papam eligitur, ac Celestinus huius nominis quartus appellatur. Sed quia senex & infirmus erat, ultra 18. dies ecclesiam non valuit regere, quia morte prohibitus est permanere: Postea dissentientibus inter se paucis, qui à mortis insatione remanserant, Cardinalibus, vacauit sedes Apostolica 20. & duobus mensibus.

Anno quoque prænotato à dominica post Natale domini, usque ad exaltationem sanctæ crucis fuit siccitas magna, vna quoque tam fortia fuerunt, ut non possent bibi commode sine aqua.

Eo tempore apud Cremonam facta est tempestas maxima, ceciditque lapis grandinis, in quo erat crux & imago Saluatoris expressa. Desuper quoque literis aureis scriptam: *Iesus Nazarenus Rex Iudeorum*. Cecidit autem in monasterio sancti Gabrielis, & de aqua in qua liquefactus est inuixerunt monachi cuiusdam fratris oculos excutiens, statim que clare vidit.

De tyrannide Papeoissole & in Turcha debachatione.

C A P. C X X X I X.

Anno domini 1240. videlicet anno 2. antequam Tartari Turchiam destruxissent, quidam Turquemanus in regno contra Soldanum se extulit, ac per duos menses & fere dimidium debachationem suam exercuit. Hic Papeoissole vocabatur & bauilationem habebat super quatuor casalia. Qui cum die quadam equitaret per campos super lumentum suum pulchrum, quidam rusticus pedester ei occurrit euulans & clamans, quia lupus rapuerat & in siluam deportauerat eius filium. O, inquit rusticus, audi me homo & adiuua miserum, faciasque te hominem diuitem, vel si malueris Soldanum. Cui Papeoissole audita eius causa, & accepto de promissione iuramento, lupum insecutus ei puerum abstulit & ad patrem reportauit. Rusticus ergo puerum viuū lætanter recipiens, Papeoissole dixit: Elige tibi quod vis de duobus promissis. Ille respondit: Quis es tu qui sic incunctanter hoc mihi promittis? Ego sum, inquit, qui de nocte vado cum dominabus qui nymphæ vocantur, & sum Dei nuncijs, & quicquid dixerò tibi eueniet. Tunc ille: Satis ait diues sum, sed fac me Soldanum. Rusticus quoque ait: Vade statim ad parentes tuos, quia magnæ es parentelæ, & congregatis in vnum die, quod nuncijs Dei tibi apparuit dicens: Deum te velle Soldanum esse. Quod cum ille fecisset, incipit multa circa se casalia inuadere atque destruere, omnibusque cum quibus præliabatur præualere.

An. Chr.
1240.

Cumque domum quandam Armenorum quasi castellatam obsideret, omnes suos pro posse animauit, ut viriliter pugnarent, nihilque mali timerent, quia nullus ibi moreretur, neque vulneraretur. Hac igitur confidentia castrum assilierunt, & illi de castro 8. de illis se pugnantibus occiderunt, & quam plures alios vulnerauerunt. Alii vero pugnantes scilicet decisorum fratres atque parentes de morte ipsorum dolentes dixerunt: Papeoissole quare sic decepisti nos & nostros? morieris & tu fices & illi. Ille autem iurabat, quia sic Dei nuncijs ei dixerat, diabolus, inquit, fuit, qui sic te decepit. Tunc ille subterfugiam amentie suæ querens & non inueniens dicebat: O Deus quid facis an dormis? Loquar, inquit, omnibus astantibus vobis Deo crastina die & dicam ei, cur mihi & vobis tale quid permisit accidere.

De ipsius ac suorum destructione.

C A P. C X L I.

Crastina vero die contra prædictos Armenos insultum fecit, ac per medias scapulas perforatus ad mortem abscondi se præcepit, ita quod videri non posset, quando mortuus esset. Nihilominusque consolatus est suos, dicens quod non propter ipsum à proposito

quod

quod inciperant & desisterent, sed viriliter insisterent, quia victoriam & dominium sic ei Deus manducaverat de omnibus obtinerent. Dixit etiam quod cum foret mortuus, iret loqui cum Deo super his quae acciderant rationem quaeriturus. Quendam etiam praeter ceteris sibi de genere suo priusquam moreretur constituit, ut praesent loco suo, eique obedirent ut sibi, certi quod Turciae dominium obtinerent, si in proposito & opere incerto permanerent. Ille igitur institutus in opere capto persistebat, & congregata secum iij. M. hominum multitudine, omnes sibi resistentibus occidebat ac destruebat. Denique in terrae vastatione tantam sibi pugnatorum multitudinem congregaverunt, & ita in brevi a Thureis reueriti sunt, quod eis libere Gazariam dum tantum pax esset, de caetero firma inter ipsos dare voluit Soldanus.

Tunc trecenti Latini sive Franci audientes Turciae destructionem per istos fieri, conuenerunt ad locum ubi erant congregati, atque in illos exilientes destruxerunt omnes, Turcis a bello fugientibus nec intrare conflictum audentibus, vnicus tantum Latinus mortuus fuit ibi, plures autem vulnerati. Sic igitur habita de Paperoissole victoria per Latinos praecipit Soldanus 300. millia Soldanorum eis dari, quae omnia retinuerunt ipsi Turchi. Siquidem etiam admiraldi sive baiuli Turciae participant furtis, quae in ea fieri consueuerunt. Pactum quoque de habenda securitate cum furibus faciunt. Tunc Latini stipendia quaesierunt a baiulis Soldani. Quibusdam vero soluere recusantibus dixit vnus: Iustum est ut stipendia vobis soluamus, quia nos & capita nostra per vos habemus. Si quidem altera die cum Paperoissole veniret ad castrum nostrum, omnesque recepti essemus in tutiori loco vndecim millia pugnatorum. Ille videntibus oculis nostris venit ad Burgum, & ibi accepit victualia quantum voluit, nec saltem vnus qui contra illos exiret ex nobis fuit. Quoniam ergo vos Franci deuicistis eos, ante quos comparere non audebamus, iustum est ut stipendia vobis persoluantur. Itaque non exercuit (ut dictum est) Paperoissole tyrannidem suam plusquam per duos menses ac dimidium, & tamen Turci per vices 12. fuerunt vastati per eum, erantque 12. millia lancearum.

Latini seu
Franci Pa-
pam Roiss-
le destruxerunt.

An. Christi.
1240.

De longe Turcorum a Tartaris impugnatione.

C A P. CXLI.

Porro Tartari pluries Turciae terram invaserunt antequam ista contingerent ac destruerent. Nam per annos 20. Soldanus cum eis versus fines Qualat habuit guerram, ita tamen quod non omnes Barones Tartarorum, sed vnus tantum vel duo insurgabant. Tandem audientes quod Paperoissole tali modo & cum tam paucis quasi cepisset victoriam de Turcis obtinere, animati quam plurimum ex debilitate Turcorum, in anno sequenti Turciam integre invaserunt.

Contigit autem in antecedenti anno destructionis eius duo millia mulierum de Arseron inisse ad balnea, quae per tres leucas ab eadem ciuitate sunt remota. Cum igitur in balneis essent ut exercitum Tartarorum sibi superuenire viderent, nec effugere possent, cogitauerunt ut se Baiothnoi totique suo exercitui perpetuo seruitutas offerrent. Venientes igitur ei obuiam in lyris, ac tympanis, & diuersis musicis instrumentis, quae multae illarum secum habebant, cantantes coram Baiothnoi se illi suoque exercitui obtulerunt, nec sic tamen eius animi ferocitatem mitigare potuerunt, sed omnes ibi statim praecipit occidi.

Mulierum se
dedentes
Tartaris
occidantur.

Accidit etiam parum ante Turcorum destructionem quod prope Semanzar quidam pauper Christianus peregrinus, Teonicus a latronibus vulneratus debilis & infirmus mendicans a Turquemannis quaerebat sustentationem. Tandem in extremam infirmitatem cecidit,

Christianus
in Turquia
mortuus
miracula
operatur.

Dominoque spiritum reddens in quodam casali expirauit. Illi vero Turquemanni in quodam fumario sepelirent eum ac in subsequenti nocte & pluribus noctibus aliis luminaria magna super eum visa sunt, pluraque miracula ibi a Domino sunt ostensa. Multisque admirantibus ac stupentibus Cadrus homo quidam diabolicus nitebatur admirantes compescere, dicens astantibus: Non credatis quod iste fuit Christianus. Erat enim natione Saracenus, sed forsitan a Saracenis deuiuerat, & amodo ut Saracenus vivere proponebat. Ideoque pro illo tantquam pro Saraceno, operatur talia Deus.

De nobilitate ac magnitudine Regum Turquiae.

C A P. CXLII.

Erant quidem illud Turquiae regnum nobilissimum & opulentissimum, ibique ciuitates fere c. exceptisque castris & villis & casalibus. Ibi quoque Melodeme, quae fuit (ut dicitur) patria sancti Gregorij omnibus abundantans bonis; ibi Labigarme ubi Fridericus quondam Imperator contriuit plusquam 200. millia Turcorum, & tunc acquisiuit Iconium. Sed cum inde Hierusalem pergeret, in fluvium Delsaleph submersus est. Quo audito Turci nocte quadam in Francos insurrexerunt, ut illos occiderent.

Mors primi
Friderici.

Saluastia comitatus est magnus sive regnum, & possidet multitudo circum adiacentium castrorum. Ipsa est ciuitas Sebaste, ubi beatus Basilius eiusdem urbis episcopus martyrizatus est, & alij 40. similiter martyres. Ibi quoque Finemigla regio est, ubi casalia valent ciuitates. Ibi etiam est fluvius sive stagnum spacijs trium dietarum. Ibi quoque plures regales sedes scilicet 25. quarum vna est Sauastia sive Sebaste; alia vero Satellia, ubi est sinus maris, qui dicitur Gaufra Satelliz. Item Lantaudaloux ubi est thesaurus Soldani, ac Maledini ciuitas sancti Georgij. Item Arseron & Monfalquin & Calath & Rohais, quae quondam dicitur Rages ciuitas Medorum, & Salamefar, ubi fuisse dicitur vna de crucibus duorum latronum. Ex his etiam est Iconium & aliae multae usque ad praedictum numerum, ex quibus est vna Nixaria nomine, de qua dicuntur a quibusdam euangelicis tres Reges sive Magi fuisse. Est etiam in eodem regno locus qui dicitur sanctus Braillamus, ubi est monasterium monachorum 300. cuius munitio si quando impugnatur ab hostibus, fertur seipsam mouere machinasque iacentes in eosdem retorquere.

Tres Magi
unde orti.

De opulentia eiusdem.

C A P. CXLIII.

Ibi tanta copia diuitiarum, quod Admiraldus quidam in qualibet hyeme ponebat ad praesepe suum hordeaceum 10. millia arictum, exceptis aliis qui erant in pascuis. Idem quoque 10. millia equorum ad praesepe suum hordeaceum, praeter illos qui erant in pascuis & in haracijs. Soldanus autem habebat in terra sua vi. vel secundum quosdam 10. millia argentearias, quarum vnica quotidie decem millia soldanorum valebat, argentearia delebana quotie valet (ut dicitur) tres rotas argenti depurati, quae valent 3. millia soldanos solutis operarijs. Itaque terra Soldani valebat ei quotidie 400. millia hyperperorum, id est 57. millia marcas argenti. Artis autem minerarum sunt ibi tres, minerarum autem ferri plures. Est autem aluminis minera iuxta Saluastiam, quae valet vnam argentariam, sortum equorum vnguenti & saponis reddit ei annuatim soldanos 120. millia, vinum 100. millia, aqua veto quotidie soldanos mille.

videt vna
argenti.

Sunt etiam ibi ad minus 8. salinarum. Praeterea apud Haefar inuenitur coctus & aluminis minera. Color e-

tiam

tiam indus totidem versus Baudath, & copiosus habetur in Turquia. In terra Iconij inuenta fuit Azuris minera, sed superueniente terra est cooperta. Ibi etiam præter lanas ouium; habent lanam caprinam optimam, de qua fiunt capelli de Bonet, qui mittuntur in Angliam. Itaque Soldanus Turquie bene poterat 50. millia milites vnicuique dando mille bizantios annuatim in reditu stipendiare. In aduentu baiuli Armenie ad ipsum in Gazariam proiecta sunt hyperpera multa eique dimisit ad valore quingentarum marcarum argenti vasa sua aurea & argentea. Idem quoque Vatachio fecit, cum ad ipsum venit. Dixit etiam quidam Soldani thesaurarius, quod in casalia erant tres domus, quarum vna plena erat hyperperis, dicitur autem dragmis. Denique in anno quo contritus fuit Soldanus à Tartaris, ante pugnam dedit 16. millia parua vestimentorum de Samite & de Thabith, sarbois exceptis.

De magnatibus subiectis eius dominio.

CAP. CXLIV.

Porro Rex Armenie minoris Soldano Turquie in 300. lanceis per 4. menses tenebatur seruire, & insuper etiam facere proclamare legem Machometi semel in anno in sua maiori ciuitate: monetam quoque in terra sua fieri faciebat, cuius medietas Soldani erat. Similiter Dominus de Lambro tenebatur ei in 29. lanceis seruire, eo modo quo Rex, sed admittendum quocumque vellet mitteret. Vatachius quoque in 400. lanceis eidem seruebat quoties vel quantum volebat. Itē Dominus de Trapefondes 200. ei lanceas dabat, & Soldanus Alapiæ quotiens volebat in mille lanceis eidem seruebat. Dominus de Melerdin & Dominus de Tantaphe Dominusque Meredin, & Soldanus de Hameta, & ille de Camella, & Soldanus Damasci, & ille de Monteferraquin & ille de Hamauth tenebantur ei facto homagio ac iuramento mediante ipsum adiungere secundum omne posse suum contra quoscumque. Itaque Soldanus iste faciebat se proclamari Dominum totius mundi, & quando filius eius fuit natus, clamari fecit quod natus esset Solis filius. Nunquam ibat cum minori societate quam 10. millia hominum.

Cumque adhuc esset in maiori posse suo dixit Domino de Lambro, quod ipse in persona propria volebat ire ad Papam, eique reddere totam terram suam, dum tamen quiete possideret arcem vnam. Et hoc quidem statim fieri voluisset, nisi vel Dominum de Lambro ab Admiraldis interfici timuisset. Itaque Dominus de Lambro consuluit ei ne fret sed potius mitteret. Postea vero eius propositum impeditum, nec ad effectum productum est. Est autem in eius regno fortissimum castrum quod Candelaria dicitur, vbi est thesaurus ipsius, & dicitur quod ibi sunt 16. pithacie plene auro depurato in ipsis liquato, exceptis lapidibus preciosis & pecunia multa nimis. Hæc autem omnia per Francos acquisiuit etiam à tempore Godefridi de Bullion & episcopi Delpini. Sed postquam à Francis se Soldanus retrahere cepit nūquam ut prius veritus fuit.

De Soldano ibidem per Francos constituto.

CAP. CXLV.

Siquidem & Gaiafadinus qui tempore destructionis regni erat Soldanus per Francos in regnum fuit exaltatus. Cum enim Haladinus moriturus esset, dedit eadem filio suo Gaiafadino gladium suum tanquam vero hæredi, cum tamen illegitimus esset, & Haladinus ipse duos filios ex sorore Soldani Babylonie legitimos haberet. Habuerat autem Haladinus vnum Admiraldum

nomine Sadadinum, qui omnibus Admiraldis præerat, omniumque capita absciderat. Mortuo igitur Haladino venit iste Sadadinus & dixit Gaiafadino: Veni mecum, & ego modo te faciam Soldanum. Tunc apud Conquebac domum quandam Soldani iuxta Gazariam ad leucam erant, vbi scilicet in Gazariam 16. millia cotas minorum in solidis Soldani consistebant, & ex se quidem Soldanum facere volebant, sed Francos mirabiliter timebant, qui vsque ad mille tunc ibi erant. Venit ergo Sadadinus & Gaiafadinum accepit, eumque in Gazariam duxit. In illo autem itinere obuiauerunt Latinis siue Francis, qui ad Conquebac ibant causa præceptum audiendi, quibus ait Sadadinus: Ecce Gaiafadinus Dominus vester atque Soldanus, ipsum ergo conducite, & in sede sua statuete, quod & fecerunt in Dodanum, id est in domum Soldani cum ducentes, & in eius sede statuete. Itaque statim audito quod Gaiafadinus esset in sede Soldani, venerunt omnes Admiraldi eidem inclinare ac pedem ipsius osculari. Ipse vero Francos quia in sede eum posuerant, pedem suum osculari non permittebat, sed manum eis porrigebat. Cumque timeret ne Admiraldi se coniungeret matri suæ & fratribus, & occideretur ab eis, cum non esset hæres legitimus, dixit ei Sadadinus: Esto securus quia sic faciam de illis ut te eos timere non oporteat. Fecit igitur eos cum matre occidi ambos. Postea vero idem Sadadinus occidit Soldanos omnes præter tres, voluitque ipse esse Soldanus, & chordam pro Soldano strangulando portauit, cum qua inuentus est atque in malitia sua præuentus à quodam Admiraldo Mergedac nomine, qui fuerat christianus. Huius ergo comperta fidelitate & illius falsitate occisus est Sadadinus, & in eius loco Mergedac substitutus est.

De probitate Francorum contra Tartaros.

CAP. CXLVI.

Præterea contra Tartaros longo tempore Turcos, ut dictum est, impugnantes Franci tantummodo 300. perregerunt, & bis eos confregerunt, vnaque die post horam etiam 9. quendam eis montem in quo erant abstulerunt. Contigit in præcedenti anno præfate Turquie destructionis, ut capti essent duo Franci apud Arseugana Tartaris, quorum vnus vocabatur Guillelmus de Brundusio, alter vero Raymundus Gualco. Cumque tenerentur captiui, quidam Tartarorum qui audierant quod Franci fortes bellatores erant, suggererunt cæteris maioribus ut illi duo pugnarent inter se, quia modum pugnandi eorum libenter aspicerent, congaudentes eorum interfectioni manibus ipsorum faciendæ. Itaque de communi maiorum assensu factum est: ut inter se pugnarent illi duo Franci equis & armaturis, prout fieri potuit competenter præparatis. Cum autem armarentur & præpararentur inter se sunt collocati quod siue sic de necessitate ac sine dilatione oportebat eos mori, ideoque quod Tartari sperabant ipsos inuicem facturos de seipsis ipsimet pariter facerent de Tartaris. Hoc itaque communi assensu inter se firmauerunt Dei misericordiam sibi assuturam inuocantes, ac fortassis sic inuicem sibi de peccatis suis confitentes. Præparati ergo ad prælium alter alteri cõminus quasi congrediens ac velut in comparem suum insiliens in Tartaros irruerunt, primo quidem lanceis, & postea gladiis eos confodientes ac detruentes, ita quod 15. ex eis interfecerunt, & alios 30. grauius vulneratos antequam ab illis interfecis fuissent ibidem reliquerunt. Propter hæc & his consimilia Francos siue Latinos id est Christianos præcipue timent Tartari, & similiter etiam Turci. Vnde cum in Arseuga Francus quidam Placentinus occidisset quendam Turcum, hac de causa Marefcallus exercitus capi & suspendi iussit eundem Placentinum. Quo audito Franci omnes in vnum conuenerunt & firmauerunt inter se,

quod

*Principes
Regi Tur-
cia subditi.*

*Turcia Sol-
danus Pon-
tifici cupit se
subiicere.*

*An. Christi.
1242.*

*Cæsarea
Cappadocia
à Tartaris
capta.*

*Dignitas
Francorum
sacris mo-
neratu dig-
nam.*

*An. Christi.
1242.*

quod si suspenderetur Francus, omnes irruerent in mortem Turcorum. Hoc cum audissent Turci, nihil amplius agere sunt ausi. Erant tamen tunc ibi 80. millia Turci, Franci vero 700. Alias quoque cum totidem utrobique congregati essent Turci voluerunt imponere Francis ut castrum quod dicitur Semefac munitent. Unde Franci tunc etiam contra illos insurgere volebant, quia se tam viles reputabant.

De destructione quarundam Turcicæ civitatum.

CAP. CXLVII.

An. Christi.
1242.

ANNO itaque Domini M. ccc. lii. Tartari omnes primam Turcicæ civitatem invaserunt, eamque destruxerunt. Siquidem, antea ut dictum est, supra per 20. annos regnum illud impugnaverunt, ita tamen quod unus eorum Baro vel duo tantummodo contra illud insurgebant. Omnes autem Arseron simul per 20. dies oblederunt. Est autem Arseron, ut dicitur, terra Hys, in qua quondam beatus Iob dicitur habitasse & in ea regnasse. Cumque civitatis huius habitatores à Tartaris obsessi, succursum à Domino suo Soldano prout erat necesse non haberent, nec adversus Tartarorum multitudinem prævalere possent. Cogitauerunt inter se Tartaris reddere civitatem eo pacto ut nulli eorum aliquam læsionem vel mortem inferrent, sed ut seruos suos & sclavos tenerent illos atque saluarent. Ad hoc autem offerendum & firmandum miserunt eis Saana, idest civitatis Balium. Itaque Tartari petitioni eorum annuerunt, & secundum modum suum iurantes omnia petita se sicmiter servaturos promiserunt. Intrantes autem urbem statim considerationem præfatam ruperunt, omnemque civitatis habitatores occiderunt. Sic quoque fraudulentam pacem & confederationem habitatoribus Arseron civitatis fecerunt, & post introitum in eam omnes similiter occiderunt. Habitatores autem Saana non occiderunt, quoniam illis obviam claves civitatis eis offerentes exierunt, totam tamen civitatem prædati sunt, & iuvenes ac iuenculas & quamplures alias mulieres rapientes secum eduxerunt. Quæ tamen omnia prius se nullatenus facturos esse promiserant atque iurauerunt.

Cæsarea Cappadocia à Tartaris capta.

Cum autem Gazariam quæ alio nomine dicitur Cæsarea Cappadocia obsideret duo Franci qui erant in urbis illius præsidio dixerunt, quod si plures Francos secum habuissent, semper à Tartaris in illo præsidio se defendissent nec villas eorum machinas vel impugnationes timuissent. At vero miseri Turci quia viles & effæminati sunt, ultro se illis reddiderunt. Venientes igitur Tartari ante dictam urbem petierunt tantummodo sibi omnia animalia civitatis reddi, & iuramentum fidelitatis sibi præstari. Tunc itaque Turci quasi iam secuti de illorum promissione exierunt ad illos causa fidelitatis confirmande. Illorum autem qui exierunt Tartarorum centum in illa, vel potius secundum quosdam cec. millia interfecerunt. Cumque iam essent intra urbem quæ exeperant audientes dici quod Rex Armeniæ minoris veniebat in succursum Cæsareæ, cum tamen paucos & quasi nullos contra Tartarorum multitudinem posse habere debellatores. De nocte tamen fugerunt quæcumque lucrati fuerant exportantes, postea tamen redierunt cum eiusdem Regem venturam non audierunt.

De itinere Ludovici Regis in Pictaviam contra Comitum Marchie & Regem Angliæ.

CAP. CXLVIII.

An. Christi.
1242.

EX historia Francorum. Anno quoque prænotato Rex Ludovicus contra Hugonem Marchie Comitum

in Pictaviam petrexit, qui scilicet Comes contra eundem Regem rebellis erat, & Henricum Angliæ Regem, ac Richardum fratrem eius in auxilium habebat. Et hi duo uxores habebat filias Comitum provincie, sorores scilicet Regine Francie. Prædictus autem Hugo habebat uxorem ipsius Regis Angliæ matrem. Anno quidem præcedenti Rex Ludovicus multam sui regni militiam apud Salinum convocans Adefonsum fratrem suum ibidem novum militem fecit, cui antea filia Comitum Tolosani nomine Ioannæ coniugaliter sociata, terram Auernie, Bictavie, terramque Albigenam possidendas concessit. Quibus peractis ab Hugone Comite Marchie ut eidem fratri suo scilicet Adefonso Comiti Pictaveni prout debebat homagium facere petijt. Sed iste nullatenus se facturum asseruit. Unde Rex huius præsumptionis ac superbie non immemor, anno sequenti exercitum regni congregavit, & cum infinita multitudine bellatorum terram illius introiit, & primo castrum quod Mosterolium in Gascina dicitur obsidem in brevi subiugavit. Postmodum ad turrim Beragie se convertens, eamque capiens ipsam cum appendicijs suis dirui penitus fecit. Post hæc & castrum Frontoniam Gaufridi de Lisequo, qui erat in auxilium Comitum Marchie fortiter expugnavit, ipsumque cito potenter sibi subiecit. Similiter & aliud castrum eiusdem Gaufridi fortissimum, quod appellatur Nouentum, in expugnatione Frontoniam balistarius quidam quarellum ad turrim iaciens, Adefonsum Comitem Pictavensem in pede graviter vulneravit. Quo viso Rex castrum acrius impugnavit iussit, eoque capto defensores eius, scilicet filium Marchie Comitum illegitimum 41. milites cum 80. seruentibus & alijs quampluribus Rex partim Parisios, partim alibi per diversa loca misit ac diligenter custodiri præcepit. Postea autem Rex castrum Guidonis de rube forti quod appellatur Baularibus sibi fortiter subiecit, ipsumque sicut & Frontoniam dirui fecit. Interea Marchie comitissa seruentes donis & promissionibus illectos ad curiam Regis Ludovici cum veneno, ut ipsum & fratres imprecationem misit. Quos idem Rex deprehensos, atrocissimo carceri mancipari iussit. Itaque postquam castra quædam Pictavie dirui, quædam vero guarnitionibus suis muniti fecit, cum esset in quodam marisco pontes elevati faciens ulterius versus Regem Angliæ qui in vico Xantonensi latitabat transire voluit. Quod quia propter importunitatem transitus absque dispendio implere non valuit, versus Calleburgum castrum Gaufridi de Rancoho rediit, ibique tentoria super aquæ ripam fixit. In altera voce ripa stabat Rex Angliæ cum fratre suo Richardo & Hugone comite Marchie ac Symone de Monte forti, cæterisque militibus & balistarijs ac multitudine grandi. Qui scilicet Rex Angliæ postquam exercitum Francorum deprehendit, licet ad bellum paratos, tamen per tractum duarum balistarum & amplius cum suis militibus se retraxit. Tandem bellum commiserunt durum & asperum non sine magna strage Anglicorum. Denique Rex & Comes Marchie noctu de vico Xantonensi recesserunt, castrumque vacuum reliquerunt. Tunc in mane eives ad Regem Ludovicum accesserunt, eique claves reddiderunt. Nec prætereundum est quod in prædicto conflictu Anglici stupefacti ad Vicecomitem castri Eraudi, qui satis prope ibi se habuit cum haberet arma Richardi Comitum armis similia confugiebant perterriti, seque dicentes esse de parte illa, cogniti sunt ac tenti. Post hæc Reginaldus de pontibus potentia Regis petteritis venit, & fecit homagium Comiti Pictaveni publice coram Regis Baronibus.

Eodem quoque die Hugo miles Comitum Marchie primogenitus ad Regem venit sub hac forma cum ipso de pace tractatus, videlicet quod terra tota quam idem Rex super patrem suum acquisierat, Comiti Pictaveni remaneret, & de residua Comes Marchie cum filijs

Diorum Francorum facti memorati dignum.

filij suis voluntati Regis omnimode itaret, ita tamen ut idem Comes castrum Achardicum cum duobus alijs Regi traderet. In quibus Rex expensas dicti Comitis garnitionem suam haberet. In crastino Comes Marchit cum vxore sua praedicta completurus venit, & genuflexo cum lachrymis ac suspirijs coram Rege veniam de offensa petitam obtinuit. Rex vero eandem pacem quam idem Comes secum fecit, homagia quae ipsius facerant scilicet homagium Reginaldi de Pontibus & Gaufridi de Ranconio, & Comitis Augi & Gaufridi de Lifegnio retinuit sibi.

De vastatione Hungariae & Poloniae per Batho ducem Tartarorum.

CAP. CXLIX.

An. Chriſt. 1242.

Tartari Hungariam ingreditur.

apocal. 16.

Religiosi Tartari resistunt.

EX historia Francorum. Anno quoque Domini circiter M. ccxliij. Tartari vastauerunt Poloniam & Hungariam cum principe suo nomine Batho. Post destructionem quippe Corasminorum, Rex Tartarorum Cingiscam eundem Batho Ducem cum exercitu in partibus Aquilonis miserat, ubi super mare Ponticum Russiam, Gazariam, Sugdariam, Guelriam, Ziquiam, Alaniam Poloniam, caeteraque regna quae omnibus computatis erant 30. & vtramque Comantam acquisuerat. Denique Hungariam etiam pro magna parte destruxit, & vsque ad fines Teutoniae profiliuit. Cum autem Hungariam ingressurus demonibus immolaret consulens eos vtrum illuc transire auderet, ei a demone in idolo habitante responsum est: Vade secure, quia mittam tres spiritus ante faciem tuam, a facie quorum aduersarij tui non poterunt tibi resistere, quod & ita factum est. Spiritus enim illi fuerunt spiritus discordiae, spiritus incredulitatis, & spiritus timoris. Hi sunt tres spiritus immundi in modum ranarum, ut legitur in Apocalypsi. Si quidem & ex ipsis Tartaris qui Poloniam & Hungariam intulerunt, plures ibidem interfecti fuerunt. Et si quidem Hungari non fugissent sed viriliter resistissent Tartari consuli de finibus eorum exiissent. Omnes quippe tantum timorem habebant quod fugere vnanimiter attentabant. At ipse Batho Dux eorum euaginato gladio in faciem eis restitit & dixit. Nolite fugere, quia si fugitis nullus euadet a morte. Et si quidem mori debemus omnes, ut in simul moriamur, nam profecto futurum est ut praedixit Rex noster Cingiscam quod interfici debeamus, & sic nunc tempus est sustineamus. Sic igitur animati remanserunt, & Hungariam in parte destruxerunt.

Porro fratres ordinis Cisterciensis in quodam monasterio suo Hungariae cum quibus erant fratres praedicatorum fratresque minores eisdem resistenter viriliter plusquam per sex menses, nullamque impugnationem eorum metuentes, in Tartaris quippe vigor & fortitudo deficit cum eis aliquis viriliter resistit. Tanta vero post illam debachationem fames inualuisse dicitur in Hungaria, ut homines vini comederent mortuorum corpora, canes etiam & catos edebant, & quicquid tale inuenire poterant.

De vastatione regni Turcorum.

CAP. CL.

An. Chriſt. 1243.

Denique anno domini M. ccxliij. Tartari Turcos contriuerunt, & vsque ad Sanctae terram vastauerunt, & etiam vsque ad civitatem regiam Iconium & ultra cursores suos transmiserunt. Cum aggressuri essent Turcos in planicie iuxta Arsar, Boiothnoi praemissit fratrem suum cum 40. millibus bellatorum, videlicet de

quolibet decantatu exercitus extraeas tribus qui fecerunt 40. millium numerum. Et si quidem exercitus iste victus fuisset Boiothnoi cum altera secum multitudine illos insecutus fuisset, nec mirum si succubuerint Turci, quia Soldanus ebrius fuerat in nocte praecedenti & adhuc vino aitaabat quando primi bellatores fuerunt deuidi. Sed nec in vnum erat exercitus eius, & circa nonam fuit congressus. Ipse quoque Soldanus cum vxore sua & puero per tres leucas a primis congregentibus erat remotus. Sciendum quoque quod Georgia ni & Armeni scilicet Anaham Papa & Sanischaui Turci antea Carim combusserunt, victoriam praelij Tartaris contra illos contulerunt. Cumque Turcis conpiti Soldanus ipse fugisset, ac tentoria praetimore reliquisset, Tartari tamen timentes aliquos in eisdem tentoriis latere non ausi sunt intrare illa, sed ab hora 9. per totam noctem ac per vnum diem integrum permanserunt ab ipsis intacta, circumibant enim & stabant ante, nec vsque ad noctem post praedictam diem subsequenter ausi sunt ea innadere. Habebat autem Soldanus 40. millia bigarum oneratarum loriceis exceptis scalis argenteis & vasibus ad bibendum mirae magnitudinis, quae omnia fugiens Tartaros, amisit, relinquens ibi. Et omnia ut creditur, ipsi habuerunt Turci; habebat etiam circiter tria millia summariorum suppellectilibus suis oneratarum camelosque 300. bizantijs aureis spissis & latis ad palmae latitudinem onustos, quorum vnu quodque valebat 100. bizantios. Habebat & 300. Soldanus summarios oneratos, quorum quilibet portabat 40. millia soldanorum. Erant etiam ibi tres scalae in quarum vna erant 6. gradus in alia quatuor, in tertia tres. Erantque duae primae argenteae, ut dicitur, tertia vero aurea. Porro vas argenteum videlicet concha quaedam, in qua fundebatur vinum, de quo bibebat cum suis Soldanus erat magnitudinis duorum modiorum vel amplius. Vasa quoque aurea & argentea diuersimode fabricata ibi erant in multitudine tanta quod implebatur ex eis domus vna. Fecit autem quod thesaurus Imperatoris Mantuelis in Turquia perditus fuit, ac remansit ibi, fuerunt mille currus argento & auro onerati. Praeterea Soldanus Babilonis apud Catheperte 10. millia hominum perdidit cum spoliis eorum, maximumque thesaurum, & haec omnia remanserunt in Turquia. Fuit etiam rusticus quidam in Turquia qui Soldano 17. millia grossorum animalium ut camelorum & similibus obtulit, ipsumque Soldanum heredem suum seclit, caeterum valorem Turquiae nemo, ut dicitur, posset sufficienter aestimare. Itaque dicebatur Soldanus habere 40. millia lanceas in exercitu suo quarum ferrae siue cuspides erant ex auro.

De Coterinio, qui postea se voluit erigere in Soldanum.

CAP. CLI.

Post Turquiae vero destructionem sic a Tartaris factam, quidam Turquomanus ex magna Turquiae parentela, quem vocabant Coterinum de consilio quorundam Admiralorum eleuare se voluit in Soldanum, & ut haberet accessum ad id, ad quod instigatus & monitus fuerat, matrem suam affligens atque percutiens increpabat, eo quod publice diceret confitendo cuius hominis filius esset, & quis eum genuisset. Itaque tandem illa sicut a filio fuerat edocita, coram omnibus qui ex industria congregati fuerant in locum vnum ad testificandum quod audirent, dicebat. Fili scito quia genuit te pater istius Soldani. Quo dicto Coterinus exclamabat, omnibusque dicebat: Auditis quid mater mea dicit, vos omnes super hoc inuoco, ut mihi testes sitis. Hac itaque dolositate inuenta se in populo exaltauit & dixit, Soldanus frater meus iners ac muliebris est, nec dignus terram tenere, quoniam a Tartaris victus est: propter hoc itaque volo Soldanus esse, tanquam praepotens haeres terrae; sic igitur dominandi occasionem inuenit, & 300. casalia ubi habitabant christiani circa Iconium destruxit. Alique de Iconio iam ordinauerunt

nauerunt

nauerunt Iconium eireddere infra tres dies nisi ci-
tius captus fuisset. Verum cum intraturus esset Cau-
delous illud videlicet nobile castrum, vbi erat Soldani
thesaurus, ibique tanquam Dominus esset recipiendus
per industriam & procuracionem Domini de Lam-
bro astute captus est atque suspensus & etiam frater
eius. Erant autem iam cum eo bene vigesimo mille
homines, eiusque debachatio durauit per tres men-
ses. Denique Turci postquam a Tartaris fuerunt va-
stati eisque subiecti, adeo illorum iugo depressi sunt
ac debilitati, vt licet adhuc in numero sint multi,
tamen quasi nulli sunt in vigore belli. Vnde & a mul-
tis creditur, quod si Rex Francie Ludouicus mare
transiens recto tramite venisset in Turquiam, libere
& absque vlla contradictione reddidissent ei terram;
nam & Egypti terra quam primo aggressus est valde
est periculosa, sicut dicitur infra.

*De initio Pontificatus Innocentij quarti, & de qui-
busdam incidentibus illius tem-
poris.*

CAP. CLII.

An. Christi
1243.

EX *chronicis*. Anno praznotato scilicet ab inearna-
tione Domini M. cexliij. post biennem sedis
Romanz vacationem electus est in Papam, Cardi-
nalis Synebaldu, & mutato nomine, vocatus est
Innocentius Papa huius nominis quartus. Hic non

multo post electionem suam sedes Cardinalium plu-
res ex longo tempore vacuas personis quibusdam
nominatis ex diuersis mundi partibus euocatis in
breui temporis spacio reimpleuit, & ecclesiam Ro-
manam a tempore Papz Gregotij, multis vt fertur
debitis obligatam, per industriam suam exoner-
auit.

Eodem anno natus est Ludouicus filiorum dicti Lu-
douici Regis Francie primogenitus, & anno sequenti
natus est secundus filius nomine Philippus.

Eodem anno Papa Innocentius fecit Cardinales
magistrum Odonem de castro Radulphi Cancellarium
Parisiensem, fratrem Hugonem de sancto Theo-
dorio priorem ordinis predicatorum prouincialem
Francie, & ipse Papa in Franciam venit apud Lug-
dunum circa festum sancti Andree. Porro circa fe-
stum sancte Lucie Ludouico Regem Francorum a-
pud Pontisaram egrotante & in lecto decumbente, sic
anima eius abrepta est a corporis sensibus, vt a multis
existimaretur esse mortuus. Vt autem ab illa extasi ad
seipsum redijt, crucem protinus transmarinam instan-
ter petijt, & accepit.

Eodem anno factus est Egidius Cornutus post ma-
gistrum Galterum fratrem suum Archiepiscopus Se-
nonensis, & Odo Abbas sancti Dionysij factus est Ar-
chiepiscopus Rothomagensis, luellus quoque prius ar-
chiepiscopus Turonensis factus est Archiepiscopus Re-
mensis.

Acta sunt hzc anno imperij Friderici secundi tri-
gesimoquarto.

